

De grootste sponsor van terrorisme

Het gebruik van terrorisme door de Iraanse overheid

Masterscriptie Internationale Betrekkingen in Historisch Perspectief

Januari 2015

Naam: Demi Mentink

Studentnummer: 4127021

Mailadres: demi.mentink@gmail.com

Eerste beoordelaar: prof. dr. Bob de Graaff

Tweede beoordelaar: dr. Christ Klep

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Iran en haar buitenlandse beleid	9
§1.1 Iran sinds 1979	9
§1.1.1 Ayatollah Ruhollah Khomeini komt aan de macht	10
§1.1.2 Khomeini: ideologie en consolidatie van zijn macht	11
§1.1.3 Consolidatie van de macht van Khomeini	13
§1.1.4 Khamenei aan de macht en de strijd tussen conservatieven en reformisten	14
§1.2 Het Iraanse buitenlandse beleid	16
§1.2.1 De visies over het buitenlands beleid in de jaren tachtig	16
§1.2.2 De Iran-Irak oorlog	17
§1.2.3 Geheime wapendeals	18
§1.2.4 Verschillende visies op het buitenlandse beleid in de jaren negentig	20
§1.2.5 Iran en haar buurstaten	21
Hoofdstuk 2: Iran en terrorisme	23
§2.1 Terrorisme	23
§2.1.1 Terrorisme	23
§2.1.2 <i>State terrorism</i> en <i>state-sponsored terrorism</i>	24
§2.1.3 Het neerzetten van Iran als sponsor van terrorisme	26
§2.2 De uitvoerende Iraanse organisaties	27
§2.4.1 Ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (VEVAK)	27
§2.4.2 Iraanse Revolutionaire Garde en het Quds korps	29
§2.3 Het eerste gebruik van terrorisme: de gijzelaarscrisis	31
§2.3.1 De beëindiging van de gijzelaarscrisis	33
§2.4 Terroristische tactieken: uitschakelen van de oppositie	34
§2.4.1 Het uitschakelen van de tegenstanders in de 'radicale' jaren tachtig	35
§2.4.2 Het uitschakelen van de tegenstanders in de 'tweede republiek'	37
§2.5 Terroristische tactieken: zelfmoordterrorisme en bomaanslagen	38
§2.5.1 Zelfmoordterrorisme in de 'radicale' jaren tachtig	38
§2.5.2 Zelfmoordterrorisme tijdens de 'tweede republiek'	40
§2.6 Overige terroristische tactieken	42
§2.6.1 Maritiem terrorisme	42
§2.6.2 Het bieden van een toevluchtsoord	43
§2.6.3 Ondernemen van buitenlandse regeringen	43
§2.7 De 'nieuwe dreiging': nucleaire wapens	44
§2.7.1 Sancties	46

Hoofdstuk 3: Iran en terroristische organisaties	48
§3.1 Iran en het regime van Assad	48
§3.1.1 Het regime en de gedeelde doelen	48
§3.1.2 De steun van Iran	50
§3.1.3 De relatie sinds de Syrische burgeroorlog	51
§3.2 Iran en Hezbollah	53
§3.2.1 De organisatie	53
§3.2.2 De band met Iran	56
§3.3 Iran en Hamas en Palestijnse Islamitische Jihad	58
§3.3.1 De organisaties	59
§3.3.2 Soorten steun van Iran	60
§3.4 Iran en de sjiiitische groeperingen in Irak	62
§3.4.1 De motivatie van Iran	62
§3.4.2 De steun van Iran aan de groeperingen	63
§3.4.3 Problemen voor Iran	64
§3.5 Iran, al-Qaeda en Afghanistan	65
§3.5.1 Iran en al-Qaeda	65
§3.5.2 Iran in Afghanistan	67
§3.6 Iran en de banden met overige organisaties	69
§3.6.1 Latijns-Amerika	69
§3.6.2 Afrika	70
Hoofdstuk 4: Het gebruik van terrorisme door Iran	72
§4.1 Uitspraken van Iraanse leiders	72
§4.2 Waarom maakt Iran gebruik van terrorisme?	75
§4.2.1 De motivaties volgens Daniel Byman	75
§4.2.2 Een veranderende motivatie	78
§4.3 Is het wel echt <i>state terrorism</i> te noemen?	80
§4.3.1 De strijd tussen conservatieven en reformisten	80
§4.3.2 Andere kanttekeningen bij het Iraanse gebruik van terrorisme	83
§4.4 Andere middelen om doelen te bereiken	84
§4.4.1 Humanitaire hulp en diplomatieke betrekkingen	84
§4.4.1 Realisme in plaats van religieus radicalisme	85
Conclusie	89
Literatuurlijst	95

Inleiding

'We should try hard to export our revolution to the world... we [shall] confront the world with our ideology.'¹

Dit is een citaat uit een toespraak van Ayatollah Khomeini, de opperste leider van Iran, die in 1980 de macht in Iran overnam van sjah Mohammed Reza Pahlavi tijdens de Iraanse Revolutie. Khomeini gaf de toespraak tijdens de gijzelaarscrisis waarbij 52 Amerikanen 444 dagen werden vastgehouden in de Amerikaanse ambassade in Teheran door Iraanse revolutionairen.² Tijdens deze gijzelaarscrisis ontstond een beeld van Iran als een staat die terrorisme aanvaardt als instrument om haar doelen te bereiken. In de jaren die hierop volgden, is dit beeld van Iran niet veranderd. De oorzaak hiervan ligt bij het sterke vermoeden dat Iran betrokken is geweest bij vele andere terroristische acties sinds de gijzelaarscrisis. Daarnaast staat in de Iraanse Constitutie dat de Iraanse militaire strijdkrachten 'de heerschappij van de wetten van God over de wereld moeten verspreiden.'³ Dit wijst ook op het toestaan van het gebruik van geweld om de ideologie van Iran te verspreiden over de wereld. Hierdoor wordt het ontstane beeld van Iran alleen maar versterkt.

Iran kent een lange traditie waarin perioden van rust en welvaart werden afgewisseld met conflicten en opstanden. De laatste dynastie voor de Iraanse Revolutie kwam aan de macht in 1925 toen de vader van Mohammed Reza Pahlavi, Reza Pahlavi, de macht wist over te nemen van de Qajar dynastie. Ook tijdens het bewind van de Pahlavi's was er veel sprake van conflicten. Deze dynastie richtte zich voornamelijk op modernisatie, het Westen en ze was fel anticommunistisch, waardoor de Verenigde Staten Iran zag als een goede bondgenoot. Binnenlands kende de dynastie grote tegenstand van ultrarechtse sjiieten en van de intelligentsia van het land, die zich verenigde in het Nationale Front. Door onderdrukking en steun van het Westen wisten de sjahs toch aan de macht te blijven. Een voorbeeld hiervan is de Mossadeq-affaire begin jaren vijftig waarbij de nationalistische en democratisch gekozen premier Mohammed Mossadeq werd afgezet met behulp van de Britse en Amerikaanse veiligheidsdiensten.⁴

¹ Middle East Research and Information Projects, 'Khomeini: "We Shall Confront the World with Our Ideology," *MERIP Report No. 88: Iran's Revolution: The First Year*, juni 1980, p. 22.

² PBS, 'General Article: The Iranian Hostage Crisis,' via: <http://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/general-article/carter-hostage-crisis/>. (geraadpleegd op 25 februari 2014).

³ Middle East Research and Information Projects, 'Khomeini: "We Shall Confront the World with Our Ideology." P. 22-25.

⁴ Nikki R. Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*. (New Haven 2003). 73-75, 123-130, 132-135.

In de jaren zeventig nam, mede door onvrede over de economische malaise in Iran, de oppositie tegen de sjah weer toe. De drie belangrijkste oppositiegroepen waren: een seculier-nationalistische, een linkse en een conservatief-islamitische groepering die de boventoon voerde. De leider van deze groepering was ayatollah Ruhollah Khomeini, die sinds 1964 in ballingschap in Irak verbleef. In 1978 verschenen beledigende artikelen over Khomeini in de regeringspers. Hierop werd er door de islamitische aanhang van de ayatollah gedemonstreerd in de heilige stad Qom. Deze demonstratie werd bloedig neergeslagen door de sjah, maar de opstand was niet meer te stoppen want in heel Iran gingen mensen de straat op. Khomeini bleef oproepen tot het verdrijven van Reza Pahlavi, zelfs toen de sjah probeerde concessies te doen. Sjah Reza Pahlavi besloot uiteindelijk het land te verlaten op 16 januari 1979, waarmee een einde kwam aan de macht van de Pahlavi's in Iran.⁵

Op 1 februari 1979 keerde Khomeini terug naar Iran en nam de macht over. Met de sjiitische geestelijke als leider van Iran werd het land geïslamiseerd, westerse invloeden werden uitgebannen en aanhangers van de sjah werden geëxecuteerd. In de nieuwe grondwet kregen naast democratische ook islamitische principes een plaats. Er kwam een gekozen parlement, maar Khomeini kreeg als Grote Leider verstrekkende bevoegdheden. Ook kwam er een Raad van Toezicht bestaande uit geestelijken die vetomacht kreeg over elk parlamentsbesluit.⁶

De gijzelaarscrisis begon een aantal maanden nadat de sjah was verdreven en Khomeini de macht in Iran wist over te nemen. Met deze crisis werd wederom duidelijk dat Iran haar bondgenootschap met de VS en het Westen wilde stoppen en haar eigen, sjiitische, koers ging varen. De gijzelaarscrisis kan worden gezien als het begin van een traditie in het buitenlandse beleid van de Islamitische Republiek Iran waarbij terrorisme niet wordt geschuwd. Toch lijkt de vorm waarin Iran terrorisme gebruikt door de jaren heen te zijn veranderd. In de jaren tachtig begon dit vooral met directe aanvallen op Amerikanen, zoals ook al gebeurde bij de gijzelaarscrisis. Deze acties zijn in de jaren negentig drastisch afgenomen, net als de operaties in Europa en de Golfstaten. De steun van Iran aan radicale groepen lijkt steeds meer aan belang toe te nemen. Deze groepen zijn voornamelijk anti-Israël en/of Sjiitisch. De organisaties die vermoedelijk de meeste steun krijgen van Iran zijn de Libanese Hezbollah, Palestijnse organisaties als Hamas en de Islamitische Jihad en Sjiitische facties in Irak. De band met Syrië is altijd erg sterk geweest en ook nu is Iran een van de

⁵ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*. 132-135, 214-240.

⁶ Kenneth Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' *Congressional Research Service Report for Congress*, 5 maart 2014, via: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL32048.pdf>.

belangrijkste medestanders van de Syrische president Bashar al-Assad. Dat er tegenstrijdigheden in het beleid van Iran zitten blijkt wel uit de steun aan de terroristische organisatie al-Qaeda. Niet alleen is deze organisatie een tegenstander in de Syrische burgeroorlog, ook heeft al-Qaeda een Soennitische identiteit.⁷

De laatste jaren is er in de internationale politiek veel te doen om het vermeende Iraanse bezit van nucleaire wapens of de mogelijkheden tot de ontwikkeling hiervan. De angst is dat Iran deze wapens aan de organisaties kan geven die zij steunt, zoals Hezbollah. In augustus 2012 heeft ayatollah Ali Khamenei, de opvolger van Khomeini, de Revolutionaire Garde en de Quds nog opgeroepen om meer terroristische acties uit te gaan voeren. Khamenei vond dat de Iraanse belangen waren aangetast door de opgelegde sancties van de Verenigde Naties en de steun van het Westen aan de Syrische oppositie.⁸ De terroristische acties uitgevoerd of gesteund door Iran lijken dus nog lang niet te stoppen.

Het Amerikaanse *State Department* publiceert sinds halverwege de jaren negentig om het jaar een lijst met staten die het ziet als sponsors van terrorisme. Op elk van deze lijsten komt Iran voor en wordt getypeerd als de meest belangrijke staat die terrorisme gebruikt of sponsort.⁹ De vraag rijst of Iran werkelijk veel gebruik maakt van terrorisme in haar buitenlandse beleid, of het terroristische organisaties steunt en of dit echt een groot gevaar vormt. Ook staat Iran onder vele sancties door het vermeende gebruik van terrorisme en kan de vraag worden gesteld of dit (nog steeds) een geldige reden is. Aangezien er nog maar nauwelijks is gepubliceerd over deze vragen en dit onderwerp is het wetenschappelijk relevant om dit te gaan onderzoeken.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt in het feit dat Iran harde taal uitslaat naar (vooral) het Westen en het van belang is te onderzoeken in hoeverre deze taal tot uiting kan worden gebracht. Daarnaast brengen de organisaties met (vermeende) Iraanse steun veel onrust en gevaar in de wereld, waar Iran mede verantwoordelijk voor kan zijn. Opheldering van de daadwerkelijke dreiging van Iran is daardoor het belang van dit onderzoek.

⁷ Daniel Byman, 'Proxy Power. Understanding Iran's use of terrorism.' Via: http://www.slate.com/articles/news_and_politics/foreigners/2006/07/proxy_power.html. (geraadpleegd op: 26 februari 2014).

⁸ Con Coughlin, 'Iran's supreme leader orders fresh attacks on West.' *The Telegraph*. Via: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/9490878/Irans-supreme-leader-orders-fresh-terror-attacks-on-West.html>. (geraadpleegd op 3 maart 2014).

⁹ PBS Frontline, 'Interview David Frum,' via: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/tehran/interviews/frum.html>. (geraadpleegd op 26 februari 2014).

De persoonlijke relevantie ligt in het feit dat het Midden-Oosten mij al jarenlang mateloos fascineert. De laatste jaren verdiep ik mij ook steeds meer in terrorisme. Bij het zoeken naar een scriptieonderwerp moesten deze twee onderwerpen dan ook gecombineerd worden en na heel veel *gegoogle* heb ik de beslissing gemaakt onderzoek te doen naar Iran en haar gebruik van terrorisme, omdat hierbij ook aandacht wordt besteedt aan andere staten en conflicten in het Midden-Oosten door de Iraanse steun aan organisaties als Hezbollah, Hamas en al-Qaeda.

Dit onderzoek richt zich op het gebruik van terrorisme door Iran en haar steun aan deze organisaties. De vraag die centraal zal staan in dit onderzoek is: *In hoeverre gebruikt Iran terrorisme als instrument in haar buitenlandse beleid sinds 1979?* In Iran heerst een lange traditie van het gebruik van terrorisme. Door de beperkte omvang van dit onderzoek is ervoor gekozen om onderzoek te doen naar de betrokkenheid van Iran bij terrorisme sinds 1979. In dit jaar ontstond de Islamitische Republiek Iran en nam vermoedelijk ook het gebruik van terrorisme in buitenlands beleid toe. Het is niet eenvoudig te onderzoeken welke betrokkenheid Iran heeft bij terroristische acties en organisaties. Toch zal getracht worden zoveel mogelijk met bewijslast aan te kunnen tonen in hoeverre Iran terrorisme gebruikt in haar buitenlandse beleid. Het begrip terrorisme kent verschillende definities. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zal in het tweede hoofdstuk de definitie worden gegeven die in dit onderzoek gebruikt zal worden.

In het eerste hoofdstuk zullen de ontwikkeling en het beleid van de Islamitische Republiek Iran sinds 1979 worden uiteengezet. Gekeken zal worden naar het algemene beleid in Iran, naast een aparte paragraaf over het buitenlandse beleid. In het tweede hoofdstuk zal er een definitie van terrorisme worden gegeven om te kunnen bepalen of Iran werkelijk gebruik maakt van terrorisme. In het hoofdstuk zal ook gekeken worden naar de verschillende visies in de wereld op de vraag of Iran terrorisme gebruikt. Het *US State Department Rapport* zal hier bijvoorbeeld voor worden gebruikt. Ook de twee belangrijkste Iraanse eenheden die zich schuldig zouden maken aan terrorisme, het ministerie van Inlichtingen en Veiligheidsoperaties en de Iraanse Revolutionaire Garde met zijn Al Quds strijdkracht, zullen in dit hoofdstuk behandeld worden. Daarnaast zal er aandacht worden besteed aan de terroristische tactieken die Iran hanteert en aan terroristische acties als de gijzelaarscrisis en het bezit van nucleaire wapens. In het derde hoofdstuk zullen de relaties van Iran met de terroristische organisaties Hezbollah, Hamas, al-Qaeda, groepen in Irak en het Assad regime in Syrië centraal staan. In het vierde hoofdstuk zal worden gekeken hoe Iran zelf haar reputatie als sponsorstaat van terrorisme verdedigt en tegenspreekt en welke andere middelen

Iran gebruikt in haar buitenlandse beleid om haar doelen te bereiken naast terrorisme. Ook de vraag of de steun die Iran geeft aan de organisaties wel echt terrorisme is te noemen zal worden behandeld in het vierde hoofdstuk. Vervolgens zal in de conclusie antwoord worden gegeven op de centrale vraag van dit onderzoek.

Hoofdstuk 1: het buitenlandse beleid van Iran

§1.1 Iran sinds 1979

Het jaar 1979 was een belangrijk keerpunt in Iran. Sjah Reza Pahlavi vluchtte en twee weken later, op 1 februari, keerde ayatollah Khomeini terug op Iraans grondgebied. Khomeini predikte een terugkeer naar de 'pure islam' en hierdoor werd hij door velen in het Westen gezien als een conservatief. Al snel bleek dat deze stempel niet aansloot bij de leer die Khomeini ging uitdragen. Dit was een veel revolutionairdere doctrine, waarbij hij de sjiitische islam wilde hervormen ten behoeve van zichzelf en zijn eigen machtspositie. Khomeini aarzelde dus niet om de leer aan te passen zodat deze in de veranderende werkelijkheid ging passen.¹⁰

De sjiitische islam is ontstaan door een splitsing met de soennitische islam. De sjiieten beweren dat de profeet Mohammed zijn schoonzoon en neef Ali Ibn Abu Talib had aangewezen als zijn opvolger en zijn nakomelingen ook het recht hadden op het leiderschap van de moslimgemeenschap. Daarentegen menen de soennieten dat Mohammed zonder rechtmatige opvolger stierf en dat de dynastieën van de Umayyaden en Abbasiden, die eeuwenlang over het Midden-Oosten hebben geregeerd, de rechtmatige opvolgers van de profeet waren. Door de heerschappij van de Umayyaden en Abbasiden, die de sjiieten niet erkenden als hun politieke en religieuze leiders, werd het sjiitische geloof geboren uit een diep gevoel van achterstelling en zagen de sjiieten zichzelf als slachtoffers van onrecht. In tegenstelling tot bij de soennieten is de rol van de ayatollah van groot belang bij de sjiieten. Volgens de sjiitische traditie zijn er twee soorten mensen, de superieure, vaak niet meer dan een dozijn, en de navolgers. De eerste groep heeft het recht om religieuze richtlijnen zelfstandig uit te geven en te dicteren aan haar volgelingen. Zij worden gekozen door hun kennis en de tijd dat ze hebben doorgebracht aan sjiitische instellingen. De navolgers moeten kiezen voor een van deze ayatollahs en zijn uitspraken gehoorzamen.¹¹ Tegenwoordig is Iran dus een sjiitische staat waarvan 89% van de inwoners sjiitisch is en 9% soennitisch. Toch zijn de sjiieten een minderheid binnen de islam, want slechts 13% van alle moslims is sjiitisch.¹²

¹⁰ Ronen Bergman, *The Secret War with Iran* (New York: Simon & Schuster, 2008), 25, 26.

¹¹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 7, 8.

¹² Nathan J. Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism' (Norfolk: Joint Forces Staff College, [2010]), 13.

§1.1.1 Ayatollah Ruhollah Khomeini komt aan de macht

In 1962 maakte Khomeini een grote verandering door. Tot die tijd was hij alleen een bekende prediker in zijn geboorteregio die werd gezien als een conservatieve man en als een expert in de complexiteit van het geloof, maar met een gebrek aan charisma. In 1962 hield Khomeini een periode van afzondering. In deze tijd zou de aartsengel Gabriël hem hebben bezocht en hem hebben verteld dat Allah een grootse toekomst voor hem had. Hierna ging Khomeini zijn stijl aanpassen, hij ging onder andere simpeler praten zodat hij beter te begrijpen was voor een groter publiek. Daarnaast ging hij de wereld afbeelden als een conflict tussen goed en kwaad. De goeden moesten het kwaad bestrijden als rechters en beulen. Dit was uitermate aantrekkelijk voor de armen. Ook ging Khomeini prediken dat er geen scheiding moest zijn tussen de burgerlijke en religieuze macht. Een monarch of president aan het hoofd van een staat zag hij als onwettig. De ideologie van Khomeini stond nu voor een pure islam die niet beïnvloed moest worden door buitenlandse krachten. Hierbij was er een grote tegenstelling tussen goed en kwaad in de wereld, binnen de islam en binnen Iran en hij wilde een grote macht voor de hoge geestelijken.¹³

Een ander revolutionair idee dat Khomeini introduceerde was het idee dat het martelaarschap iets groots was. Volgens Khomeini was de dood iets dat geheiligd moest worden, terwijl het leven iets was om bedenkingen bij te hebben. Hij predikte: 'U moet tot Allah bidden dat hij u de eer verleent om te sterven voor de heiliging van zijn naam.'¹⁴ De sjiïeten geloven, in tegenstelling tot de soennieten, dat de verdwenen twaalfde imam die is verdwenen in 879 weer terug keert naar de aarde. Deze imam wordt gezien als de Mahdi, of Messias. De titel imam was alleen voorbehouden aan de leiders vanaf Ali tot de twaalfde imam die is verdwenen. Tot dat deze twaalfde imam weer terug zou keren zou niemand zich imam mogen noemen volgens de sjiïtische leer. Echter, Khomeini moedigde zijn volgers aan hem weer imam te noemen en vergleek zichzelf met de belangrijkste sjiïtische geestelijken.¹⁵ Hiermee wist Khomeini zich in een positie te plaatsen in een lijn van leidende figuren in de islam en wist hij zijn achterban te vergroten. Dit gaf hem ook de basis om later te worden geaccepteerd als de legitieme heerser over alle sjiïeten.

Khomeini wist zijn macht in de jaren zeventig verder uit te breiden door zijn reguliere radio-uitzendingen. Hiermee kon hij vele Iraniërs bereiken en zond hij teksten uit als: 'Onze beweging is nog steeds als een tedere jonge boom die het bloed van de martelaren nodig heeft

¹³ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 9, 10.

¹⁴ Ibid., 4.

¹⁵ Ibid., 8, 10.

om het te laten groeien en een hoge boom te worden.¹⁶ Khomeini wist dat hij nooit alleen de sjah kon verdrijven en de steun nodig had van andere oppositiegroepen, waaronder groepen die ideologisch fel gekant waren tegen Khomeini. Toch lukte het Khomeini om een gematigd link blok te vormen met andere groepen, waaronder de seculiere communisten en liberalen, doordat ze de sjah als gezamenlijke vijand hadden. In de tweede helft van de jaren zeventig begonnen ook demonstraties belangrijk te worden. Deze demonstraties gingen zich verbreiden over Iran en meer en meer mensen sloten zich hierbij aan. Tijdens deze demonstraties werd pijnlijk zichtbaar hoe zwak de Iraanse politie was en hoe weinig invloed de sjah had.¹⁷

In november 1978 werd de positie van de sjah steeds meer bedreigd en het land was bijna volledig verlamd. De belangrijkste diensten, handel en de olie-industrie waren bijna gestopt met functioneren. De sjah had geen grip meer op de bevolking en ook was het onzeker of de strijdkrachten nog wel achter de sjah stonden. Khomeini begon daarom vanuit Parijs een alternatieve regering op te zetten door de uitgifte van decreten en de benoeming van de delegaties om toezicht te houden op de uitvoering hiervan in Iran. Het land verkeerde in totale chaos en niemand wist wie de macht in handen had.¹⁸

§1.1.2 De ideologie van Khomeini

Van deze totale chaos wist Khomeini gebruik te maken en met zijn linkse coalitie wist hij de macht te grijpen. In eerste instantie probeerde Khomeini zijn eigen ideologie, die van een sjiitische staat, niet te veel te laten doorklinken. Hij verklaarde bijvoorbeeld in het openbaar dat hij en de andere religieuze leiders niet een bestuurlijke functie zouden nastreven. In plaats daarvan verspreidde hij de meer liberale principes van de andere partijen in zijn coalitie. Ook van de ideeën van een islamistische staat die hij had uitgedragen in zijn traktaat *Velayat-e faqih*, of Islamitische Overheid, uit 1970, nam hij afstand in woord en daad in de begintijd na de revolutie. Al tien dagen nadat Khomeini in het land was trad minister-president Shapour Bakhtiar af, die de sjah vlak voor zijn vertrek had benoemd. De regering werd nu voorgezeten door Mehdi Bazargan, een aanhanger van Khomeini. Voor het presidentschap gaf Khomeini steun aan Bani Sadr. Bazargan en Bani Sadr waren beiden geen geestelijken en dit paste in het beeld dat er geen geestelijken directe macht zouden krijgen. Toch ging Khomeini tegelijkertijd de geestelijkheid versterken in een parallelle overheid met instituties als de Raad van de Islamitische Revolutie. Langzaamaan werden de geestelijke instituties steeds sterker

¹⁶ Ibid., 12.

¹⁷ Ibid., 12, 13, 18.

¹⁸ Ibid., 21, 22.

en de kregen zij steeds meer macht over de democratisch gekozen instituties.¹⁹ Het principe van Khomeini dat de geestelijken de hoogste macht hebben en dat een overheid moet worden bestuurd in overeenkomst met de *sharia* wordt ook wel *velayat-e faqih* genoemd en ging uiteindelijk de kern van de nieuwe constitutie vormen.²⁰

Jarenlang was de grote zwakte van de sjiïeten de enorme verdeeldheid en persoonlijke rivaliteit onder de ayatollahs. Khomeini was de eerste ayatollah in eeuwen die het voor elkaar kreeg om de sjiïeten bijna geheel te verenigen onder zijn leiderschap. Khomeini kwam uit een clan met afstammelingen van de zevende imam, Mussa ibn Jaafer. Toen Khomeini de macht greep heeft hij veel van zijn mede clan leden benoemd voor belangrijke overheidsfuncties, waaronder het presidentschap, het hoofd van het hooggerechtshof, de vice-voorzitter van de Majlis ofwel het parlement, vele ministers, gouverneurs, ambassadeurs, directeuren van staatsbedrijven en ga zo maar door.²¹ Hierdoor worden de democratische instellingen dus ernstig ondermijnd door de grote macht die de religieuze instellingen hebben weten te verkrijgen onder Khomeini. Hierbij riep hij zichzelf uit als Opperste Leider en hij plaatste zich boven de religieuze instellingen.

Als gevolg van de groei van deze parallelle islamitische instituties naast de democratische instituties zou je kunnen zeggen dat Iran tegenwoordig twee parallelle overheden heeft. Aan de ene kant staan de president, de Majlis (parlement) en de ministeries. Deze worden verantwoordelijk gehouden voor hun acties en beleid door frequente verkiezingen. Ze kunnen dus worden gezien als de democratische instituties, al functioneert dit zeker nog niet volledig democratisch. Aan de andere kant staan de instituties die worden gedomineerd door de conservatieve geestelijkheid. Hierbij valt te denken aan de Opperste Leider, de veiligheidsdiensten en de Raad van Toezicht. Deze instituties staan boven de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht en worden gedomineerd door conservatieve geestelijken die in wezen alleen verantwoording aan zichzelf hoeven af te leggen. Deze instituties hebben vetorecht over het overheidsbeleid en hebben de macht over een schimmig maar krachtig invloedrijk netwerk dat is gegroeid uit de revolutie en dat zelfs de nationale veiligheidsstructuur en de economie van Iran doordringt.²² De geestelijkheid heeft in principe de hoogste macht, *velayet-e faqih*, en kan elke activiteit blokkeren waarvan het denkt dat

¹⁹ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*, 240-243.

²⁰ Radoslaw Fiedler, "Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions," *Przegląd Strategiczny* (6 oktober, 2010), 182.

²¹ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 8, 9.

²² Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 2-10.

hierdoor het islamitische karakter van de staat wordt aantast.²³ De spanning tussen deze twee machtscentra treft dus het Iraanse beleid op alle niveaus, zodat het lijkt alsof Iran soms verschillende en zelfs tegenstrijdige doelstellingen nastreeft.

§1.1.3 Consolidatie van de macht van Khomeini

Khomeini had geen definitieve plannen over hoe het verder moest na de revolutie.²⁴ Geen economische, geen sociale en zelfs geen politieke plannen. Het land dat hij net had overgenomen was zo groot en zo rijk, maar het had ook zoveel problemen dat Khomeini niet wist hoe hij het moest besturen. Eenmaal terug in Iran cultiveerde Khomeini opzettelijk het beeld van een sterke man. Zo mochten alleen goedgekeurde foto's van hem worden opgehangen, foto's waarop hij een bril droeg of lachte waren bijvoorbeeld niet toegestaan omdat dit hem zwak zou doen lijken. Hij begon wel direct met het schenken van grote stukken grond aan de geestelijken die hem trouw waren, maar hij had geen kennis van bankieren, olie economie, industrie of sociale diensten. Wanneer hem werd gevraagd om een oplossing voor problemen zei hij: 'Islam is de oplossing.'²⁵ Aan de ene kant droeg Khomeini een liberaal democratische ideologie uit, terwijl hij ook de islam als oplossing aandroeg. Een vaste ideologie ontbrak dus in de begintijd na de revolutie.

Als vervanging voor een daadwerkelijke agenda, richtte de revolutie van Khomeini zich op massamoorden en kuisheidswetten waarbij vrouwen zich moesten bedekken en er verboden kwamen op muziek, anticonceptie, alcohol en gokspelen. Daarnaast ging Khomeini optreden tegen zijn meest toegewijde bondgenoten tijdens de staatsgreep tegen de sjah, de islamitische en communistische partij Mujahideen Khalq ofwel de Iraanse Vrijheidsstrijders. De Mujahideen Khalq beseften spoedig na de revolutie dat ze de macht niet kregen die hun beloofd was en ze werden de belangrijkste oppositiegroep tegen Khomeini. Begonnen werd met vredelievende demonstraties, maar dit liep al snel uit de hand en gewelddadige acties tegen de machtscentra werden erg succesvol. Onder andere ayatollah Mohammed Beheshti, tweede in rang na Khomeini, werd vermoord samen met zeventig andere belangrijke leiders. Khomeini reageerde hier hard en resoluut op. Een jaar lang werden er vele (vermeende) leden van de Mujahideen geëxecuteerd.²⁶

Niet alleen leden van de Mujahideen werden geëxecuteerd. In de eerste jaren na de revolutie nam de ontevredenheid over het regime toe in het land. De ayatollahs wisten de

²³ Fiedler, "Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions," 182.

²⁴ Bergman, *The Secret War with Iran*, 33.

²⁵ *Ibid.*, 26, 27, 33.

²⁶ *Ibid.*, 33, 34.

stabiliteit te bewaren door het opzetten van revolutionaire instituties, wijdverspreide indoctrinatie van hun radicale islamitische lijn, en door detentie, marteling en executie van de mensen die niet in de pas van de regering liepen. Ook de Iraniërs in het buitenland waren niet veilig. Zij hadden eveneens te maken met de gewelddadige maatregelen van de regering om elke tegenstand te onderdrukken. Ook vele leden van de Mujahideen die het land waren ontvlucht sloten zich aan bij deze buitenlandse dissidenten. Samen met andere gevluchte tegenstanders van het regime pleegden zij een reeks van zeer heftige terreuraanslagen tegen het regime in Iran zelf, evenals aanslagen op vertegenwoordigers van de regering in het buitenland.²⁷

§1.1.4 Khamenei aan de macht en de strijd tussen conservatieven en reformisten

In 1989 overleed Khomeini en moest er een nieuwe Opperste Leider komen. Na een strijd tussen ayatollah Hossein Montazeri en ayatollah Ali Khamenei, benoemde Khomeini op zijn sterfbed uiteindelijk Khamenei als zijn opvolger. Tot op de dag van vandaag is Khamenei als Opperste Leider de opperbevelhebber van de strijdkrachten en de politie, het hoofd van de staatstelevisie en radio, en hij benoemt de hoofden van de belangrijkste staatsinstellingen, het leger en de rechterlijke macht van het land. De Opperste Leider heeft ook het laatste woord in alle beslissingen van de Nationale Veiligheidsraad, voornamelijk samengesteld uit topambtenaren van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Inlichtingen en Nationale Veiligheid en Binnenlandse Zaken, evenals de militaire leiders van het leger en de Revolutionaire Garde, het belangrijkste veiligheidsapparaat van Iran dat is gevormd in de nasleep van de revolutie. Daarnaast controleert Khamenei ook de macht van de president.²⁸ De macht van Khamenei strekt zich hierdoor uit over alle facetten van de regering en samenleving.

In 1989 wist ayatollah Ali Akbar Hashemi Rafsanjani de presidentsverkiezingen te winnen. Rafsanjani begon als leider van de Majlis en hij wist al heel snel een machtige en invloedrijke posities te verwerven binnen de 'democratische' instituties van Iran. Khomeini gaf hem in de jaren tachtig nog een aantal andere belangrijke posities, onder meer als Khomeini's vertegenwoordiger in de Nationale Veiligheidsraad, de meest machtige institutie van het land. Rafsanjani wordt gezien als een pragmaticus en een hervormer en hij probeerde dan ook vele hervormingen door te voeren. Niettemin mislukten deze vaak door oppositie van

²⁷ Ibid., 135, 136, 138.

²⁸ Greg Bruno, "State Sponsors: Iran," <http://www.cfr.org/iran/state-sponsors-iran/p9362> (geraadpleegd op 5 september, 2014).

de conservatieve geestelijke instituties.²⁹ In 1997 werd Mohammed Khatami gekozen als zijn opvolger en hij werd nog meer als een hervormer gezien. Vele Iraniërs verwachtten dat nu toch echt begonnen zou worden met het verlichten van de sociale en politieke beperkingen. Echter, deze groepen waren al snel teleurgesteld door het falen van Khatami om op te treden tegen de hardliners over de hervormingskwesties.³⁰

Tijdens het presidentschap van Khatami wisten de hardliners steeds meer plekken in de Majlis te veroveren en tijdens de presidentsverkiezingen van 2005 wisten ze zelfs te winnen met 61,8% van de stemmen tegenover de 35,7% van Rafsanjani. De burgemeester van Teheran Mahmoud Ahmadinejad werd de nieuwe president, de eerste niet-geestelijke president sinds 1981. Tijdens zijn presidentschap kwam er een splitsing binnen de conservatieven. De reformisten zagen dit als een kans om bij de verkiezingen in 2009 Ahmadinejad te verslaan en stelden Mir Hossein Mousavi verkiesbaar. Volgens de officiële cijfers had Ahmadinejad met 62,6% van de stemmen gewonnen, maar dit was zeer omstreden. De aanhangers van Mousavi beschuldigden Ahmadinejad van grootschalige stembusfraude en eisten een hertelling. Honderdduizenden mensen in heel Iran gingen de straat op om te protesteren tegen de gang van zaken. Dit wordt ook wel de Groene Revolutie genoemd. Deze demonstraties werden hardhandig onderdrukt door de regering en de oppositie legde zich uiteindelijk neer bij de herverkiezing van Ahmadinejad. Toen Ahmadinejad een nationalistische versie van de islam ging promoten waarin de macht van de geestelijken werd beperkt jaagde hij Khamenei tegen zich in het harnas en deze ging samenwerken met de andere tegenstanders van Ahmadinejad. Tijdens de verkiezingen voor de Majlis in 2012 wisten de aanhangers van Khamenei 75% van de zetels te winnen en dit kan worden gezien als een groot verlies voor Ahmadinejad die nu in geen enkel onderdeel van de overheid meer een meerderheid bezat. De rest van zijn termijn kreeg Ahmadinejad dan ook weinig voor elkaar behalve het constante ruziën met zijn tegenstanders.³¹

Bij de verkiezingen van 2013 werd de ontevredenheid over Ahmadinejad ook zichtbaar. De relatief matige Hassan Rouhani wist het presidentschap te verkrijgen, een trouwe bondgenoot van Rafsanjani. Zijn verkiezing liet zien dat de Iraniërs een meer gematigde koers wilden gaan voeren en dat de vraag naar binnenlandse hervormingen groot was. Veel Iraniërs zien het presidentschap van Rouhani dan ook als een kans om tot een versoepeling van repressie en sociale beperkingen te komen. Rafsanjani mocht zich niet

²⁹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 113, 114.

³⁰ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 5.

³¹ *Ibid.*, 10, 11.

verkiesbaar stellen, waarschijnlijk door zijn stilzwijgende steun aan de oppositie tegen Ahmadinejad. Doordat Rouhani gold als trouwe bondgenoot van Rafsanjani was toch de macht van Rafsanjani weer toegenomen.³²

§1.2 Het buitenlandse beleid

Nadat de binnenlandse situatie is besproken, waarin een duidelijke tweeledige parallelle overheid waargenomen is, zal er nu worden gekeken naar het buitenlandse beleid van de Islamitische Republiek, waarin ook een splitsing te zien is.

§1.2.1 De visies over het buitenlands beleid in de jaren tachtig

In het buitenlandse beleid van Iran is een scheiding te zien tussen twee benaderingen. Een groep vond dat de focus moest liggen op de binnenlandse problemen, terwijl de tweede groep een pan-islamitische staat voor ogen had waar actief naar toe moest worden gewerkt en waarvan de Iraanse Revolutie slechts de eerste stap was. Deze twee benaderingen ontwikkelden zich bijna onafhankelijk van elkaar, waarbij de eerste stroom veelal in de democratische instituties was vertegenwoordigd. Rafsanjani kan gezien worden als leider van deze groep. Maar de andere stroming, die een pan-islamitische staat nastreefde was zeer zeker ook belangrijk. Dit blijkt wel uit het feit dat Khomeini hierover heeft gezegd dat Iran: 'hard haar best moet doen om de revolutie over de hele wereld te exporteren.'³³

Ayatollah Hossein Montazeri kan worden gezien als de vertegenwoordiger van de andere stroming binnen de revolutie, die meer vertegenwoordigd was in de geestelijke instituties van de staat. Deze legt de focus bij de verspreiding van de revolutie over het Midden-Oosten en uiteindelijk de wereld. Montazeri was door Khomeini zelf aangesteld om de revolutie te verspreiden naar andere moslimstaten.³⁴ Het verspreiden van de Islamitische Revolutie over de wereld werd door de meeste geestelijken gezien als deel van hun religieuze plicht. Deze groep vond dan ook dat het exporteren van de revolutie de belangrijkste factor van het Iraanse buitenlandse beleid moest zijn.³⁵ Dit is ook terug te zien in de Iraanse

³² Ibid., 4, 13.

³³ Daniel Byman, Senate Committee on Foreign Relations, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East,' 2012, 2.

³⁴ Bergman, *The Secret War with Iran*, 113, 114.

³⁵ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 182.

constitutie, die zegt dat de strijdkrachten: 'de heerschappij van de wetten van God over de wereld moeten verspreiden.'³⁶

Montazeri ging zich steeds meer bezighouden met de verspreiding van de islam en de banden met ondermijnende islamitische bewegingen van Afghanistan tot Noord-Afrika. Hoe dieper Iran verweekeld raakte in Libanon, hoe meer spanningen er kwamen tussen de twee parallelle systemen. De strijd die ontstond was niet alleen een strijd tussen twee ideologieën, maar zeker ook een strijd tussen verschillende ego's.³⁷ Was Montazeri eerder de verkoren opvolger van Khomeini, vlak voor de dood van Khomeini kregen ze onenigheid en moest Montazeri zijn titels en machtsposities opgeven. Montazeri had veel openlijke kritiek op de nieuwe Opperste Leider Khamenei en werd uiteindelijk onder huisarrest geplaatst. Met het winnen van de presidentsverkiezingen door Rafsanjani in hetzelfde jaar leek Montazeri definitief te zijn verslagen. Toch blijft het gedachtegoed waar Montazeri voor stond voortleven doordat het nog steeds een grote aanhang bleef houden en Montazeri ook onder huisarrest zijn stem wist te laten blijven horen.³⁸

§1.2.2 De oorlog met Irak

De oorlog met Irak was voor Iran in de jaren tachtig het meest belangrijk op buitenlands gebied. Saddam Hoessein keek met argusogen naar de Iraanse Revolutie waar Khomeini aan de macht was gekomen. Saddam, zelf een soenniet, was bang dat de ideeën van zijn sjiitische burens zouden overslaan naar de sjiitische meerderheid in zijn eigen land. Iran verkeerde nog in een chaos en ook het leger was nog erg zwak, omdat Khomeini vooral vele officieren liet vervolgen voor hun steun aan de verdreven sjah. Saddam zag hierdoor kans om zijn grote, olierijke buurstaat aan te vallen en er zo voor te zorgen dat hij niet zelf de dupe zou worden van een export van de revolutie naar zijn land. Op 22 september 1980 vielen Iraakse troepen de zuidelijke provincie Khoezistan binnen. In deze regio wonen veel Arabieren, waardoor Saddam betoogde dat het deel uitmaakte van een 'historisch Irak' en het Irak toebehoorde. Dat er veel olie in de grond zat kwam hem uiteraard niet verkeerd uit. Daarnaast wilde hij drie eilandjes in de Golf veroveren, net als de vaarrechten over de grensrivier Shat al-Arab. Eveneens van belang was dat Saddam hoopte dat zijn populariteit bij het Iraakse volk zou toenemen. Zoals gezegd was het Iraanse leger erg verzwakt en het Iraakse leger was juist groot en goed getraind. In eerste instantie konden de Irakezen dan ook eenvoudig steeds

³⁶ Daniel Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," *Studies in Conflict & Terrorism* 31, no. 3 (20 februari, 2008), 170.

³⁷ Bergman, *The Secret War with Iran*, 113, 114.

³⁸ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*, 283.

verder Iran binnentrekken, bijna zonder weerstand. Maar Saddam onderschatte de toewijding van de Iraniërs aan Khomeini en had niet gedacht dat Israël zich aan de kant van Iran zou scharen.³⁹

Zoals gezegd ging Khomeini de nadruk leggen op het martelaarschap. Dit kwam goed tot uiting bij de oorlog met Irak. De Irakezen hadden vele mijnevelden aangelegd en Khomeini moest een manier verzinnen deze onschadelijk te maken. Khomeini kreeg door dat de oorlog een grote aantrekkingskracht had op de Iraanse jongeren. Hij zond dan ook een edict uit waarin stond dat jongens vanaf twaalf jaar zich konden aanmelden voor de oorlog. Deze jongens kwamen terecht in een nieuw gevormde militie: de *Basij*. Khomeini beloofde ze een plek in het paradijs wanneer ze op het slagveld zouden sneuvelen. Deze jongens droegen hoofdbanden waarop stond 'lang leve Khomeini' en ze droegen plastic sleutels die naar de hemel zouden leiden. Deze jongens renden over mijnevelden en vernietigden Iraakse tanks. Zo was het probleem van een tekort aan manschappen opgelost, maar er moest ook nog een oplossing worden gevonden voor het tekort aan wapens, wilde Iran kans hebben de oorlog te winnen.⁴⁰

Tijdens de oorlog moesten de staten in de wereld een kant kiezen. De VS, maar ook de meeste andere staten, kozen de kant van Irak en dus de kant van de soennieten in de ogen van de Iraniërs. Dit verdiepte de kloof tussen de VS en Iran, die al vanaf de revolutie, en zeker met de *Hostage Crisis* (zie ook paragraaf 2.5), erg groot was geworden. De Iraniërs begrepen niet hoe deze staten, met hun nadruk op mensenrechten en democratische principes, een dergelijke meedogenloze dictatuur konden steunen die uiteindelijk chemische en biologische stoffen tegen Iran zou gebruiken. De gecombineerde steun van de Arabische wereld en de VS plaatste Iran in een moeilijke positie met een uitzicht op waarschijnlijke vernietiging.⁴¹

§1.2.3 Geheime wapendeals

De ontberingen die werden veroorzaakt door de oorlog met Irak en hun effect op de interne situatie in Iran leidden ertoe dat Rafsanjani, toen voorzitter van de Majlis, en zijn volgelingen tot een conclusie moesten komen. Om de Iraanse staat te behouden was het noodzakelijk om het revolutionaire enthousiasme te temperen en zich aan te passen aan de realiteit, waaronder het tekort aan wapens. Daarom begon Rafsanjani in 1983 aan te dringen op een meer pragmatisch buitenlands beleid waarbij Iran steun zou krijgen van het Westen voor de oorlog

³⁹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 40, 41.

⁴⁰ Ibid., 42, 43.

⁴¹ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 7, 8.

tegen Irak, en nog belangrijker, westerse wapens kon verkrijgen. Iran probeerde in 1984 de banden met de VS aan te halen. Toch gaf de regering-Reagan hier in eerste instantie geen gehoor aan en Iran ging zich richten op Israël. *Operation Seashell* werd begonnen. Hierbij verkocht Israël in het geheim wapens aan Iran. Het aantal wapens dat hierbij werd gekocht is nog vele malen groter dan bij de latere Iran-Contra affaire.⁴² Dit laat zien dat een pragmatisch beleid werd gevoerd, waarbij werd gekeken naar de korte termijn behoeften tijdens de oorlog met Irak. Minder werd er gekeken naar de ideeën van een pan-islamitische staat waarbij Israël werd gezien als een grote tegenstander en Iran zelfs openlijk toegaf dat het de destructie van Israël steunde.

Ook bij de Iran-Contra affaire wist Iran via geheime routes wapens uit het Westen te verkrijgen. Hierbij werden overschotten van militair materieel van de NAVO aan Israël verkocht. Dit materieel verving het materieel dat Israël aan Iran had verkocht, voor prijzen veel hoger dan de marktwaarde. Met het geld dat de VS hiermee verdiende konden de Contra's in Nicaragua worden gefinancierd. Tegelijkertijd werden de relaties met Iran verbeterd en in ruil daarvoor zouden ook gijzelaars in Libanon vrijgelaten worden door de Libanese organisatie Hezbollah, een proxy van Iran. De Amerikaan Benjamin Weir werd in september 1985 vrijgelaten, maar hier bleef het bij. Anderen die zouden worden vrijgelaten werden nog gevangen gehouden of zelfs geëxecuteerd zoals het hoofd van de CIA-post in Beiroet, William Buckley.⁴³ Bij de Iran-Contra affaire was er dus een onverwachte samenwerking tussen de VS, Israël en Iran. Deze afspraken kwamen niet voort uit dezelfde ideeën, maar ze lijken puur voor te zijn gekomen uit de belangen van de regeringen. Waarbij het Iran het belang had om wapens te kunnen krijgen om de strijd tegen Irak te kunnen winnen.

Met de hulp van de wapenleveringen via *Operation Seashell* en de Iran-Contra affaire kreeg het Iraanse leger voldoende wapens om het tij te kunnen keren en de opmars van het Iraakse leger te stoppen en zelfs terug te dringen. Het lukte het Iraanse leger zelfs al in juli 1982 om delen van Irak te veroveren.⁴⁴ In 1988 tekenden Iran en Irak de vrede. Iran had in die acht jaar oorlog zware verliezen geleden, zo verloor het bijna een generatie van zijn jonge mannen, een groot deel van de militaire uitrusting, en het merendeel van zijn olieraffinaderijen.

⁴² Bergman, *The Secret War with Iran*, 43, 44, 113-115.

⁴³ Ibid., 115, 116.

⁴⁴ Ibid., 48.

§1.2.4 Verschillende visies op het buitenlandse beleid in de jaren negentig

De scheiding tussen de gekozen overheid en de geestelijke overheid is ook zichtbaar in het voeren buitenlands beleid. Onder het presidentschap van Rafsanjani (1989-1997) werden de concurrerende visies op het buitenlandse beleid sterker zichtbaar. Zo leek de verkozen regering steeds meer toe te werken naar een vorm van samenwerking met het Westen. De regering deed bijvoorbeeld pogingen om buitenlands kapitaal en economische hulp aan te trekken. Ook probeerde zij steeds meer een constructieve rol in de Verenigde Naties te spelen, normaliseerde zij haar relaties met de andere staten aan de Perzische Golf en werkte zij toe naar een wederzijdse respectvolle relatie met de Europese Unie. Echter, tegelijkertijd leek er een aantal onbekende elementen van de machtsstructuur niet bereid te zijn om dit proces van normalisatie te accepteren en deze gingen zich bezighouden met destabilisatie, revolutionaire wraak en gewelddadige intimidatie, zoals terroristische daden. Teheran heeft deze daders of verantwoordelijken nooit publiekelijk geïdentificeerd of verantwoordelijk gehouden, waarschijnlijk omdat ze de bescherming kregen van personen in of dicht bij de top van de conservatieve religieuze instituties.⁴⁵

Met de verkiezing van de hervormingsgezinde Khatami tot president in 1997 werd de lijn van Rafsanjani voortgezet en zelfs geïntensiveerd. Het buitenlandse beleid van Iran ging zich er meer op richten om Iran in de internationale gemeenschap te integreren. Daarnaast moest het beeld van Iran dat ontstond in de eerste periode na de revolutie, dat van een staat met veel religieus fanatisme, worden bijgesteld. Het lukte Khatami ook om enkele personen in de overheid verantwoordelijk te houden voor gepleegde daden, zoals terroristische aanslagen. Ook lukte het hem om enkele belangrijke, maar dubieuze personen te arresteren en te vervangen door ambtenaren die minder conservatief en hem goed gezind waren. Ook al heeft Khatami vele pogingen gedaan, het is hem toch niet gelukt om de toen heersende geestelijke elite in de richting van zijn visie te sturen, waarin een grotere politieke vrijheid, het maatschappelijk middenveld, en de rechtsstaat centraal staan. Toch heeft Khatami het politieke discours veranderd in Iran. Vooral bij het ministerie van Inlichtingen heeft hij veel mensen laten arresteren en ontslaan en dit heeft waarschijnlijk een aanzienlijke inperking tot gevolg gehad van Irans eerdere neiging tot interventionisme en onzorgvuldige en onverantwoordelijke avonturen.⁴⁶ Na de Groene Revolutie in 2009, waarbij de hervormingsgezinde beweging werd onderdrukt, heeft de conservatieve hardline beweging het

⁴⁵ Gary Sick, "Iran: Confronting Terrorism," *The Washington Quarterly* 26, no. 4 (2003), 83, 84, 87, 88.

⁴⁶ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 88-90, 93.

Iraanse politieke toneel verkleind. Steeds meer conservatieven hebben belangrijke posities overgenomen van de reformisten.⁴⁷

Rafsanjani begon dus een periode van ontspanning in het buitenlandse beleid en de relaties met andere staten, die Khatami doorzette. Deze relaties werden wel verstoord door de vele (terroristische) acties, die wederom de tweedeling in het Iraanse bestuur markeren. Met de verkiezing van de conservatieve Ahmadinejad begon een periode van verslechtering van deze relaties, omdat de krachten die de relaties verslechterden aan macht wisten te winnen.

§1.2.5 Iran en haar buurstaten

De Islamitische Republiek Iran heeft al vanaf haar ontstaan spanningen gehad met haar buurlanden. Dit komt door de centrale rol die Iran altijd heeft gehad in de regio en haar pogingen om deze terug te winnen als een beschermer van de Perzische Golf regio en van alle sjiieten in de islamitische wereld. De Iraanse leiders zijn vooral bang dat hun geringe regionale invloed de veiligheidssituatie van Iran laat doen wankelen. Deze zou ook het primaire nationale belang van het exporteren van de revolutie kunnen tegenhouden. Het buitenlandse beleid is er dan ook op gericht om dit niet te laten gebeuren en de positie die Iran heeft in de regio te verstevigen. Ook met betrekking tot de relaties met haar buurlanden is dit het belangrijkste.⁴⁸

De spanningen tussen Iran en haar Arabische buurstaten zijn het resultaat van duizenden jaren van religieuze en culturele verschillen. Hoe Iran omgaat met deze burens komt voort uit drie denkbeelden: hoe Iran haar vooraanstaande positie in het verleden ziet, hoe Iran haar positie ziet als een van de twee polen in de (volgens haar mening, bipolaire) islamitische wereld, en hoe Iran haar veiligheidssituatie in de regio ziet.⁴⁹ Geografisch gezien heeft Iran een goede positie. Dit zorgt ervoor dat ze de Straat van Hormuz kan controleren. Door deze geografische locatie hebben de Iraniërs ook het idee dat zij de rechtmatige beschermer van de regio zijn. Iran heeft in haar hele geschiedenis zich al gemengd in conflicten in de regio. Een voorbeeld hiervan is het sturen van troepen naar Oman in 1973 om een communistische rebellie tegen te gaan. Ook was Iran in de jaren zeventig een van de twee pijlers van het Amerikaanse beleid in de Golf naast Saoedi-Arabië. In de jaren tachtig werd nog getracht deze Iraanse kracht in stand te houden door het nastreven van akkoorden over veiligheid met de Arabische Golfstaten. Echter, de Arabische staten kozen, en kiezen, er veelal voor om

⁴⁷ Byman, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East,' 6, 7.

⁴⁸ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 2.

⁴⁹ Ibid., 11, 12.

akkoorden te sluiten met de VS, niet met Iran. Ook tijdens de Iran-Irak oorlog kozen alle Arabische staten, behalve Syrië, de kant van de VS en Irak.⁵⁰ In de jaren tachtig stond Iran dus veelal zonder bondgenoten, al probeerde het wel goede relaties na te streven.

De huidige veiligheidssituatie van Iran kan worden gezien als nijpend. Het heeft vele economische problemen, het verlies van een generatie mannen tijdens de Iran-Irak oorlog en de zeer slechte staat van het Iraanse leger. Iran staat ook erg geïsoleerd en kwetsbaar in de wereld, in weerwil het resultaat door het beleid dat is gevoerd ten aanzien van de nationale veiligheid. Iran heeft hierbij onder andere gebruik gemaakt van terrorisme, het zaaien van tweedracht in de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook om het vredesproces in het Midden-Oosten te ondermijnen, de moord op de leiders van de Iraanse oppositie in het buitenland om de eigen regering veilig te stellen en de verschuiving van een theocratie met democratische tendensen naar een militaire dictatuur om Iran te beveiligen. Dit beleid heeft het voor veel staten moeilijk gemaakt om met Iran om te gaan. Hoe meer Iran worstelde om zijn veiligheid te verbeteren, hoe meer het andere staten heeft doen wegdrijven.⁵¹ Zonder een sterke positie is het (bijna) onmogelijk om de islamitische revolutie over te dragen naar andere staten. Gezegd kan dus worden dat het nationale belang van het veiligstellen van de Iraanse staat in de laatste jaren het belangrijkste doel is geworden in het buitenlandse beleid en het exporteren van de islamitische revolutie daardoor aan belang heeft ingeboet. In de volgende hoofdstukken zal verder worden ingegaan op de relaties met de Arabische staten en de vorm hiervan.

⁵⁰ Ibid., 11, 12.

⁵¹ Ibid., 13, 14.

Hoofdstuk 2: Iran en terrorisme

§2.1 Terrorismen

Voor een goede beantwoording van de probleemstelling is het van belang dat het begrip terrorisme wordt gedefinieerd. Er is veel debat in de academische wereld over dit begrip en er is dan ook niet een vaststaande definitie van. In deze paragraaf zal dit verder worden toegelicht.

§2.1.1 Terrorismen

Daniel Byman, specialist in veiligheidsstudies en terrorisme, maakt in zijn boek, *Deadly Connections, states that sponsor terrorism*, gebruik van de vijf kenmerken van terrorisme die de bekende terrorisme-expert Bruce Hoffman heeft opgesteld en voegt hier zelf nog een zesde eigenschap aan toe. Het eerste kenmerk van de definitie van Hoffman is dat terrorisme onvermijdelijke politieke doelen en motieven heeft. Ten tweede is ook geweld of de dreiging met het gebruik van geweld van groot belang. De derde eigenschap is dat de terroristische acties meestal bedoeld zijn om ook verregaande psychologische gevolgen te veroorzaken bij een grotere groep naast het directe slachtoffer of doelwit. Hoffman heeft als vierde kenmerk dat de actie uitgevoerd moet zijn door een organisatie. Het laatste kenmerk is dat deze organisatie een subnationale groep of een niet-statelijke entiteit is. Byman voegt hier, zoals gezegd, nog een zesde eigenschap aan toe: volgens hem kan een actie terroristisch worden genoemd als deze aanval bewust gericht is op personen die geen militairen zijn.⁵²

Naast de definities van wetenschappers als Byman en Hoffman, is er ook in de politieke wereld getracht terrorisme te definiëren. De VN voert al lang discussie over de correcte definitie van terrorisme. In resolutie 1566 van de VN Veiligheidsraad, aangenomen op 8 oktober 2004, kan een definitie van terrorisme worden gevonden. Deze luidt als volgt:

'criminal acts, including against civilians, committed with the intent to cause death or serious bodily injury, or taking of hostages, with the purpose to provoke a state of terror in the general public or in a group of persons or particular persons, intimidate a population or compel a government or an international organization to do or to abstain from doing any act.'⁵³

⁵² Daniel Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 8-10.

⁵³ Verenigde Naties, "Veiligheidsraad Resolutie 1566," <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf> (geraadpleegd op 14 oktober 2014).

De Europese Unie heeft in 2002 een kaderbesluit betreffende de bestrijding van terrorisme uitgevaardigd. In artikel 1 wordt een lijst gegeven van terroristische misdrijven. Dit zijn misdaden tegen personen en goederen die:

'given their nature or context, may seriously damage a country or an international organization where committed with the aim of: seriously intimidating a population; or unduly compelling a Government or international organization to perform or abstain from performing any act; or seriously destabilizing or destroying the fundamental political, constitutional, economic or social structures of a country or an international organization.'⁵⁴

Dat er geen duidelijke definitie bestaat van terrorisme blijkt ook uit het feit dat er binnen de Amerikaanse overheid verschillende definities worden gebruikt. Zo wordt terrorisme door de FBI als volgt gedefinieerd: 'The unlawful use of force or violence against persons or property to intimidate or coerce a Government, the civilian population, or any segment thereof, in furtherance of political or social objectives.'⁵⁵

§2.1.2 State terrorism en state-sponsored terrorism

Uit al deze voorbeelden blijkt dat er in de definities die gemaakt zijn door politici niet wordt gesproken van een organisatie of de niet-statelijke actor als voorwaarde voor terrorisme. Staten kunnen dus volgens deze definities geen terroristische aanslagen plegen. Toch bestaan de termen *state terrorism* en *state-sponsored terrorism*. De *Encyclopædia Britannica Online* spreekt hier in het lemma terrorisme over. Hierin wordt gezegd: 'establishment terrorism, often called state or state-sponsored terrorism, is employed by governments -- or more often by factions within governments -- against that government's citizens, against factions within the government, or against foreign governments or groups.'⁵⁶ Noam Chomsky, een autoriteit op het gebied van staten en terrorisme definieert dit als volgt: 'terrorism practiced by states (or governments) and their agents and allies.'⁵⁷ Volgens Chomsky kunnen staten dus wel degelijk terrorisme gebruiken en terroristische aanslagen plegen en hij noemt dit dan *state terrorism*. Een andere term is *state-sponsored terrorism*. Jeffrey A. Sluka zegt hierover: 'The very nature and function of state-sponsored terrorism is to inhibit the growth and development of political

⁵⁴ BBC News, "EU Imposes New Sanctions on Iran," *BBC News Online*, 15 oktober 2012.

⁵⁵ Federal Bureau of Investigation, "Terrorism Report 2002-2005," http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005/terror02_05.pdf (geraadpleegd op 14 juni 2014), iv, v.

⁵⁶ Encyclopædia Britannica Online, "Terrorism," <http://www.wip.britannica.com/eb/article-217762/terrorism>.

⁵⁷ Jeffrey Sluka, Chomsky, Noam, Price, David, "What Anthropologists should Know about the Concept of Terrorism," *Anthropology Today* 18, no. 2 (April 2002), 22.

movements opposed to the state and its national project.⁵⁸ De Amerikaanse overheid definieert een staat als *state sponsor of terrorism* als deze: 'repeatedly provided support for acts of international terrorism.'⁵⁹ Bij *state-sponsored terrorism* steunt de overheid van een staat een organisatie die terroristische aanslagen pleegt. De staat is hierbij niet direct verantwoordelijk voor de terroristische acties, maar voor de terroristische organisaties zou het zonder de steun van de staat veel moeilijker zijn om de aanslagen uit te voeren en succesvol te laten zijn. De steun van staten aan terroristische organisaties kan in allerlei vormen en formaten voorkomen, dit zal vooral in hoofdstuk 3 worden behandeld.

Volgens Byman, maar ook Hoffman, kunnen staten geen directe terroristische aanslagen plegen aangezien de actor dan de staat is en niet een organisatie of niet-statelijke entiteit. Staten kunnen wel sponsor zijn van terrorisme, zolang ze maar niet hun eigen ambtenaren gebruiken om de aanslagen uit te voeren, maar alleen steun geven aan een niet-statelijke organisatie die de terroristische acties uitvoert. Sponsoring van terrorisme door een overheid moet volgens Byman wel de intentie hebben om de groep te steunen bij het gebruik van geweld, versterken van haar politieke activiteiten of het in stand houden van de organisatie. Byman betoogt dat de steun aan terroristische organisaties niet altijd direct gericht is op het (incidentele) gebruik van terrorisme. Meestal is de steun gericht op de guerrilla-activiteiten van deze rebellengroeperingen. Byman noemt als mogelijke vormen van sponsoring het helpen bij trainen en operaties, financiering, wapensteun, logistieke steun, diplomatieke steun, helpen met het organiseren, geven van een ideologische richting en het bieden van een toevluchtsoord, zoals hoofdkantoren en grote trainingsfaciliteiten.⁶⁰ Byman en Hoffman betogen dus dat *state terrorism* niet bestaat, maar *state-sponsored terrorism* wel.

Er is nu een aantal definities gegeven van terrorisme. Hieruit blijkt dat er geen overeenstemming bestaat over het begrip. De meerderheid van de definities in de academische, maar ook politieke, wereld sluit uit dat staten terrorisme kunnen gebruiken. Om pragmatische redenen is er daarom voor gekozen om in dit onderzoek deze definities niet te volgen en meer te richten op definities zoals die van Chomsky en Sluka, die erkennen dat staten wel degelijk terrorisme als instrument kunnen gebruiken (*state terrorism*) of terroristische organisaties kunnen steunen (*state-sponsored terrorism*) en zo indirect dus toch gebruik maken van terrorisme.

⁵⁸ Jeffrey Sluka, *Death Squad: The Anthropology of State Terror* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2000), 108.

⁵⁹ US Department of State. "State Sponsors of Terrorism," <http://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>, (geraadpleegd op 7 januari 2014).

⁶⁰ Sluka, *Death Squad: The Anthropology of State Terror*, 10, 11, 54, 55.

§2.1.3 Het neerzetten van Iran als sponsor van terrorisme

De Verenigde Staten heeft officieel zeven staten aangewezen als sponsors van terrorisme: Iran, Irak, Libië, Syrië, Soedan, Noord-Korea en Cuba. Iran werd in januari 1984 toegevoegd aan deze lijst en als gevolg hiervan werd er voor \$22,4 miljard aan tegoeden van de Iraanse overheid op Amerikaanse banken bevroren. Het Amerikaanse *State Department* omschrijft Iran ook elk jaar weer als de actiefste sponsor van terrorisme in de jaarlijkse *Country Reports on Terrorism*.⁶¹ Voormalig *Secretary of State* Condoleezza Rice zei hierover in 2006: 'Iran has been the country that has been in many ways a kind of central banker for terrorism in important regions like Lebanon through Hezbollah in the Middle East, in the Palestinian Territories, and we have deep concerns about what Iran is doing in the south of Iraq.'⁶² Na de aanslagen van 11 september kwam de focus steeds meer te liggen op terrorisme in het Midden-Oosten. Ondanks de steun van Iran aan de inval in Afghanistan door de VS werd het land in 2002 toch sterk veroordeeld doordat Iran door toenmalig president George W. Bush samen met Irak en Noord-Korea werd genoemd als deel van de *Axis of evil*.⁶³

De VS staat niet alleen in haar veroordeling van Iran. Ook Canada heeft de diplomatieke banden helemaal verbroken in september 2012. De reden hiervoor was dat Iran een van de ergste schenders van mensenrechten zou zijn en omdat het materiële steun gaf aan terroristische groepen.⁶⁴ De Israëlische inlichtingendienst bracht in 1996 een rapport uit waarin stond: 'Iran maakt zelden en rationeel gebruik van terreur tegen Israël, vanuit een bewustzijn van de ernstige diplomatieke schade die zij zou kunnen veroorzaken als haar rol zou worden blootgesteld. Iran onthoudt zich meestal van het uitvoeren van directe aanvallen, en haar betrokkenheid volgt meestal een indirecte koers.'⁶⁵

De Europese Unie heeft geen specifieke uitspraken gedaan over Iran als terroristische staat. Toch heeft zij allerlei sancties ingesteld op de gebieden van banken, handel en gasexport. Deze sancties zijn (pas) ingesteld vanaf 2012 en richten zich op het nucleaire programma. De reden voor de sancties is dan ook niet direct gerelateerd aan Iran als terroristische staat of als sponsor van terrorisme.⁶⁶ De VN heeft om dezelfde redenen sancties ingesteld tegen Iran, hierover is al in 2006 overeenstemming bereikt. De VS heeft een bijna totaal economisch embargo tegen Iran. De eerste sancties werden direct na de Iraanse

⁶¹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 186.

⁶² Bruno, "State Sponsors: Iran," 2.

⁶³ George W. Bush, "President Delivers State of the Union Address," Office of the Press Secretary, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

⁶⁴ The Telegraph, "Canada breaks Off Diplomatic Relations with Iran," *The Telegraph*, 7 september 2012.

⁶⁵ Bergman, *The Secret War with Iran*, 67.

⁶⁶ BBC News, *EU Imposes New Sanctions on Iran*.

Revolutie ingesteld en deze zijn langzamerhand uitgebreid, onder andere nadat Iran op de lijst van terroristische staten werd geplaatst.⁶⁷ De sancties tegen Iran zullen nader in paragraaf 2.7.1 worden besproken.

§2.2 De uitvoerende Iraanse organisaties

In 1977 was de macht van de sjah sterk was verminderd en Khomeini had de fundamenten voor de revolutie gelegd. Al meer dan 700 getrouwen van Khomeini hadden in deze jaren een training gehad in de kampen van Amal en Fatah, Libanese en Palestijnse vrijheidsbewegingen. Deze personen zouden later aan het hoofd gaan staan van de VEVAK en de Revolutionaire Garde.⁶⁸ Deze organisaties binnen het regeringsapparaat zouden na de Revolutie verantwoordelijk worden voor de uitvoer van de terroristische acties. Deze instellingen, het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (VEVAK) en de Revolutionaire Garde met haar elite-eenheid het Quds korps, voeren de terroristische acties uit of zijn verantwoordelijk voor de Iraanse steun aan de terroristische organisaties die ze steunt, zoals Hezbollah. In de volgende paragrafen zullen deze instellingen nader worden besproken.

§2.2.1 Ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (VEVAK)

Het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid is de voornaamste inlichtingendienst in het land en is opgericht nadat Khomeini in 1979 de geheime dienst van de sjah, de SAVAK, had ontbonden. De afkorting VEVAK komt van de Perzische naam *Veزارat-e Ettela'at va Amniat-e Keshvar*, wat vrij vertaald ministerie van Inlichtingen en Veiligheid betekent. Bij de oprichting was er debat over de vraag onder welke tak van de overheid de dienst moest vallen, onder de president, de Opperste Leider of de rechterlijke macht. Uiteindelijk werd het een ministerie, waardoor het onder de president ging vallen, waarbij afgesproken werd dat de minister voor zijn benoeming wel de stemmen moet krijgen van minstens de helft van het parlement. Echter, in de praktijk heeft de geestelijke tak van de overheid de meeste macht over de dienst. Er werd bijvoorbeeld ook besloten dat de minister een geestelijke moest zijn en deze direct aan de Opperste Leider verantwoording af moest gaan leggen.⁶⁹

⁶⁷ BBC News, "Q&A: Iran Sanctions," *BBC News Online*, 20 januari 2014.

⁶⁸ Bergman, *The Secret War with Iran*, 56.

⁶⁹ Global Security, "Ministry of Intelligence and Security (MOIS) or Veزارat-E Ettela'at Va Amniat-E Keshvar (VEVAK)," <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/vevak.htm> (geraadpleegd op 20 oktober 2014).

De VEVAK is een van de machtigste ministeries van Iran. Niet alleen door de belangrijke positie door de binding met de Opperste Leider, maar ook door het grote budget en de omvang van de organisatie. Echter, doordat haar budget geheim is, is het lastig om precies vast te kunnen stellen hoe groot het budget precies is, welke activiteiten ze uitvoert, hoe groot deze zijn en voor welk doel ze bedoeld zijn. In het officiële oprichtingsdocument van de VEVAK staat dat de organisatie verantwoordelijk is voor: 'het verzamelen, inkopen, de analyse en de classificatie van de nodige informatie binnen en buiten het land.' Daarnaast staat in het document dat de organisatie de hoofdrol speelt in de organisatie en de ten uitvoerlegging van terroristische acties in het buitenland, het deze operaties uitvoert vanuit Iraanse ambassades, consulaten en islamitische centra in het buitenland.⁷⁰ Vanuit dit document zou dus kunnen worden gezegd dat de VEVAK allerlei taken heeft die gaan over de beveiliging van de overheid tegen bedreigingen die de staat proberen te destabiliseren, zowel vanuit het binnenland als het buitenland.

De VEVAK beheert verschillende gevangenissen en vleugels van gevangenissen door heel Iran, waarbij er geen toezicht is van andere onderdelen van de Iraanse overheid. De meest bekende faciliteit van het ministerie is Sectie 209 van de Evin gevangenis in Teheran, die ook werd gebruikt door de SAVAK. De gevangenen die hier zitten zouden als gevaar voor de nationale veiligheid worden gezien, en zijn veelal politieke gevangenen. Het ministerie staat er ook om bekend samen te werken met het ministerie van Islamitische Cultuur en Begeleiding. Samen zijn ze verantwoordelijk voor de censuur van nieuwsberichten. Verslaggevers zeggen vaak lastig te zijn gevallen door het ministerie zodat ze niet zouden schrijven over zaken die het regime in diskrediet zouden kunnen brengen, zoals het nucleaire programma. De afdeling van desinformatie zou de grootste afdeling binnen het ministerie zijn. Deze heeft de leiding over het creëren van foutieve informatie over tegenstanders van de Iraanse overheid en die te verspreiden. Er zouden enkele duizenden mensen bij de afdeling werken. Deze mensen zijn vaak zelf voormalig dissidenten met veel kennis over andere tegenstanders van het regime, die ofwel zijn gedwongen of zijn gelokt door geld om te werken voor de organisatie. Echter, tijdens het presidentschap van Ahmadinejad kreeg de afdeling buitenlandse zaken een steeds grotere aandacht. Deze afdeling houdt zich minder bezig met binnenlandse oppositie, maar meer met operaties in het buitenland.⁷¹

⁷⁰ Global Security, "Ministry of Intelligence and Security (MOIS) or Vezarat-E Ettela'at Va Amniat-E Keshvar (VEVAK)".

⁷¹ Ibid.

In het buitenland werkt het personeel van het ministerie veelal vanuit Iraanse ambassades en consulaten als diplomaten of als vertegenwoordigers van het ministerie van Islamitische Cultuur en Begeleiding. Ambassades zijn gebruikt als locaties om berichten af te luisteren, terroristen te rekruteren en operaties te plannen. De ambtenaren zijn veelal gekozen uit de bureaucratie van de Iraanse veiligheidstroepen en zijn grondig doorgelicht door medewerkers. Naar verluidt moeten ze hun loyaliteit bewijzen door het doden en martelen van dissidenten. Ook in niet-officiële functies wordt het personeel van de dienst uitgezonden. Dekmantels zijn dan vaak functies bij bijvoorbeeld Iran Air, student, handelaar, bankbediende en zelfs als lidmaatschap van oppositiegroepen. Sterke banden zijn er ook met de buitenlandse vestigingen van Iraanse banken. Hier worden niet alleen medewerkers geplaatst, maar ook een deel van de financiering van de operaties verloopt via deze banken. Daarnaast zijn er vele gevallen bekend waarbij er vermeende zuiveringen hebben plaatsgevonden bij het personeel van de dienst. Mensen die uit de gratie zouden zijn gevallen zijn gestorven onder mysterieuze omstandigheden of zouden zelfmoord hebben gepleegd.⁷²

§2.2.2 Iraanse Revolutionaire Garde en het Quds korps

Naast de VEVAK is de Revolutionaire Garde één van deze instituties die het gedachtegoed van de revolutie moeten waarborgen en verspreiden. De garde is uitgegroeid tot de belangrijkste organisatie van het regime om het land in haar greep te houden. De Garde beschermt het regime en zorgt ervoor dat haar orders en wetten worden gehandhaafd. Daarnaast moeten ze ook de revolutie naar het buitenland exporteren.⁷³ Waar de VEVAK zich vooral richt op politieke dissidenten, focust de Garde zich meer op de export en handhaving van het gedachtegoed van de revolutie.

Het reguliere leger heeft de taak om de grenzen van Iran te bewaken en de binnenlandse orde te bewaren. De Garde is verantwoordelijk voor de bewaking van het islamitische systeem in het land. Dit systeem moet niet alleen worden bewaakt tegen binnenlandse oppositie, ook buitenlandse inmenging moet worden tegengegaan. Volgens de Iraanse grondwet is de Garde onderdeel van het reguliere leger, toch staan de twee militaire structuren in de praktijk los van elkaar en opereren ze onafhankelijk. De Garde heeft dan ook haar eigen grondtroepen, marine, luchtmacht, inlichtingendienst, en speciale eenheden en is als enige verantwoordelijk voor de bescherming van alle strategische raketten en nucleaire

⁷² Ibid.

⁷³ Bergman, *The Secret War with Iran*, 33.

installaties.⁷⁴ De Garde zou ongeveer 130.000 leden hebben en deze zijn, net als de leden van het ministerie, deels gestationeerd in ambassades van waaruit naar verluidt de activiteiten worden uitgevoerd, trainingskampen worden georganiseerd en wapenleveranties voor buitenlandse militante groepen die Iran steunt worden geregeld.⁷⁵ Één van de taken van de Garde is het uitdragen van de revolutionaire ideeën in het buitenland en deze ook te versterken. Zo predikt de Garde voor de deugden van de revolutionaire islam. Dit heeft een steeds meer militair karakter gekregen. Tijdens de oorlog met Irak kreeg de Garde zelfs een zeer belangrijke positie, ze ging het commando over de gehele strijdkrachten overnemen. Naast het uitdragen van de revolutionaire ideeën is er dus ook het uitdragen van militaire tactieken bijgekomen. Groepen in het buitenland met dezelfde revolutionaire ideeën worden hierbij gesteund in hun strijd.⁷⁶ Als deze groepen dan ook terroristische acties uitvoeren, kan worden gesproken van *state-sponsored terrorism*, waarbij de Garde dan een bepalende rol speelt.

Oorspronkelijk werd de garde opgericht door Khomeini om zich te beschermen tegen een mogelijke coup, vooral van de oude militaire structuur. Khomeini heeft altijd gewild dat de garde niet gepolitiseerd zou worden, maar onder Khamenei is dit toch gebeurd. Leden van de Garde zijn benoemd op belangrijke posities, zoals Ahmadinejad ook lid was van de garde en president is geworden. Onder zijn termijn is de politisering dan ook sterk toegenomen, doordat hij vele medegardisten benoemde op belangrijke posities. Economisch heeft de garde ook een grote invloed gekregen, want zij heeft een miljardenimperium weten op te bouwen met grote belangen in onder andere olie, de bouw, landbouw, mijnbouw, vervoer, defensie-industrie, de import en export en zelfs de zwarte markt.⁷⁷ De garde heeft haar macht dan ook weten te vestigen in vrijwel elk aspect van de Iraanse samenleving. Rasoel Nafisi, een Iran-expert van de RAND Corporation betoogt dan ook dat de garde zoveel macht heeft weten te vergaren dat Iran geen theocratie meer te noemen is. Hij noemt Iran meer een reguliere militaire veiligheidsregering met een façade van een sjiitisch geestelijk systeem.⁷⁸

Onderdeel van de Revolutionaire Garde is het Quds korps. Dit is de speciale eenheid die verantwoordelijk is voor de buitenlandse militaire activiteiten, inclusief de terroristische operaties. Haar doel is al vanaf de oprichting in 1979 geweest om de vijanden van Iran omver

⁷⁴ Michael Slackman, "Hard-Line Force Extends Grip Over a Splintered Iran," *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2009/07/21/world/middleeast/21guards.html> (geraadpleegd op 21 oktober 2014).

⁷⁵ BBC News, "Profile: Iran's Revolutionary Guards," *BBC News Online*, 18 oktober 2009.

⁷⁶ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 88.

⁷⁷ Morris Mottale, "The Birth of a New Class," *Al Jazeera*, <http://www.aljazeera.com/focus/2010/04/2010421104845169224.html> (geraadpleegd op 21 oktober 2014).

⁷⁸ Slackman, 'Hard-Line Force Extends Grip Over a Splintered Iran.'

te werpen en de invloed van het land in het Midden-Oosten uit te breiden.⁷⁹ Geschat wordt dat de Quds zo'n 10.000 tot 15.000 leden heeft. De Verenigde Staten heeft de Quds in oktober 2007 aangewezen als een terroristische organisatie en heeft dan ook allerlei sancties ingesteld tegen bedrijven en individuen die banden hebben met de Quds. De Quds worden als terroristen gezien door hun steun aan onder andere strijders in Irak, Afghanistan en Hezbollah in Libanon.⁸⁰ De Quds voeren een mix uit van militaire, *intelligence* en trainingsoperaties in het buitenland. De Quds geven hierbij steun aan groepen die strijden voor idealen die aansluiten bij de Iraanse revolutionaire ideologie. Ze krijgen financiering, training en andere vormen van steun. Veelal worden deze strijders getraind door de Quds in speciaal opgezette kampen, waarvan de twee belangrijkste de Imam Ali basis in Teheran en de Bahonat basis in Karaj zijn.⁸¹ Cursussen worden er onder andere gegeven aan officieren, compagniescommandanten en commando's.⁸²

Zoals gezegd staat het martelaarschap centraal in de leer van Khomeini en de revolutie. Naast de standaard militaire training is er dan ook ruimte om de waarde van het martelaarschap te benadrukken.⁸³ Dit was al zichtbaar tijdens de oorlog met Irak en ook de Garde en de Quds blijven dit uitdragen. De Garde heeft in 2004 het Hoofdkwartier voor Eerbetoon aan de Martelaren van de Wereldwijde Islamitische Beweging opgezet. Deze organisatie roept Iraniërs op om zich aan te melden om martelaar te worden bij operaties in onder andere Irak. Na een jaar hadden er zich naar verluidt al 40.000 vrijwilligers aangemeld voor de speciale training om zelfmoordterrorist te worden.⁸⁴ Deze beweging geldt dan ook als een belangrijk onderdeel van de operaties van de Garde en de Quds.

§2.3 Het eerste gebruik van terrorisme: de gijzelaarscrisis

De eerste terroristische actie van de Islamitische Republiek kan de gijzelaarscrisis worden genoemd. Negen maanden nadat de sjah was gevlucht, op 4 november 1979, ging een groep van 300 tot 500 studenten demonstreren voor de Amerikaanse ambassade in Teheran. Al snel

⁷⁹ Reuters, "Q+A: Iran's Revolutionary Guards Weave Powerful Web," <http://www.reuters.com/article/2009/07/23/idUSLM225970> (geraadpleegd op 21 oktober 2014).

⁸⁰ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 21.

⁸¹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 256.

⁸² Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 186.

⁸³ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 88.

⁸⁴ Global Security, "Proxy Groups," <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/proxy-groups.htm> (geraadpleegd op 21 oktober 2014).

kwamen ze tot de conclusie dat ze door de poort konden zonder dat ze werden tegen gehouden. De studenten gingen naar binnen en namen tientallen medewerkers van de ambassade gevangen. Deze gijzeling zou uiteindelijk 444 dagen duren en heeft de relatie tussen de VS en Iran sterk verslechterd. De Amerikaanse president Jimmy Carter noemde de gevangen Amerikanen 'innocent victims of terrorism and anarchy.'⁸⁵ Één van de demonstranten zou later nog een belangrijke rol spelen in de Iraanse politiek, Mahmoud Ahmadinejad. Enkele gegijzelden hebben later verklaard dat hij een van hun bewakers was en dat hij hen op een wrede manier mishandelde. Ook andere studenten hebben belangrijke posities in de Iraanse politiek gekregen, veelal waren ze betrokken bij de inlichtingendiensten, zoals de VEVAK en de garde.⁸⁶

In de ambassade waren veel geheime documenten aanwezig. Een deel hiervan was enkele maanden voor de crisis naar de VS verscheept om het veilig te stellen. Na een paar maanden werd dit al weer terug verscheept omdat het voor de diplomaten te lastig was om er zonder te werken. Toen de ambassade werd overlopen door de studenten begon het personeel de papieren te versnipperen. Nog maar een paar documenten waren intact, de rest was in reepjes gesneden. De studenten waren echter zeer vastberaden, er werden 250 studentes ingezet die de documenten weer bij elkaar moesten zoeken en leesbaar moesten maken. Dit duurde uiteindelijk twee jaar en de herstelde documenten werden vervolgens gepubliceerd. Dit gaf inzichten in de inlichtingenmethoden en diplomatieke activiteiten die de VS, maar ook Israël, gebruikten in Iran. Er werden ook lijsten gevonden van de 5000 betaalde informanten van de VS in Iran. Dit waren ambtenaren van het oude regime uit allerlei overheidsonderdelen en van alle standen. Dit leidde ertoe dat de Garde een grote zuivering ging houden van de bureaucratie, de media, de strijdkrachten en andere personen die hadden samengewerkt met de CIA.⁸⁷

Als reden voor de gijzeling wordt vaak genoemd dat Iran de VS wilde straffen voor het toelaten van de sjah. Toch wordt in veel literatuur ook de oorzaak binnen Iran zelf gezocht, waar de revolutionairen hun macht nog niet volledig hadden geconsolideerd. In deze periode was de democratische en liberale Bazargan minister-president van Iran en dit wekte veel ongenoegen bij de religieuze en linkse facties. Zij wilden een complete afbraak van het toenmalige systeem, dat zij nog zagen als een continuïteit van het regime van de sjah en wilden een compleet nieuw systeem opbouwen. Dit dachten ze te kunnen bereiken door het

⁸⁵ Jimmy Carter, "The State of the Union Address Delivered before a Joint Session of the Congress." <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=33079>.

⁸⁶ Bergman, *The Secret War with Iran*, 3.

⁸⁷ *Ibid.*, 4, 5.

creëren van een algemeen gevoel van onrust en het moeilijk te maken voor de regering-Bazargan om te regeren. Ook waren deze religieuze en linkse facties tegen de Amerikaanse invloed in Iran. Dit had diepe ideologische wortels, want ze zagen de VS als imperialisten in 'hun' Midden-Oosten en als het grootste obstakel tot het bereiken van hun doelen in Iran en de regio. De lange duur van de crisis heeft hier ook mee te maken. Hoe langer het gerekt kon worden, des te langer zou het duren voordat de relaties tussen de VS en Iran weer zouden normaliseren. Khomeini zag de crisis als een kans om de VS te vernederen en om haar imago en prestige te ondermijnen. Dit zou er weer voor zorgen dat andere moslims ook tegen de VS zouden opstaan. Khomeini probeerde hiermee te laten zien dat de VS niet almachtig was en dat ook moslimstaten hier tegenop konden en dat een *shift in power* mogelijk was. Dat de VS geen militaire macht tegen Iran gebruikte, en dat een bevrijdingspoging in april 1980 mislukte met acht Amerikaanse doden, voedde de gedachte dat de VS een macht in verval was verder.⁸⁸

§2.3.1 De beëindiging van de gijzelaarscrisis

Toen de gijzelaars niet de oproep van Bazargan opvolgden om te stoppen met de gijzeling, trad de regering-Bazargan af. Hiermee was dus de eerste stap naar een nieuw politiek systeem gezet. Toch bleven de aanhangers van Khomeini nog langer vertragen om gematigden verder te verzwakken, een nieuwe constitutie in te stellen en hun eigen macht te consolideren. De linkse president Bani Sadr bedacht tot twee keer toe een plan om de gijzelaarscrisis te beëindigen. Hier wist hij echter geen steun voor te krijgen. Omdat hij er zich geen raad meer mee wist besloot hij de crisis helemaal naast zich neer te leggen en zich te gaan richten op de oorlog tegen Irak. De revolutionairen wisten ondertussen steeds meer macht te vergaren. In de herfst van 1980 controleerden ze alle instituties behalve het presidentschap en enkele belangrijke ministersposten.⁸⁹ Khomeini heeft hier zelf over gezegd: 'Deze actie [bezetten van de ambassade] heeft vele voordelen. ... Het heeft ons volk verenigd. Onze tegenstanders durven niet te handelen tegen ons. We kunnen de grondwet voorleggen aan de stem van de bevolking zonder problemen, en de presidents- en parlementsverkiezingen door laten gaan.'⁹⁰ De tijd was nu gekomen om te gaan onderhandelen met de VS, ook omdat de diplomatieke

⁸⁸ Shireen T. Hunter, *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade* (Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1990), 56-59.

⁸⁹ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*. 248-252.

⁹⁰ Muhammad Sahimi, "The Hostage Crisis, 30 Years On," PBS News, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2009/11/30-years-after-the-hostage-crisis.html> (geraadpleegd op 23 oktober 2014).

isolatie en de Amerikaanse sancties het land te veel schade toebrachten ten tijde van de oorlog met Irak.

Het Akkoord van Algiers maakte uiteindelijk een einde aan de gijzelaarscrisis op 20 januari 1981. Na 444 dagen liet Iran de gegijzelden vrij, slechts enkele minuten nadat Ronald Reagan was geïnaugureerd als de nieuwe Amerikaanse president. Belangrijk voor Iran was dat de VS in het akkoord beloofde niet te interveniëren in Iraanse binnenlandse zaken, direct en indirect. Daarnaast beloofde de VS samenwerking in rechtszaken om het vermogen van de sjah in te vorderen, zijn familie uit te leveren en gaf het de bevroren tegoeden van Iran vrij. Ook werd er een speciale rechtbank opgericht in Den Haag die conflicten tussen de VS en Iran vreedzaam moest oplossen, aangezien de VS de diplomatieke banden volledig had verbroken tijdens de gijzeling. Iran stelde de overeenkomst voor als een overwinning, maar zij voldeed bij lange na niet aan de originele eisen van Iran en zij was in feite bijna geheel gunstig voor de VS. Ook de internationale steun was Iran volledig kwijt.⁹¹

Bani Sadr liet zich openlijk zeer negatief uit over het akkoord dat zonder zijn instemming was gesloten. Khomeini ontnam hem enkele functies en hierop bekritiseerde Bani Sadr het leiderschap van Khomeini. Dit streek natuurlijk helemaal in tegen de haren van Khomeini en hij ontsloeg Bani Sadr, die vervolgens moest onderduiken. Vanuit zijn onderduikadres riep Bani Sadr op tot een opstand en hij koos ervoor om samen te gaan werken met een andere oppositiegroep, de islamitische en communistische Mujahideen, om fel oppositie te gaan voeren tegen de revolutionaire ideeën van Khomeini en zijn aanhangers.⁹² De gijzelaarscrisis zorgde er dus voor dat het prestige van Khomeini in Iran werd vergroot. Ook zijn aanhangers, die een theocratie voorstonden en elke normalisatie van de relaties met het Westen tegengingen, wisten aan politieke macht te winnen. Een grote stap was nu gezet naar volledige controle over het land. Het gebruik van terrorisme had de macht van Khomeini en zijn aanhangers dramatisch vergroot.

§2.4 Terroristische tactieken: uitschakelen van de oppositie

De gijzelaarscrisis kan worden gezien als de eerste terroristische actie van de nieuwe islamitische revolutionaire machtshebbers van Iran. Het gebruik van terrorisme is in de jaren erna ook niet geschuwd. Er zijn verschillende vormen gebruikt. De jaren tachtig worden door

⁹¹ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*, 252.

⁹² Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*, 252-253.

Katerina Dalacoura, professor in de internationale relaties aan de *London School of Economics* en gespecialiseerd in het Midden-Oosten, de 'radicale periode' genoemd.⁹³ Naast gijzelingen werd er gebruik gemaakt van bomaanslagen en werden buitenlandse regeringen ondermijnd. Tijdens de oorlog met Irak werd er ook gebruik gemaakt van terroristische acties op zee. Daarnaast waren de moordaanslagen op politieke tegenstanders in binnen- en buitenland belangrijk. Met het einde van de oorlog met Irak in 1988 en het overlijden van Khomeini in 1989 eindigt deze periode en begint de periode die Dalacoura de 'tweede republiek' noemt.⁹⁴ Zoals gezegd in hoofdstuk 1 brachten de presidentschappen van Rafsanjani en Khatami een andere ideologie en dit is terug te zien in het binnenlandse en buitenlandse beleid, inclusief het gebruik van terrorisme. Het terroristische beleid van de Iraanse regering ging zich vanaf de tweede helft van de jaren negentig voornamelijk richten op de financiering, training en andere steun aan proxy groepen. Al deze vormen van terrorisme zullen in de volgende paragrafen worden besproken. De steun aan proxy groepen zal in het volgende hoofdstuk uitvoerig worden behandeld.

§2.4.1 Het uitschakelen van de tegenstanders in de 'radicale' jaren tachtig

In het begin van de revolutie moesten de revolutionairen onder leiding van Khomeini hun macht nog consolideren. Ze lieten andere tegenstanders van de sjah, zoals linkse en liberale oppositiegroepen, regeren en tegelijkertijd waren ze bezig hun eigen macht verder uit te breiden. Hiervoor moesten de andere groepen langzaam worden uitgeschakeld zodat de revolutionairen de politieke machtsposities in konden nemen. Daarnaast was Khomeini ook bezig met het opzetten van de parallelle geestelijke systemen. Zo werden er bijvoorbeeld commissies en rechtbanken opgericht die moesten waken voor 'revolutionaire rechtvaardigheid'. Personen die zich (vermoedelijk) niet hielden aan de regels of denkbeelden van deze instellingen werden opgepakt en berecht. Vervolgens konden de revolutionaire getrouwen van Khomeini hun plaatsen innemen en uiteindelijk zaten ze op alle belangrijke posities in alle gelederen van de overheid. De linkse Tudeh-partij was de enige partij die nog lang steun aan Khomeini heeft gegeven. De revolutionairen maakten hier gebruik van bij het uitschakelen van de andere oppositie en om de banden met de Sovjet-Unie aan te halen. In het begin van 1983 begon de regering zich ook tegen de Tudeh-partij te keren en werden ook haar leden vervolgd. Zeker 70 leden werden gearresteerd op verdenking van samenzwering met de

⁹³ Katerina Dalacoura, *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East* (New York: Cambridge University Press, 2011), 162.

⁹⁴ Dalacoura, *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East*, 162.

Sovjet-Unie en planning van omverwerping van de regering. Uiteindelijk waren de Islamitische Republikeinse Partij en de Vrijheidspartij de enige toegestane politieke partijen.⁹⁵ Exacte cijfers zijn niet bekend, maar naar schatting zijn er in 1979 757 personen geëxecuteerd die voornamelijk verbonden waren met het oude regime. Het ontslag van Bani Sadr en zijn opstand veroorzaakten een interne strijd die een tweede golf van vervolgingen bracht. Tussen 1981 en 1985 zorgde dit voor een executie van zeker 12.300 leden van de Mujahideen, waar Bani Sadr zich bij aansloot. De Mujahideen zelf vermoordden zo'n 2.000 leden van het regime. Ook 1988, het jaar waarin de oorlog met Irak ten einde kwam, was bloedig. Ditmaal werden 2.000 leden van de Mujahideen geëxecuteerd door het regime.⁹⁶ Er kan dus gesproken worden van een wrede consolidatie van de revolutie door de onderdrukking van de opposenten.

De binnenlandse terreur sloeg al snel over naar het buitenland. Vele oppositieleiden en anderen die vreesden voor hun leven waren gevlucht naar het buitenland, vooral naar Irak en Europa. De terreur tegen hen vond vaak plaats op grond van een opdracht van de inlichtingencommissie van de Revolutionaire Garde. Deze opdracht luidde dat alle gewapende oppositie tegen het regime moest worden geneutraliseerd, waar dit ook was. De doelwitten kunnen in twee groepen worden onderverdeeld. De eerste groep bestond uit voormalig topambtenaren van de sjah. Onder de tweede groep vielen de gewapende tegenstanders van de Islamitische Republiek. Dit waren niet alleen de Mujahideen, die zich waren gaan vestigen in Irak, maar ook de seculiere, linkse en Iraans-Koerdische facties hoorden hier bijvoorbeeld bij. Geschat wordt dat tot 1997 het Iraanse regime tachtig militante tegenstanders heeft geliquideerd, niet alleen in staten in de regio zoals Irak en Turkije, maar ook in Europa.⁹⁷ De Iraanse oppositie tegen het nieuwe revolutionaire regime was niet de enige die werd vervolgd, ook niet-Iraniërs die de revolutie niet steunden of tegenwerkten werden slachtoffer van de Iraanse terreur. Zo werd er een poging gedaan om de hoge Iraakse ambtenaar Tariq Aziz te vermoorden in april 1980. Deze poging mislukte en de moordaanslag was een van de redenen van Saddam Hoessein om Iran in september van datzelfde jaar binnen te vallen.⁹⁸ De uitschakelingen werden uitgevoerd door medewerkers van de Iraanse veiligheidsdiensten die een grote verscheidenheid aan wapens en technieken van vermomming, aanval en ontsnapping gebruikten. De technieken die werden gebruikt om de Iraanse oppositie uit te schakelen verschilden met de tactiek om de niet-Iraanse oppositie uit te schakelen. De Iraniërs

⁹⁵ Keddie, *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*, 245-254.

⁹⁶ Dalacoura, *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East*, 162, 163.

⁹⁷ Ibid. 163, 165, 166.

⁹⁸ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 85.

werden vaak vermoord nadat de agenten zich vriendelijk hadden opgesteld naar de opponent toe en dan werd hij vermoord. Voor niet-Iraanse doelwitten werd meestal gebruik gemaakt van explosieven zoals autobommen. Bij explosieven bleven de daders vaak op grotere afstand, dit maakte het moeilijker om de daders op te sporen. De meeste van deze aanvallen vonden plaats in Europa. Geen enkele actie vond plaats in de VS, waarschijnlijk omdat Iran de reactie van de VS veel meer vreesde dan die van de Europese staten die nauwelijks reageerden.⁹⁹

§2.4.2 Het uitschakelen van de tegenstanders in de 'tweede republiek'

Een erg bekende poging tot het uitschakelen van de oppositie is de *fatwa*, een religieus edict, tegen Salman Rushdie. Deze vaardigde Khomeini slechts enkele maanden voor zijn dood in 1989 uit tegen de Britse schrijver. Rushdie zou zich negatief hebben uitgelaten over de islam in zijn boek *The Satanic Verses* en moest daarom het doodvonnis krijgen, aldus het edict. Dit lijkt het begin te zijn geweest voor een nieuwe moord campagne tegen iedereen die verbonden was met het boek, maar ook aan andere personen die als vijanden van de revolutie werden gezien. Niet alleen de al genoemde 2.000 Mujahideen strijders werden vermoord, ook de Koerdische leider Abdol Rahman Qasemlu in Wenen in 1989 en de voormalig Iraanse minister-president en oppositieleider Shapour Bakhtiar in Parijs in 1991 waren slachtoffer van de nieuwe golf van aanslagen.¹⁰⁰ In 1988 trad Hojjut al-Islam Ali Fallahian toe tot het kabinet als Minister van de Inlichtingendienst. Hij intensiverde de moorden en dit kan dus ook als oorzaak worden gezien van de nieuwe golf moordaanslagen. Fallahian vergrootte daarnaast de inlichtingennetwerken in het buitenland, waardoor het makkelijker werd om de moorden te plannen en uit te voeren.¹⁰¹

Jarenlang kon Iran doorgaan met het uitschakelen van de ballingen, vooral in Europa. De Europese staten wisten niet goed hoe om te gaan met deze aanslagen en ze reageerden dan ook nauwelijks. Dit veranderde met de zogenaamde Mykonos-affaire in 1992.¹⁰² Deze aanslag van Iran veroorzaakte niet alleen een zware klap voor de verbannen oppositie, maar het gebruik van liquidaties door Iran werd ook weer sterk zichtbaar voor de hele wereld. In Berlijn werden drie vooraanstaande leden van de Democratische Partij van Iraans Koerdistan, en nog een andere man, vermoord. De Iraanse en Libanese moordenaars wisten terug naar Iran te vluchten, maar al snel werden de lokale medeplichtigen gearresteerd. Na jarenlang

⁹⁹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 136.

¹⁰⁰ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 86.

¹⁰¹ Bergman, *The Secret War with Iran*, 139.

¹⁰² Ibid., 139, 145.

onderzoek bevond de Duitse rechter al deze mannen schuldig en concludeerde dat de Iraanse overheid direct betrokken was geweest bij de moorden. Het ging zelfs zo ver dat Fallahian werd aangeklaagd voor zijn betrokkenheid, maar om uitlevering werd niet gevraagd. Bani Sadr verklaarde dat ayatollah Khamenei en president Rafsanjani zelf de moorden moeten hebben gemachtigd, omdat volgens de Iraanse grondwet alleen zij iemand ter dood kunnen veroordelen. Na deze aanslag drong de VN er bij Teheran op aan om de politieke moorden van haar tegenstanders in het buitenland te stoppen. Iran zou dit gebruiken als instrument om de gemeenschap in ballingschap het zwijgen op te leggen in een poging om de macht te grijpen en te behouden sinds de revolutie.¹⁰³ Sinds midden jaren negentig zijn de liquidaties afgenomen. Vermoedelijk ligt de oorzaak hiervan bij het meer pragmatische beleid dat Rafsanjani, maar zeker Khatami, probeerde te voeren.

§2.5 Terroristische tactieken: zelfmoordterrorisme en bomaanslagen

Zoals gezegd stimuleerde Khomeini tijdens de oorlog met Irak de Iraniërs om zichzelf op te offeren voor het revolutionaire doel en martelaar te worden. Deze Iraniërs liepen over mijnevelden om deze onschadelijk te maken. De Libanese organisatie Hezbollah, vermoedelijk de grootste ontvanger van Iraanse sponsoring, heeft dit principe uitgewerkt en kan de stichter van de moderne zelfmoordaanslagen worden genoemd. Zij heeft deze techniek uitgebreid naar het toestaan van opzettelijke directe zelfmoord. De techniek was natuurlijk al eeuwenoud, maar Hezbollah wist deze techniek te perfectioneren. En door de vele militaire steun die Hezbollah heeft ontvangen van Iran, is het waarschijnlijk dat Iran hierbij een grote rol heeft gespeeld.¹⁰⁴ Hezbollah, en haar relatie met Iran, zal in paragraaf 3.2 uitgebreid worden besproken.

§2.5.1 Zelfmoordterrorisme in de 'radicale' jaren tachtig

Veel van de bomaanslagen waar Iran bij betrokken is geweest zijn uitgevoerd door Hezbollah. Deze bomaanslagen waren gericht op verschillende doelen. Op 18 april 1983 was de Amerikaanse ambassade in de Libanese hoofdstad Beiroet het doelwit. Een truck reed hard langs de bewakerspost en tegen het gebouw aan, waarbij de gehele voorkant van het gebouw met zeven verdiepingen werd verwoest. Bij deze aanslag kwamen 63 medewerkers van de

¹⁰³ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 23, 24.

¹⁰⁴ Bergman, *The Secret War with Iran*, 70, 71.

ambassade om het leven, waaronder bijna het voltallige personeel van de CIA-afdeling op de ambassade. Met deze actie probeerden Hezbollah en Iran de VS uit Libanon te verdrijven, dit lukte echter niet, want meer dan een pijnlijke deuk in het prestige van de VS bracht deze aanslag niet. Een paar maanden later werd daarom de lat hoger gelegd. Op 23 oktober werden twee trucks volgeladen met een enorm aantal explosieven tegelijkertijd tot ontploffen gebracht bij het hoofdkwartier van de Amerikaanse mariniers bij de luchthaven van Beiroet en de basis van de Franse paratroepen een kilometer verderop. Het hoofdkwartier van de mariniers werd compleet verwoest, waarbij 241 mariniers om het leven kwamen. Bij de explosie bij de Franse basis kwamen 58 parachutisten om het leven.¹⁰⁵ Mohammed Fadlallah, een leider van Hezbollah, zei over deze bomaanslagen gepleegd door zelfmoordterroristen: 'de moslims geloven dat wanneer in de loop van een strijd je jezelf in een menselijke bom verandert, dit hetzelfde is als iemand die vecht met een geweer. Er is geen verschil tussen iemand die sterft met een pistool in zijn hand en iemand die zichzelf opblaast.'¹⁰⁶

Voor deze aanslagen had de Amerikaanse veiligheidsdienst berichten onderschept van het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken naar de Iraanse ambassade in Damascus. In deze berichten vroeg Teheran om een grootschalige aanval op de Amerikanen. Ook werden telefoontjes opgevangen vanuit de Baalbek-basis van de Revolutionaire Garde, die de ambassade vroeg om groen licht voor de aanslagen. Deze berichten gaven echter geen informatie over de tijd, plaats en inhoud van de aanslagen en dus kon de veiligheidsdienst geen specifieke voorzorgsmaatregelen nemen. Deze aanslagen hadden wel het gewenste effect voor Hezbollah en Iran, want de multinationale vredesmacht trok zich terug uit Libanon.¹⁰⁷ Na het fenomenale succes van deze aanslagen werd zelfmoordterrorisme de meest gebruikte werkwijze voor de islamitische terroristen. De prominente plaats die de sjiiitische leiders van Hezbollah, maar ook zeker van Iran, gaven aan het concept van zelfmoord en martelaarschap zorgde ervoor dat ook de soennitische strijders het concept van zelfmoordaanslagen gingen overnemen. Zelfmoordterrorisme is uitermate succesvol gebleken de afgelopen decennia. Er is (nog) geen effectieve manier gevonden om het te bestrijden en de aanslagen hebben een bepalende invloed gehad op politieke processen over de hele wereld. Ook het maken van een profielschets van een zelfmoordterrorist is nog niet gelukt. De terroristen komen niet zoals vaak wordt gedacht uit de onderste laag van de samenleving, ze komen uit alle lagen van de

¹⁰⁵ Ibid., 71, 72.

¹⁰⁶ Ibid., 72.

¹⁰⁷ Ibid., 71, 72.

samenleving, van arm tot rijk en van ongeletterd tot hoog opgeleid.¹⁰⁸ Khamenei heeft dan ook over het concept van zelfmoordacties gezegd: 'De acties van het martelaarschap en zelfopoffering omwille de nationale en religieuze belangen vormen de hoogtepunten van de eer, de moed en de glorie van de natie.'¹⁰⁹

§2.5.2 Zelfmoordterrorisme tijdens de 'tweede republiek'

De bomaanslagen in 1983 zijn zeker niet de enige bomaanslagen geweest die Iran (met Hezbollah als proxy) heeft uitgevoerd. In de rest van de jaren tachtig werden nog vele bomaanslagen gepleegd, maar ook in de jaren negentig gingen de bomaanslagen door. Zo werd op 7 maart 1992 Ehud Sadan, werkzaam bij de Israëlische veiligheidsdienst en hoofd beveiliging van de Israëlische ambassade in Ankara, in zijn auto opgeblazen door een bom die eronder was bevestigd. De Turkse autoriteiten hebben hiervoor leden van Hezbollah opgepakt en berecht, die zouden hebben gehandeld in opdracht van Iran. Deze aanslag is één van de vele die een reactie waren op de moord op de leider van Hezbollah, Sheikh Abbas Mussawi. De Israëlische veiligheidsdienst had de auto waarin Mussawi, maar ook zijn vrouw en zesjarige zoontje, zaten gebombardeerd met helikopters. Dit kreeg veel internationale aandacht en Hezbollah reageerde op deze aanslag met een golf van aanslagen op Israëlische doelwitten, waaronder Sadan. Tien dagen na de aanslag op Sadan werd de Israëlische ambassade in Buenos Aires opgeblazen, waarbij 29 mensen om het leven kwamen en 242 mensen werden verwond. Weer werd er gebruik gemaakt van een zelfmoordterrorist die een auto vol met explosieven tot ontploffing bracht naast de ambassade. Nadien bleek uit onderzoek van de Amerikaanse inlichtingendiensten dat er in berichten die voor de operatie werden verstuurd vanuit de Iraanse ambassades in Moskou, Buenos Aires en Brasilia naar Teheran, aanwijzingen zaten over de aanslag en deze bewezen wederom de betrokkenheid van Iran bij een terroristische actie. Uit onderschepte telefoonberichten bleek vervolgens dat de leiders van Hezbollah verantwoordelijk waren voor de uitvoering van de operatie.¹¹⁰

Anderhalf jaar later, op 18 juli 1994, was Buenos Aires wederom doelwit van een aanslag. Dit keer op een gebouw van de organisatie voor de Argentijns Joodse gemeenschap, waarbij 86 mensen om het leven kwamen en 252 mensen gewond raakten. Deze aanslag was uitgevoerd zoals die op de ambassade nog geen twee jaar eerder. Iran heeft directe aanslagen op Amerikaanse doelen niet afgehouden. De eerste was de aanslag op de militaire basis

¹⁰⁸ Ibid., 73, 74.

¹⁰⁹ Ibid., 74.

¹¹⁰ Ibid., 169-171.

Khobar in Dhahran, Saoedi-Arabië op 25 juni 1996, waarbij 19 Amerikanen om het leven kwamen en 500 gewonden vielen. Wederom werden er weer allerlei aanwijzingen gevonden voor Iraanse betrokkenheid en deze aanval zou zijn uitgevoerd door een Hezbollahcel uit Bahrein. Toch hebben de Amerikanen nooit definitief bewijs kunnen vinden voor de betrokkenheid van Iran bij deze terroristische aanslag op eigen militairen.¹¹¹

Op 18 juli 2012 heeft er nog een grote aanslag plaatsgevonden. Een bus in Bulgarije met Israëlische toeristen was het doelwit van een bomaanslag. Hierbij kwamen vijf toeristen en de buschauffeur om het leven en raakten 32 mensen gewond. Iran en Hezbollah werden ook verantwoordelijk gehouden voor deze aanslag. Vlak hierna verklaarde een hooggeplaatste ambtenaar van de Israëlische defensie nog dat sinds mei 2011 meer dan twintig terroristische aanslagen tegen Israëlische doelwitten door Iran en Hezbollah waren verijdeld, onder andere in Zuid-Afrika, Azerbeidjan, Kenia, Turkije, Tailand, Cyprus en Nepal. Ook in de VS werd een aanslag verijdeld. Er zou een bom in het restaurant afgaan waar de ambassadeur van Saoedi-Arabië in Washington vaak lunchte. Als de bom af zou zijn gegaan zoals gepland, zouden naast de ambassadeur ook vele Amerikaanse burgers worden vermoord. Bij al deze verijdelde aanslagen werden vele Iraanse en Hezbollah-agenten opgepakt voor betrokkenheid bij deze aanslagen.¹¹²

De samenwerking tussen Iran en Hezbollah bij de uitvoer van bomaanslagen ging dus ook door in de jaren negentig. Hierbij lijkt Iran de opdrachten te hebben geven en Hezbollah bracht deze tot uitvoer. Elke keer werd hiervoor dezelfde werkwijze gebruikt. Een lid van Hezbollah zou vanuit Libanon naar het doelgebied reizen, met hulp van valse papieren die door de Iraanse ambassade in Beiroet werden geleverd. Daarna zou hij een lokale cel opzetten door sjiitische inwoners van het gebied te rekruteren die goed thuis waren in de gewoonten en het gedrag van de lokale bevolking. Deze cel zou informatie verzamelen over verschillende doelwitten en die door Beiroet of Teheran werden aangewezen. Een eenheid van drie of vier Hezbollah-leden zou dan ook naar het gebied reizen om deze cel te helpen bij de uitvoering van de aanslag.¹¹³

¹¹¹ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 188.

¹¹² Stephen Hoffman, "How Iran Sponsors Terrorism Worldwide through the IRG. Detailed Briefing for MPS on Iranian Revolutionary Guards," (geraadpleegd op september 8, 2014).

¹¹³ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 188.

§2.6 Overige terroristische tactieken

§2.6.1 Maritiem terrorisme

Maritieme terreur als tactiek werd vooral gebruikt door Iran tijdens de oorlog met Irak. Dit kreeg zelfs een eigen term: de tanker-oorlog. Iraanse kanonneerboten, meestal kleine speedboten met draagbare granaatwerpers en andere wapens, vielen de commerciële scheepvaart in de Golf aan. Daarnaast werden de wateren van de scheepvaartroutes vol gezaaid met drijvende mijnen. Niet alleen Iraakse schepen werden hier slachtoffer van, ook schepen van andere staten werden aangevallen, zoals Koeweit en Saoedi-Arabië. De reden hiervoor zou zijn dat deze staten met hun schepen Irak zouden kunnen bevoorraden. Iran was niet de enige die gebruikmaakte van deze tactiek, ook Irak gebruikte deze tactiek om de Iraanse handel schade te doen aanbrengen.¹¹⁴ Maritiem terrorisme wordt in veel literatuur over Iran en terrorisme niet genoemd en meestal wordt dit dan ook beschouwd als oorlogsmisdaden en niet als onderdeel van de beschuldigingen van terrorisme tegen Iran. Toch kan worden betoogd dat Iran dit wel heeft gebruikt als een van de tactieken van terrorisme. Deze aanvallen zijn namelijk gedaan door niet-geüniformeerde mannen op ongewapende burgers van staten die niet in oorlog waren met Iran. Iran heeft nooit officieel erkend achter deze acties te zitten, maar er bestaat weinig twijfel over Iran als organisator en sponsor van dit terrorisme.

Deze aanvallen, welke de vaartroutes in de regio bedreigden, leidden uiteindelijk tot directe militaire botsingen tussen Iran en de VS. Dit laat zien dat Iran bereid was tot het gebruik van onconventionele, zelfs terroristische methoden, ook als dat een confrontatie met de VS betekende.¹¹⁵ In het begin hield Iran directe aanvallen op Amerikaanse doelen op zee af, maar maakte het gebruik van tactieken als intimidatie, het leggen van mijnen en *stop-and-search* operaties. In oktober 1987 kwam er wel een directe aanval. Het tankschip de *Sea Isle City* dat vaarde onder Amerikaanse vlag werd geraakt door Iran. De VS reageerde hierop door het verwoesten van twee Iraanse olieplatforms. Een jaar eerder was een andere Amerikaanse tanker nog geraakt door Irak. Hier kwamen geen wraakacties op en de VS gaf de schuld zelfs aan Iran want zij zou de oorlog hebben laten escaleren.¹¹⁶

¹¹⁴ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 86.

¹¹⁵ Ibid., 86, 87.

¹¹⁶ Federal Research Division of the Library of Congress, Country Studies/Area Handbook Series, "The Tanker War, 1984-1987," <http://countrystudies.us/iraq/105.htm> (geraadpleegd op 29 oktober 2014).

§2.6.2 Het bieden van een toevluchtsoord

Een andere belangrijke terroristische tactiek van Iran is het bieden van een toevluchtsoord aan terroristen. Zonder dit toevluchtsoord van Iran zouden terroristische organisaties als al Qaeda, Hezbollah en Hamas niet effectief kunnen functioneren. Er zijn drie vormen van hulp van Iran. De eerste is het verstrekken van locaties en faciliteiten om te trainen inclusief het leveren van officieren die de trainingen kunnen geven. Ten tweede staat Iran terroristische organisaties toe om op Iraans grondgebied te verblijven zonder bang te zijn voor ingrijpen van de overheid. De derde vorm van hulp van Iran aan terroristische organisaties is het bieden van locaties vanuit waar aanvallen kunnen worden gedaan. De Revolutionaire Garde heeft een grote rol binnen deze locaties. Naast de leden van de Garde worden de trainingen ook gegeven door experts uit onder andere Noord-Korea, Vietnam, Bulgarije en voormalig Oost-Duitsland.¹¹⁷

§2.6.3 Ondermijnen van buitenlandse regeringen

Één van de belangrijkste doelstellingen van de revolutionairen in Iran is het exporteren van de revolutie naar het buitenland. Om dit te bereiken werkt Iran samen met sjiitische bewegingen over de hele wereld. Als vertegenwoordigers van het grootste sjiitische land hebben ze een bijzondere band met alle sjiieten in de wereld. In de meeste staten worden de sjiieten onderdrukt en gediscrimineerd en de revolutie in Iran heeft deze sjiieten geïnspireerd om ook actie te ondernemen en hierbij steun te vragen aan Teheran. Iran is hierdoor sjiitische bewegingen gaan steunen in onder andere Irak, Bahrein, Saoedi-Arabië, Pakistan en Koeweit. Niet alleen is er een sterke band met de sjiieten, ook andere verdreven en onderdrukte bewegingen kunnen rekenen op steun van de revolutionairen, veelal zijn dit seculiere links revolutionaire bewegingen. Dit heeft grote vijandigheid doen oplaaien bij de Iraanse burenen. Deze staten gingen Iran veroordelen, bevroren of sneden in de handel, verwelkomden Iraanse dissidenten en namen (en nemen) allerlei andere maatregelen om het Iraanse regime te verzwakken en isoleren.¹¹⁸

In deze sfeer van rivaliteit ontstond de Iraanse tactiek waarbij Iran bewegingen steunde die de regeringen in andere landen ondermijnden. Hiermee kon Iran haar burenen verzwakken en destabiliseren, zodat de, in de ogen van Iran, onwettige regeringen zouden vallen en de revolutie verspreid kon worden. Zo werd onder andere het sjiitische radicale Islamitisch Front voor de Bevrijding van Bahrein gesteund in haar staatsgreep tegen de

¹¹⁷ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 25, 26.

¹¹⁸ Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," 170.

zittende regering van Bahrein en steunde Iran verschillende radicale bewegingen in Irak, waaronder de Hoge Raad van de Islamitische Revolutie in Irak. In 1982 werden de verschillende sjjiitische groepen in Irak verzameld in de Opperste Vergadering voor de Islamitische Revolutie in Irak, welke een regering klaar had voor het moment dat Saddam Hoessein zou vallen.¹¹⁹ Op dit onderwerp zal dieper worden ingegaan in het volgende hoofdstuk, waarbij per beweging of land zal worden gekeken naar de steun die Iran geeft.

§2.7 De nieuwe dreiging: nucleaire wapens

De laatste jaren is er een nieuwe dreiging vanuit Iran opgekomen. Iran heeft vermoedelijk de capaciteiten ontwikkeld om nucleaire, chemische, biologische of radiologische wapens te produceren. In 1968 heeft Iran het non-proliferatieverdrag getekend en na de Islamitische Revolutie is het kernprogramma stopgezet, want Khomeini vond kernwapens niet waardig.¹²⁰ Na het overlijden van Khomeini is langzaamaan het programma weer in werking gesteld, waarbij Iran een beroep deed op Pakistan, China en Rusland om het kernprogramma helpen weer op te bouwen.¹²¹ De mogelijkheid tot het ontwikkelen van deze wapens is niet direct terrorisme te noemen. Toch is de grote angst die de wereld heeft dat Iran haar wapens aan de terroristische organisaties geeft die ze steunt en dat de gevaarlijke wapens zo in verkeerde handen komen met mogelijk desastreuze gevolgen. De Amerikaanse president George W. Bush noemde Iran in zijn *State of the Union* toespraak in 2002 samen met Irak en Noord-Korea de *Axis of Evil*. Over Iran zei Bush:

'Iran aggressively pursues these weapons [of mass destruction] and exports terror, while an unelected few repress the Iranian people's hope for freedom. ...They could provide these arms to terrorists, giving them the means to match their hatred. ... The United States of America will not permit the world's most dangerous regimes to threaten us with the world's most destructive weapons.'¹²²

Positief is dat de kans dat Iran haar wapens daadwerkelijk aan terroristen geeft heel klein is. Als terroristen toch deze massavernietigingswapens in zouden gaan zetten dan zou dit een

¹¹⁹ Ibid., 170, 171.

¹²⁰ David Albright en Andrea Stricker, "Iran's Nuclear Program," *U.S. Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-nuclear-program>, (geraadpleegd op 17 oktober 2014).

¹²¹ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 191.

¹²² Bush, *President Delivers State of the Union Address*.

enorme reactie te weeg brengen van andere staten in de wereld, die vermoedelijk met volle kracht reageren. Ook is het gebruik van bijvoorbeeld nucleaire wapens niet anoniem en zou het onmiddellijk worden opgemerkt door inlichtingendiensten van bijvoorbeeld de VS. Iran voert sinds de jaren negentig een beleid waarbij een grote mate van ontkenning belangrijk is. Dit is dan ook een van de redenen dat Iran gebruik is gaan maken van proxy organisaties om terroristische activiteiten uit te voeren. Het inzetten van massavernietigingswapens zou daarom niet in de lijn van het ingezette beleid passen. Daarnaast zou Iran de controle voor een deel ook kwijtraken als ze de kernwapens afstaat aan deze terroristen, de kans lijkt dus klein dat Iran dit zou willen.¹²³ De proxies van Iran zijn vermoedelijk ook niet erg bereid om massavernietigingswapens in te zetten, zoals al-Qaida wel doet. Deze organisaties lijken de 'rode lijn' die de VS heeft getrokken te respecteren. Een recente uitzondering hierop vormt het Syrië van Bashar al Assad, dit zal verder worden toegelicht in het volgende hoofdstuk. Daarnaast bieden de huidige tactieken en systemen van deze proxies al genoeg mogelijkheden voor het veroorzaken van aanzienlijke verliezen. Omdat de huidige tactieken effectief lijken te zijn is de kans erg klein dat Iran, en de organisaties die ze sponsort, daadwerkelijk massavernietigingswapens in gaan zetten. Enkel extreme omstandigheden, zoals een inval in Iran, zouden dit kunnen veranderen.¹²⁴

Ook al lijkt de kans klein dat Iran daadwerkelijk de massavernietigingswapens in gaat zetten of dat haar sponsorstaten deze in gaan zetten, Iran heeft de capaciteiten en deze zijn de laatste jaren ook sterk ontwikkeld. Zo rapporteerde het Internationaal Atoom Agentschap in mei 2010 dat Iran meer dan 5300 pond laagverrijkt uranium had geproduceerd, genoeg kernbrandstof waarmee, met verdere verrijking, twee kernwapens zouden kunnen worden geproduceerd.¹²⁵ Eind 2010 werd er gerapporteerd dat uranium nu met hogere efficiëntie wordt verrijkt, dit zou het proces van omzetting van uranium naar wapens kunnen versnellen.¹²⁶ Ook zou Iran vergevorderd zijn met de ontwikkeling van niet-nucleaire massavernietigingswapens volgens de Amerikaanse regering. Zo heeft ze chemische stoffen die bloeden, blaarvorming en verstikking zouden kunnen veroorzaken, evenals de bommen en artilleriegranaten om deze middelen in te kunnen zetten.¹²⁷ De angst bij andere staten lijkt dus

¹²³ Kenneth M. Waltz, "Why Iran should Get the Bomb. Nuclear Balancing would Mean Stability." *Foreign Affairs* (juni/juli 2012, 2012).

¹²⁴ Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," 178, 179.

¹²⁵ David E. Sanger en William J. Broad, "U.N. Says Iran has Fuel for 2 Nuclear Weapons," http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01nuke.html?_r=2& (geraadpleegd op 1 november 2014).

¹²⁶ Sylvia Westall, "Iran Boosts Nuclear Enrichment Efficiency - IAEA," <http://in.reuters.com/article/2010/08/09/idINIndia-50727620100809> (geraadpleegd op 1 november 2014).

¹²⁷ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 32, 33.

niet ongegrond, al kan gezegd worden dat de kans klein is dat deze angst werkelijkheid gaat worden, mits Iran hiertoe getriggerd wordt.

§2.7.1 Sancties

Iran heeft zelf verklaard dat de kernenergie is bedoeld voor vreedzame doeleinden, maar de internationale gemeenschap gelooft dat Iran meer geïnteresseerd is in het ontwikkelen van een kernwapen dan in het produceren van kernenergie.¹²⁸ Daarom zijn er sancties ingesteld waarmee werd gehoopt Iran zo ver te krijgen om aan de onderhandelingstafel plaats te nemen en te stoppen met de ontwikkeling van de capaciteiten. Eind 2006 heeft de VN Veiligheidsraad Resolutie 1737 aangenomen. Hierin zijn sancties vastgesteld omdat Iran zou verzuimen haar programma voor het verrijken van uranium te stoppen. Deze resolutie verbood verkopen aan Iran van technologie dat het Iraanse kernprogramma kon helpen. Een half jaar later werden de sancties uitgebreid naar het verbieden van wapenverkopen aan Iran, en het afraden van het geven van leningen aan Iran. In maart 2008 en mei 2010 werden de sancties wederom uitgebreid.¹²⁹ Naast de VN hebben ook de VS, EU, internationale financiële instituties en individuele staten sancties ingesteld tegen Iran. De vraag is of deze sancties het gewenste doel bereiken. In april 2006 verklaarde Ahmadinejad succesvol uranium te hebben verrijkt, dit zou aan kunnen tonen dat de sancties weinig effect hebben.¹³⁰

Toch heeft Iran ook aan de onderhandelingstafel plaatsgenomen in de zogenaamde P5+1 gesprekken in Genève. De 5+1 staten zijn de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad en Duitsland en ze hebben op 24 november 2013 een tussentijdse overeenkomst, *Joint Plan of Action*, gesloten. De tussentijdse afspraken zijn goed nageleefd door Iran en de overeenkomst kan dus als succesvol worden gezien. Binnen een jaar na dit akkoord moest er een definitieve overeenkomst worden gesloten. Toch zijn Iran en de 5+1 staten niet tot een nieuw akkoord gekomen in november 2014. De twee partijen hadden verschillende visies over de bepalingen, maar ook binnen de partijen en staten bleven de verschillen van mening. De Iraniërs hoopten op een overeenkomst waarin een status quo zou worden afgesproken, maar hier nam het Westen geen genoegen mee. President Rouhani heeft wel verklaard dat als de westerse staten hiermee akkoord zou gaan, Iran meer coöperatief zou zijn op andere gebieden. Uiteindelijk is het toch niet gelukt om voor 24 november 2014 een

¹²⁸ Bruno, "State Sponsors: Iran."

¹²⁹ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 26, 28.

¹³⁰ Bruno, "State Sponsors: Iran."

definitieve overeenkomst te sluiten, wel bleef de wens tot een nieuw akkoord en de nieuwe deadline werd gezet op 1 juli 2015.¹³¹

Op 18 januari 2015 zullen de onderhandelingen in Genève worden hervat, maar de obstakels die in 2014 ervoor zorgden dat er geen overeenkomst werd gesloten, zullen hierbij wederom aanwezig zijn.¹³² De hardliners in de regering, waaronder Khamenei, zijn erg sceptisch over de onderhandelingen en zouden nooit akkoord gaan met Irans inperking van haar kernwapencapaciteiten. Ook groepen in de Westerse wereld zijn tegen een overeenkomst of vinden dat alleen het stoppen en de afbraak van het kernprogramma in Iran voldoende zijn. Problemen bij de onderhandelingen zijn onder andere de capaciteit die Iran zou mogen hebben voor uraniumverrijking, in hoeverre er duidelijkheid moet komen over de eerdere productie van kernkoppen en hoe snel de sancties zouden worden opgeheven. Iran zou het liefst de huidige capaciteiten bewaren met eventueel een lichte uitbreiding en snelle opheffing van de sancties. De 5+1 staten zien liever een afname van de capaciteiten, en een afname van de sancties in stadia. Het is dus afwachten wat de uitkomst gaat zijn van deze nieuwe ronde onderhandelingen.¹³³

Mocht er geen akkoord worden bereikt en worden vervolgens alle sancties in stand gehouden, dan zou dit desastreuze gevolgen hebben voor de Iraanse economie. De laatste jaren gaat het slecht met de Iraanse economie, de sancties drukken zwaar op de economie. Bedrijven en consumenten lijden door de effecten van de sancties, vooral vanaf 2011. Vele mensen hebben hun werk verloren of hebben hun loon en vermogen aangetast zien worden door inflatie, die op een gegeven moment zelfs 50% was. Iran heeft weliswaar enorme oliereserves, maar een groot tekort aan raffinaderijen en de olieopbrengst is flink gedaald doordat die niet meer verhandeld kan worden aan het buitenland. Volgens de Amerikaanse overheid is de Iraanse economie nu 25% kleiner dan de voorspelling die was gedaan aan de hand van het groeipad tot 2012.¹³⁴ Geconcludeerd kan worden dat het voor alle partijen van belang is dat er een definitieve overeenkomst wordt gesloten.

¹³¹ Jim Sciutto. "New Iran Nuclear Talks Deadlines: March 1, July 1, 2015." CNN News, 24 november 2014, <http://edition.cnn.com/2014/11/24/world/meast/iran-nuclear-talks/>, (geraadpleegd op 7 januari 2015).

¹³² Reuters. "Iran, Six Powers to Hold Nuclear Talks on January 18: EU.", 7 januari 2015, <http://www.reuters.com/article/2015/01/07/us-iran-nuclear-eu-idUSKBN0KG0Y620150107>, (geraadpleegd op 8 januari 2015)

¹³³ The Economist, "Diplomatic Spin," *The Economist* 413, no. 8911 (1 november 2014), 36.

¹³⁴ The Economist, "The Economy: Melons for Everyone," *The Economist* 413, no. 1843 (1 november 2014), 10-13.

Hoofdstuk 3: Iran en de steun aan terroristische organisaties

§3.1 Iran en het regime van Assad

Al meer dan dertig jaar hebben Iran en Syrië een hechte band. Deze relatie is vooral gebouwd op gedeelde strategische belangen in plaats van een relatie gebaseerd op een culturele en religieuze verwantschap. Door de jaren heen is het partnerschap steeds sterker geworden en Iran en Syrië noemen zichzelf de 'as van het verzet' van het Midden-Oosten. Ook hun proxies, zoals Hezbollah en Hamas, hebben steeds meer invloed gekregen in de politiek in de regio waardoor ook de positie van de alliantie sterker is geworden in het Midden-Oosten.¹³⁵ Met het begin van de opstand tegen het regime van Assad in Syrië heeft het bondgenootschap een ander aspect gekregen, waarbij er moet worden gevochten voor de positie van Assad en daaraan verwant de instandhouding van de alliantie. In de eerste subparagraaf zal een achtergrond worden gegeven van Syrië, waarna de steun van Iran aan het Syrische regime zal worden behandeld. Vervolgens zal er aandacht worden besteed aan het bondgenootschap sinds de burgeroorlog in Syrië.

§3.1.1 Het regime en de gedeelde doelen

Syrië verkreeg in 1946 de onafhankelijkheid van Frankrijk en een lange onstabiele periode met veel coups volgde. In 1971 wist de Alawiet Hafez al-Assad de macht te grijpen en een dynastieke dictatuur te vestigen. De Alawitische geloofsgemeenschap is voortgekomen uit een afsplitsing van de sjiieten. De Alawieten vormen een minderheid in Syrië met ongeveer 10% van de bevolking en proberen door middel van onderdrukking van de soennitische meerderheid de macht in handen te houden. De steun hierbij van het sjiiitische Iran geeft het regime legitimiteit en de middelen om hun macht te behouden. Het regime heeft altijd veel binnenlandse tegenstand gekend. In 1982 waren er bijvoorbeeld grote opstanden in Hama, Aleppo en Damascus, welke hard werden neergeslagen, onder andere met gifgasaanvallen. In 2000 kwam de zoon van Hafez aan de macht, Bashar al-Assad. Hij volgde de lijn van zijn vader en de ontevredenheid onder de bevolking bleef. Niet alleen het bewind van de Alawitische minderheid over de soennitische meerderheid was hier één van de oorzaken van, ook de voortzetting van de islamitische leer, harde onderdrukking van de oppositie en de instandhouding van de noodtoestand en hierbij horende schorsing van de meeste

¹³⁵ Casey Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, Congressional Research Service, 2010, 30.

grondwettelijke bescherming van de bevolking zorgden voor grote ontevredenheid onder de Syriërs. Vele protesten volgden en overheidsfunctionarissen die probeerden het autoritaire regime te veranderen werden uit hun posities gezet en gearresteerd. Ook in 2011 waren er protesten en het extreem gewelddadige en repressieve antwoord van het regime en het succes van de Arabische Lente in andere Arabische staten zorgde ervoor dat de bevolking deze opstand wist vol te houden en de opstand uitmondde in een burgeroorlog.¹³⁶

Militair en economisch gezien is Syrië een zwakke staat. Toch speelt het land een belangrijke rol in de regio door zijn actieve steun aan terroristische Palestijnse, Libanese en Iraakse groeperingen. Syrië voorziet een pan-Arabische staat en de meerderheid van de bevolking is soennitisch. Toch is er een hechte band met de Perzische sjiieten in Iran door de gedeelde strategische belangen. Een prioriteit voor de Syrische, maar ook Iraanse, regering is controle over Libanon, direct of indirect, omdat Libanon wordt gezien als een deel van Syrië. Door de samenwerking met Hezbollah probeert Syrië deze controle vast te houden. Naast Iran heeft Syrië dus ook aan Hezbollah een belangrijke partner.¹³⁷

Een andere belangrijke langetermijndoelstelling van zowel Syrië als Iran is de strijd tegen Israël. Specifiek voor Syrië is dat het de Golanhoogten wil heroveren, een strategisch gebied dat Syrië in de oorlog van 1967 heeft verloren aan Israël. In 2009 hadden de presidenten Ahmadinejad en Assad een ontmoeting, waarbij ze hun steun aan het Palestijnse verzet wederom uitdroegen. Ahmadinejad zei hierover: 'Syrië en Iran zijn vanaf het begin verenigd en in overeenstemming om aan de kant van het Palestijnse verzet te staan. Zij zullen dit blijven doen. We zien dat het verzet zal voortduren totdat alle bezette gebieden bevrijd zijn.'¹³⁸ Daarnaast wil Syrië de Arabische belangen beschermen in het Midden-Oosten en Iran de islamitische belangen, dit komt vaak uit op dezelfde strategie van tegenstand tegen westerse invloed.¹³⁹ In 2010 hielden Ahmadinejad en Assad wederom een persconferentie. Ahmadinejad zei toen dat de VS verlangt: 'om de regio te domineren, maar ze voelen dat Iran en Syrië dat zullen voorkomen... we vertellen hen dat in plaats van zich te mengen in de zaken van de regio, ze hun spullen moeten pakken en vertrekken.'¹⁴⁰

¹³⁶ Bartell, Dawn L. en David H. Gray, "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community," *Global Security Studies* 3, no. 4 (herfst 2012), 137.

¹³⁷ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 30.

¹³⁸ Salah Nasrawi, "America's Allies in Middle East Wary of U.S. Overtures to Iran," *Associated Press*, CNS News, <http://cnsnews.com/news/article/america-s-allies-middle-east-wary-us-overtures-iran> (geraadpleegd op 17 november 2014).

¹³⁹ Jubin Goodarzi, "Iran and Syria," *U.S. Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org/resource/iran-and-syria>, (geraadpleegd op 17 november 2014).

¹⁴⁰ Howard Schneider, "Iran, Syria, Mock U.S. Policy; Ahmadinejad Speaks of Israel's 'Annihilation'" *The Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/02/25/AR2010022505089.html> (geraadpleegd op 17 november 2014).

§3.1.2 De steun van Iran

De connectie tussen Syrië en de Islamitische Republiek Iran begon al direct nadat de sjah Iran was ontvlucht. Syrië was de derde staat die de nieuwe regering onder leiding van Bazargan erkende, na de Sovjet-Unie en Pakistan. De band tussen Syrië en Iran is in de dertig jaar hierna alleen maar versterkt. Khomeini wilde dat de Iraanse buitenlandse politiek niet meer zo verbonden was met het Westen en stak daarom zijn hand uit naar andere staten in het Midden-Oosten, waarbij Syrië de belangrijkste bondgenoot werd. Syrië kon haar steun laten zien nadat Irak Iran binnen was gevallen, waarbij Syrië een van de weinige staten was die aan de kant van Iran stond. Iran had Syrië nodig op militair en economisch vlak, maar ook Syrië had Iran nodig. De doelen van Syrië in de regio kwamen overeen met die van Iran en ze beseften beide dat het bereiken van deze gedeelde doelen bijna onmogelijk zou zijn zonder samenwerking. De alliantie werd officieel bekrachtigd in maart 1982 met een bezoek van een hoge Syrische delegatie onder leiding van de minister van Buitenlandse Zaken aan Teheran. Hierbij werd een reeks bilaterale overeenkomsten getekend, onder andere op het gebied van olie en handel, maar ook geheime verdragen op het gebied van militaire aangelegenheden.¹⁴¹

Het bondgenootschap tussen Iran en Syrië is niet altijd even sterk geweest. De relatie raakte wat uit balans nadat Syrië in november 2007 een vredesconferentie over Israël bezocht. Iraanse ambtenaren waren hier niet blij mee en waarschuwden de Syrische regering ook publiekelijk niet te ver te gaan in deze besprekingen waarbij ze wezen op de gevolgen ervan voor de vriendschap.¹⁴² Het bondgenootschap heeft ook een veranderende machtsverhouding doorgemaakt. Was in het begin Syrië de machtige partij, in de jaren negentig is Iran de bovenliggende partij geworden. Dit had vooral te maken met wapens. Iran was tijdens de oorlog met Irak afhankelijk van wapenleveringen uit Syrië. Dit is later omgedraaid en Iran exporteert nu wapens naar Syrië en helpt haar bij de financiering hiervan.¹⁴³

Het sjiiitische bondgenootschap heeft vele voordelen voor Iran en Syrië, waaronder de mogelijkheid om samen gebeurtenissen in de regio te manipuleren. Daarnaast zijn beide landen bezig met de ontwikkeling van massavernietigingswapens en door het delen van hun kennis wordt dit programma mogelijk gemaakt en versneld. Misschien wel de belangrijkste reden voor de vorming van een alliantie met Syrië is dat het Syrische regime Iran een uitbreiding van het grondgebied biedt. Iran heeft namelijk een geografische bewegingsvrijheid in Syrië. Iran gebruikt dit onder andere om strijders, geld en wapens op te slaan, te vervoeren,

¹⁴¹ Goodarzi, "Iran and Syria".

¹⁴² Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 31, 32.

¹⁴³ Mariano V. Ospina en David H. Gray, "Syria, Iran, and Hizballah: A Strategic Alliance," *Global Security Studies* 5, no. 1 (winter 2014), 27-36, aldaar, 28, 29.

en te leveren aan terroristische groeperingen die tegen Israël strijden en die werken voor Libanon en de Palestijnse bewegingen. Syrië is daardoor de sleutel van Iran tot Hezbollah in Libanon, Hamas in de Golanhoogten en doelwitten in Israël door de directe verbinding die het biedt.¹⁴⁴

In november 2009 hielden Israëlische troepen een schip aan, de *Francop*. Dit schip was op weg van Iran naar Latakia in Syrië en was beladen met duizenden raketten, pantsergranaten, mortierbommen, handgranaten en munitie voor Kalasjnikov geweren.¹⁴⁵ Vermoedelijk waren deze wapens bedoeld voor de doorvoer naar Hezbollah, zoals zo veel wapens die vanuit Iran via Syrië naar Libanon worden vervoerd.¹⁴⁶ De band tussen Syrië en de organisaties die Iran steunt zijn dus ook van groot belang voor Iran. Mocht Syrië op minder goede voet staan met een van deze organisaties, dan zou Syrië de weg voor Iran kunnen blokkeren en zou het erg lastig worden voor Iran om de middelen te vervoeren naar haar proxies, zoals Hezbollah of Hamas.

De directe steun die Iran aan Syrië geeft is ook van belang voor het bondgenootschap. Dit gaat sinds de jaren negentig vooral om militaire steun. Zo beloofde Ahmadinejad in 2007 nog een miljard dollar aan militaire steun aan Syrië.¹⁴⁷ Daarnaast werd er in 2006 een defensieovereenkomst gesloten waarin meer militaire samenwerking werd afgesproken. De Iraanse minister van Defensie, Mostafa Mohammed Najjar zei hierover dat Iran: 'de veiligheid van Syrië beschouwt als haar eigen veiligheid, en onze defensiecapaciteiten staan gelijk aan die van Syrië.'¹⁴⁸

§3.1.3 De relatie sinds de Syrische burgeroorlog

Iran is sinds de opstand in Syrië het regime blijven steunen en neemt een belangrijke positie in tijdens de burgeroorlog. Door de steun van Iran, maar zeker ook van Rusland, wordt internationale actie nog altijd geblokkeerd en is het regime nog steeds in staat om aan de macht te blijven.¹⁴⁹ De Syrische burgeroorlog geeft een nieuwe dynamiek aan het bondgenootschap. Ook voor de internationale gemeenschap is dit van belang. Mocht het

¹⁴⁴ Bartell en Gray, "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community," 136, 137, 141.

¹⁴⁵ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 31.

¹⁴⁶ US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2013*, United States Department of State Publication en Bureau of Counterterrorism, april 2014, 228-230.

¹⁴⁷ Jeremy M. Sharp, *Syria: Background and U.S. Relations*, Congressional Research Service, mei 2008, 14.

¹⁴⁸ Bilal Saab, "Defense Pact: Syria and Iran Revive an Old Ghost with Defense Pact," *Brookings Institute*, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2006/07/04middleeast-saab> (geraadpleegd op 18 november 2014).

¹⁴⁹ Bartell en Gray, "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community," 138.

regime van Assad omver worden geworpen, dan zou dit ook een vermindering van de regionale en internationale invloed van Iran betekenen, omdat Iran een van haar belangrijkste bondgenoten zou verliezen.¹⁵⁰

De directe steun van Iran aan het Syrische regime is geïntensiveerd sinds het begin van de Syrische burgeroorlog. Niet alleen levert Iran veel wapens, geld en training, ook Iraanse militairen strijden mee in de burgeroorlog. Dit zijn veelal leden van de Revolutionaire Garde en zeker zestig tot zeventig leden van de Quds zouden zich in Syrië bevinden.¹⁵¹ Iran beloofde in 2011 23 miljoen dollar aan het Syrische regime om een militaire basis op te bouwen in Latakia. Op deze basis zouden ook officieren van de Garde worden gestationeerd die de wapentransporten van Iran naar Syrië coördineren. Dit zou het makkelijker en sneller maken om geavanceerde Iraanse wapens en uitrusting te leveren aan Syrië.¹⁵² Daarnaast is de basis belangrijk voor de steun van Iran aan Hezbollah en Hamas en door haar ligging dichtbij Israël.¹⁵³ Hezbollah is eveneens een belangrijke partner van Assad in de burgeroorlog. Hezbollah heeft ook veel strijders in Syrië die meestrijden en Hezbollah-leiders horen bij de belangrijkste adviseurs van Assad. Waar de steun van Iran zich vooral richt op het geven van financiële steun en de inzet van de Garde, traint Hezbollah het leger, dat trouw is aan Assad.¹⁵⁴ De band tussen Syrië en Hezbollah is ook erg interessant. Toch zal dit in dit onderzoek niet uitvoerig worden besproken aangezien de focus ligt op de relaties van Iran met haar bondgenoten.

Geconcludeerd kan worden dat de alliantie Iran al veel gebracht heeft, waardoor het een regionale macht en een gevaar voor de internationale gemeenschap kon worden. Iran blijft het regime van Assad dan ook steunen omdat het weet dat dit van vitaal belang is voor het behalen van zijn doelstellingen in het Midden-Oosten. Hieronder vallen onder andere het voorkomen van een regionale en internationale oplossing voor Israël, het behouden van een sjiitische bondgenoot, de geografische vrijheid van bewegen door Syrië en de samenwerking bij het ontwikkelen van massavernietigingswapens.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Ibid., 136-137.

¹⁵¹ Matthew Levitt, 'Iran's Support for Terrorism Worldwide,' Testimony submitted to the House Committee on Foreign Affairs. Subcommittee on Terrorism, Nonproliferation, and Trade. Subcommittee on the Middle East and North Africa, (4 maart 2014).

¹⁵² Con Coughlin, "Iran Agrees to Fund Syrian Military Base," *The Telegraph* (12 augustus 2011).

¹⁵³ Bartell en Gray, "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community," 141.

¹⁵⁴ Ospina en Gray, "Syria, Iran, and Hizballah: A Strategic Alliance," 32.

¹⁵⁵ Bartell en Gray, "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community," 142-144.

§3.2 Iran en Hezbollah

Syrië is de belangrijkste statelijke bondgenoot van Iran en Hezbollah is de belangrijkste niet-statelijke actor waarmee Iran een alliantie vormt. Hezbollah kan worden gezien als het beste voorbeeld van *state sponsorship of terrorism* door Iran. De steun die Iran geeft aan Hezbollah is erg speculatief, net zoals de steun die Iran geeft aan andere organisaties. Toch kan worden vastgesteld dat Hezbollah met allerlei middelen wordt geholpen door Iran om haar acties uit te kunnen voeren. Hezbollah maakt ook deel uit van de 'as van verzet' samen met Syrië, Iran en Hamas. Deze verzetten zich tegen het imperialisme in het Midden-Oosten en strijden voor een dominantie van de islam over het Midden-Oosten en de wereld.¹⁵⁶ In de komende paragrafen zal de organisatie Hezbollah en de steun die Iran eraan geeft worden uitgediept.

§3.2.1 De organisatie

Libanon heeft een jarenlange burgeroorlog doorgemaakt, die duurde van 1975 tot 1990. Kort gezegd brak de oorlog uit door ontevredenheid onder de moslimbevolking. Na de onafhankelijkheid in 1943 werd afgesproken dat de moslims en de christenen beiden de helft van de parlementszetels zouden krijgen en de belangrijke posities als het presidentschap werden gereserveerd voor de christenen. Echter, in de loop van de jaren zorgden de demografische ontwikkelingen ervoor dat de moslimbevolking een meerderheid van de bevolking ging vormen en dit wilde deze bevolkingsgroep terugzien in de politiek. De aanwezigheid van de Palestijnse PLO maakte het conflict nog ingewikkelder aangezien zij brute acties uitvoerde vanuit Libanon op Israël, welke Israëlische vergeldingsacties tot gevolg hadden.¹⁵⁷ In 1989 werd het Vredesakkoord van Taif gesloten door de verschillende Libanese facties. De Israëlische troepen vertrokken uiteindelijk uit zuidelijk Libanon in 2000 na verschillende aanvallen om ze weg te jagen en de wederzijdse belofte dat het geweld af zou nemen. In 2006 brak er wederom een oorlog uit tussen Hezbollah en Israël nadat Hezbollah twee Israëlische militairen gevangen had genomen en raketten afvuurde op Israël. De raketaanvallen van beide kanten gingen een maand door tot een staakt-het-vuren werd gesloten.¹⁵⁸

Hezbollah ("partij van God") is tijdens de burgeroorlog uitgegroeid tot de belangrijkste vertegenwoordiger van de sjiïeten in Libanon. Hezbollah is opgericht in 1982 nadat Israël

¹⁵⁶ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 30.

¹⁵⁷ Bergman, *The Secret War with Iran*, 51, 54-56.

¹⁵⁸ *Ibid.*, 86, 252, 264, 265.

Libanon was binnengevallen. Verschillende islamitische geestelijken waren ontevreden met de manier waarop de toen belangrijkste sjiitische partij Amal de oorlog voerde en ze vonden dat Amal niet hard genoeg optrad tegen de christenen en Israël. Jarenlang zou er ook een strijd woeden tussen Hezbollah en Amal, waarbij ze in de tweede helft van de jaren tachtig zelfs aanvallen op elkaar uitvoerden. Belangrijk hierbij is dat Syrië Amal steunde en Iran steunde Hezbollah. Dit bracht ook de alliantie van Syrië en Iran in gevaar. Syrië en Iran besloten hierop in 1989 de leiders van beide partijen bij elkaar te brengen om tot een overeenkomst te komen.¹⁵⁹ De goede relatie die Syrië en Iran hebben opgebouwd tijdens de daaropvolgende jaren is waarschijnlijk ook van groot belang geweest voor het behoud van de goede relatie tussen Hezbollah en Amal. Hezbollah heeft in het buitenland de reputatie van een terroristische organisatie opgebouwd, maar binnen Libanon heeft de organisatie een reputatie opgebouwd van legitieme politieke actor.¹⁶⁰ In de politiek vormt de politieke tak van Hezbollah een verbond met Amal, waarbij Hezbollah 12 van de 128 zetels in het parlement bezit en Amal er 13 heeft. Daarnaast bezetten beide partijen twee kabinetsposities.¹⁶¹

Hezbollah is niet ontstaan als een politieke partij. Het is gevormd om militaire tegenstand te bieden tegen Israël en te vechten voor de rechten van de sjiieten in Libanon. Al vanaf het begin kreeg de groepering steun van Iran zodat de Islamitische Revolutie verspreid kon worden. De ideologie van Hezbollah is ontwikkeld vanuit het *velayat-e faqih* principe van Khomeini, waarbij geestelijken de hoogste macht zouden moeten bezitten. In 1985 liet Hezbollah in een open brief weten wat het doel van de beweging was. Hierin kwam een zienswijze naar voren waarin de wereld verdeeld zou zijn tussen onderdrukkers en onderdrukten en de imperialistische ambities van de VS zouden de oorzaak zijn van het lijden dat de Libanese moslims was aangedaan tijdens de Israëlische bezetting.¹⁶² Vanaf de jaren negentig is Hezbollah een minder militante koers gaan varen. De oorzaken hiervan zijn onder andere de dood van Khomeini, het Akkoord van Taif en de moord op de leider Abbas Musawi, waarna Hassan Nasrallah werd aangewezen als nieuwe leider van Hezbollah. Er ontstonden toen twee vleugels binnen Hezbollah: de militaire vleugel, verantwoordelijk voor de militaire (en terroristische) aanslagen, en de sociaal-politieke vleugel. Deze laatste is

¹⁵⁹ Nasser Chararah, "Hezbollah's Youth Strategy," *Al Monitor, Lebanon Pulse*, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/hezbollah-new-generation-educated-army.html> (geraadpleegd op 19 november 2014).

¹⁶⁰ Rola El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," *Third World Quarterly* 31, no. 5 (2010), 803-815, aldaar, 803.

¹⁶¹ Michael Slackman, "Hopeful Signs for U.S. in Lebanon Vote," *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2009/06/09/world/middleeast/09lebanon.html> (geraadpleegd op 19 november 2014).

¹⁶² Joshua L. Gleis en Benedetta Berti, *Hezbollah and Hamas. A Comparative Study* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2012), 52-55.

verantwoordelijk voor de politiek en een groot netwerk aan liefdadigheidsorganisaties, en probeert vreedzaam haar doelen te bereiken.¹⁶³ In 2009 bracht Hezbollah een nieuw manifest uit. Hierin liet het de islamitische signatuur min of meer vallen. Er werd weinig gesproken van het stichten van een islamitische staat en het manifest richtte zich meer tegen het imperialisme van de VS en Israël.¹⁶⁴ De politieke acceptatie binnen Libanon kan ervoor hebben gezorgd dat Hezbollah een 'libanisering' heeft doorgemaakt, waarbij het zich minder is gaan richten op verzet tegen krachten binnen Libanon en zich meer is gaan uitspreken voor anti-imperialisme en het verzet tegen Israël.

Met de terugtrekking van Israël uit Libanon in 2000 kwam Hezbollah in een crisis terecht aangezien haar belangrijkste doel, het strijden tegen Israël, was geweken. Na veel intern debat werd besloten dat Hezbollah zich niet alleen zou gaan richten op de Libanese politiek, maar het verzet tegen onderdrukking in het hele Midden-Oosten zou van belang blijven. Met de oorlog tegen Israël in de zomer van 2006 wist Hezbollah weer veel pro-Hezbollah sentiment te kweken. Niet alleen binnen Libanon, waar 87 procent van de bevolking achter de militaire reactie stond, maar ook in Palestina wist Hezbollah veel aanhang te winnen.¹⁶⁵ Niet ondenkbaar is dat Iran en Khamenei een grote rol hebben gespeeld bij de keuze om zich niet alleen te richten op het Libanese politieke toneel, maar ook te blijven strijden voor het grotere doel in de regio, de basis van het bondgenootschap. De vele financiële steun die Hezbollah ontvangt van Iran is vermoedelijk ook een belangrijke factor geweest bij de keuze.

Het imago van Hezbollah in het Westen staat in groot contrast met het pro-Hezbollah sentiment in het Midden-Oosten. De aanslagen in Beiroet in 1983 waren de eerste grote terroristische aanslagen van Hezbollah. Hierbij kwamen 240 Amerikaanse militairen om het leven en dit was de dodelijkste individuele aanval op Amerikanen tussen de Tweede Wereldoorlog en elf september 2001. Deze aanslag zorgde voor een enorme schok in de wereld en zette Hezbollah op de kaart. *Deputy Secretary of State* Richard Armitage heeft verklaard dat Hezbollah door velen binnen de Amerikaanse overheid nog steeds gezien wordt als '*the A-team of terrorism*', terwijl zelfs al-Qaeda wordt gezien als het '*B-team*'. Toch waren deze aanslagen gericht op militair personeel, waar elf september was gericht op burgerslachtoffers. Sinds het begin van de jaren negentig zijn de aanslagen die Hezbollah

¹⁶³ El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 804-807.

¹⁶⁴ Gleis en Berti, *Hezbollah and Hamas. A Comparative Study*, 54, 55.

¹⁶⁵ El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 808, 809.

pleegt voornamelijk gericht op Israëlische doelen.¹⁶⁶ De organisatie is officieel wel aangeduid door veel landen als een terroristische organisatie, waaronder door de VS en Nederland. Sommige staten hebben echter alleen de militaire vleugel aangeduid als terroristisch, zoals de EU en het Verenigd Koninkrijk.¹⁶⁷

§3.2.2 De band met Iran

Hezbollah kan als een proxy van Iran worden aangeduid. De rollen in het bondgenootschap zijn zo verdeeld dat Hezbollah degene is die de terroristische acties uitvoert en Iran zorgt voor de middelen om deze acties uit te kunnen voeren. Al snel na de oprichting ging Hezbollah financiële en politieke steun vragen aan Iran. In het manifest van 2009 erkende Hezbollah het belang van samenwerking met Iran. Iran werd een centrale staat in de moslimwereld genoemd welke 'de verzetsbewegingen steunt in de regio, en met moed en vastberadenheid aan de kant staat van de Arabische, islamitische en vooral de Palestijnse doelen.'¹⁶⁸ Een hoge functionaris van Hezbollah zei in de vroege jaren tachtig: 'Onze relatie met de Islamitische Revolutie is er één van junior tot senior... van een soldaat tot zijn commandant.'¹⁶⁹ Hierbij moet Hezbollah worden gezien als de soldaat en Iran als commandant.

De militaire slagkracht van Hezbollah is voor een groot deel toe te schrijven aan Iran. Bij de oprichting van Hezbollah zijn haar leden getraind door de Iraanse Revolutionaire Garde en het militaire apparaat van Hezbollah leunt nog steeds sterk op de logistiek en militaire training van de Garde. Zo zijn er nog steeds hoge officieren van de Garde aanwezig op het militaire hoofdkwartier van Hezbollah en doneert Iran vele wapens aan Hezbollah. Dit zijn niet alleen typische terroristische wapens als handvuurwapens, maar ook antitankwapens, zeedoelraketten en duizenden raket- en artilleriesystemen, waardoor Hezbollah wordt gezien als een van de meest geduchte subnationale groepen in de wereld.¹⁷⁰ Ook op het gebied van *intelligence* werken Iran en Hezbollah samen. De Garde speelt hier wederom een belangrijke rol. De Garde is ook direct verbonden met de Opperste Leider Khamenei. Hezbollah heeft haar loyaliteit aan Khamenei verkondigd en hij wordt door de aanhangers van Hezbollah dan ook gezien als rechtmatig leider van de sjiieten.¹⁷¹ Bij de grootste aanslagen met Iraanse

¹⁶⁶ Joint Hearing Before the Subcommittee on The Middle East and Central Asia and the Subcommittee on International Terrorism And Nonproliferation of the Committee on International Relations, *Iran: A Quarter-Century of State-Sponsored Terror*, 8.

¹⁶⁷ Jerusalem Post, "EU Places Hezbollah Military Wing on Terror Blacklist," *Jerusalem Post*, 22 juli 2013.

¹⁶⁸ El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 809.

¹⁶⁹ Matthew Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East,' US Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs, (2012), 6.

¹⁷⁰ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 2.

¹⁷¹ Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," 173.

betrokkenheid, zoals de aanslagen in Beiroet, Buenos Aires en Khobar in Saoedi-Arabië, was ook Hezbollah betrokken. Dit volgde allemaal het principe zoals uitvoeriger uitgelegd is in paragraaf 2.5 en waarbij Hezbollah de uitvoerende partij was en Iran de financiële en materiële steun gaf om dit mogelijk te kunnen maken.

Informatie over de bedragen van de steun van Iran aan Hezbollah is moeilijk te verkrijgen. De Amerikaanse majoor Nathan Prussian noemt het bedrag van tachtig miljoen dollar per jaar dat Hezbollah ontvangt van Iran voor financiering, opleiden, wapens en het bieden van een toevluchtsoord.¹⁷² Veelal wordt ook het bedrag van een honderd miljoen dollar per jaar genoemd dat Iran aan Hezbollah zou doneren. Tijdens het begin van de nieuwe eeuw zou dit bedrag zelfs zijn verdubbeld met als hoogtepunt de jaren 2006-2009, na de oorlog met Israël. Hezbollah zou in deze jaren jaarlijks meer dan één miljard dollar aan hulp hebben ontvangen van Iran.¹⁷³ Opmerkelijk is dat in juni 2009, net voor de parlementaire verkiezingen in Libanon, Iran publiekelijk bekend maakte dat het Hezbollah 600 miljoen dollar aan financiële steun zou geven.¹⁷⁴ Er werd niet bij gezegd voor welke periode dit gold, maar het staat vast dat Iran Hezbollah steunt met grote bedragen.

Er zijn meerdere redenen voor de steun die Iran geeft aan Hezbollah. Hezbollah wordt door Iran gezien als een wapen tegen vijand Israël, maar ook in de grotere regio en de wereld. Iran is uitgegroeid tot een speler in het vredesproces in het Midden-Oosten en door de vele cellen die Hezbollah heeft weten op te bouwen over de hele wereld kan Iran ook daar haar invloed uitoefenen. Hezbollah geeft Iran hierdoor een zekere status. Hassan Nasrallah, de secretaris-generaal van Hezbollah, is misschien wel de meest populaire persoon in het Midden-Oosten. Door de samenwerking met Nasrallah heeft het islamitische regime een status gekregen. Na de oorlog van 2006 is ook de status van Hezbollah in het Midden-Oosten sterk gegroeid. Met haar status is ook de macht van Hezbollah gegroeid, en Iran hoopt hiervan mee te profiteren.¹⁷⁵

Echter, de vraag is of Iran ook directe controle op Hezbollah kan uitoefenen. Plaatsvervangend secretaris-generaal van Hezbollah, Naim Qassem, zei hierover in 2005: 'Er is geen verband tussen het interne bestuur van de Iraanse staat en het bestuur van Hezbollah. Dat zijn twee verschillende zaken, elk met zijn eigen bijzonderheden en aparte lichamen, ondanks de inzet van zowel de opdrachten en aanwijzingen van de ayatollah.'¹⁷⁶ Hezbollah is

¹⁷² Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 27.

¹⁷³ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 6, 7.

¹⁷⁴ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 34.

¹⁷⁵ Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," 173.

¹⁷⁶ El Husseini, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 810.

ook niet totaal afhankelijk van Iran. De organisatie haalt haar financiering bijvoorbeeld niet alleen uit Iran. Er zijn bewijzen dat Hezbollah betrokken was bij het illegaal smokkelen van sigaretten in North Carolina in de VS.¹⁷⁷ Maar ook bij de *Blood Diamond* handel in West-Afrika zijn er bewijzen van betrokkenheid van de organisatie.¹⁷⁸ Daarnaast zijn ook de drugshandel, illegaal bankieren en het witwassen van geld een grote bron van inkomsten voor Hezbollah.¹⁷⁹ Toch zijn er ook bronnen die zeggen dat Iran wel een volledige controle heeft over Hezbollah en dat er regelmatig vergaderd wordt tussen de hoogste leiders van Hezbollah en belangrijke leden van het Iraanse regime. De positie van Khamenei zou ook niet onderschat moeten worden. Hij wordt als een belangrijk leider gezien en zou vaak om zijn mening worden gevraagd door het leiderschap van Hezbollah.¹⁸⁰

Dus, hoewel er sterke ideologische en logistieke banden bestaan tussen Hezbollah en Iran, zijn de operationele verbanden moeilijker te bewijzen. Het is niet eenvoudig om in te schatten hoeveel invloed Iran heeft op het besluitvormingsproces binnen Hezbollah. Waarschijnlijk is dit op het gebied van de verspreiding van de ideologie en de strijd tegen Israël een zeer grote bemoeienis, maar heeft de politieke tak binnen Libanon met minder invloed van Iran te maken en kan ze hier meer hun eigen koers varen. Voor de politieke activiteiten zijn ook minder middelen nodig, waardoor de steun van Iran hieraan waarschijnlijk minder van belang is voor Hezbollah.

§3.3 Iran en Hamas

Het belangrijkste doel van het Iraanse buitenlandse beleid is de export van de Islamitische Revolutie. Niet veel minder belangrijk is de vernietiging van Israël. Naast Hezbollah maakt Iran ook gebruik van andere terroristische proxies in de strijd tegen Israël, waarvan de belangrijkste Hamas is. Naast Hamas steunt Iran ook Palestijnse organisaties als de Palestijnse Islamitische Jihad (PIJ). De steun aan de PIJ wijkt niet veel af van de steun die Iran aan Hamas geeft. Omwille van de lengte van het stuk zal alleen Hamas in deze paragraaf worden besproken.

¹⁷⁷ Joint Hearing, *Iran: A Quarter-Century of State-Sponsored Terror*, 2.

¹⁷⁸ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 29.

¹⁷⁹ Nathaniel F. Manni, 'Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East,' *Global Security Studies* 3, no. 3 (zomer 2012), 34-45, aldaar 37.

¹⁸⁰ Manni, 'Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East,' 37.

§3.3.1 De organisaties

De soennitische organisatie Hamas is opgericht in december 1987 als een afsplitsing van de Egyptische Moslimbroederschap. Net als de Moslimbroederschap gelooft Hamas in de heropleving van de strenge islamitische waarden in de overheid en de samenleving. Het belangrijkste doel van Hamas is de bevrijding van Palestina en een einde maken aan de Israëlische bezetting, als het moet met geweld. Het handvest van Hamas zegt dan ook: 'Allah is zijn doel, de profeet is zijn model, de Koran zijn grondwet: Jihad is zijn weg en de dood omwille van Allah is de meest verheven van zijn wensen.'¹⁸¹ In dit citaat is te zien dat martelaarschap wordt verheerlijkt, een begrip dat door Khomeini op de kaart is gezet en dus ook door Hamas wordt gebruikt om haar doelen te bereiken.

Net als Hezbollah heeft ook Hamas twee vleugels, een sociaal-politieke en een militaire. Exacte aantallen van de leden van Hamas zijn niet bekend, toch heeft de organisatie tienduizenden aanhangers. Leden worden vooral geworven uit de Palestijnse vluchtelingenkampen waar Hamas diensten verleent. Naast het verlenen van diensten in vluchtelingenkampen heeft de sociaal-politieke vleugel van Hamas ook verschillende scholen en ziekenhuizen in Gaza en de Westoever. Hierdoor wordt Hamas door een groot deel van de Palestijnen gezien als een sociale groep, die onderwijs, huisvesting en medische voorzieningen verzorgt, en zeer belangrijk is voor hun gevoel van eigenwaarde en hun verzet tijdens tientallen jaren van vernedering en onrecht. Toch wordt ook geweld niet geschuwd door Hamas, hiervoor is de militaire vleugel verantwoordelijk. Deze is uitgegroeid tot een geduchte organisatie, die in staat is bloedige terreuraanslagen, voornamelijk zelfmoordaanslagen, te plegen in Israël.¹⁸² Om deze reden wordt Hamas door onder meer de Verenigde Staten, de Europese Unie en Israël beschouwd als een terroristische organisatie. Staten als Australië en Groot-Brittannië hebben enkel de militaire vleugel aangeduid als terroristisch.¹⁸³ Net als bij Hezbollah kan dus ook bij Hamas worden gesproken van een tweeledige identiteit.

Bij de Oslo-akkoorden in 1993 gingen Palestijnse organisaties zoals de PLO onderhandelen met Israël en de banden met het Westen werden aangehaald. Dit was zeer tegen de zin in van een aantal Palestijnse organisaties zoals Hamas en de PIJ. Deze organisaties zochten steun bij Iran, omdat ook Iran tegen deze akkoorden was. De steun die Hamas al vanaf haar oprichting ontving van Iran werd hierdoor geïntensiveerd. Zowel Iran als

¹⁸¹ The Avalon Project, "Hamas Covenant 1988," Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp (geraadpleegd op 19 november 2014).

¹⁸² Gleis en Berti, *Hezbollah and Hamas. A Comparative Study*, 144-151.

¹⁸³ BBC News, "EU Blacklists Hamas Political Wing," *BBC News Online* (11 september 2003).

Hamas ging strijden voor het stoppen van het vredesproces, omdat dit niet op hun voorwaarden verliep.¹⁸⁴ Iran en de Palestijnse organisaties kregen zo een sterk gemeenschappelijk doel in de jaren negentig en gingen hier samen voor strijden.

§3.3.2 Soorten steun van Iran

Hamas kreeg al direct bij haar oprichting steun van Iran. Dit is opmerkelijk aangezien Hamas een soennitische signatuur heeft. Toch delen Hamas en Iran dezelfde doelen: de vernietiging van Israël en de Amerikaanse hegemonie in de regio, en de wens om een Midden-Oosten te vormen die hierbij aansluit.¹⁸⁵ De Israëlische inlichtingendienst bracht in 1996 een rapport uit waarin stond: 'Iran maakt zelden en rationeel gebruik van terreur tegen Israël, vanuit een bewustzijn van de ernstige diplomatieke schade die zij zou kunnen veroorzaken als haar rol zou worden blootgesteld. Iran onthoudt zich meestal van het uitvoeren van directe aanvallen, en haar betrokkenheid volgt meestal een indirecte koers.'¹⁸⁶ Deze indirecte koers bestaat dus uit het gebruik van Hamas en andere organisaties zoals de PIJ als proxies die de aanslagen uitvoeren.

Formeel wordt er geen handel gedreven tussen Palestina en Iran, omdat de door Israël gecontroleerde douane dit niet toestaat. Toch zijn er sterke vermoedens dat er met steun van Iran geld, wapens en ander waar Gaza wordt binnengesmokkeld. Dit is de belangrijkste steun die Hamas van Iran ontvangt. Daarnaast krijgen de strijders van Hamas training en expertise van Iran via de Revolutionaire Garde. Dit sterkt Hamas erg en stelt het in staat om Gaza te kunnen blijven controleren.¹⁸⁷ Precieze bedragen van steun zijn lastig te noemen. Toch wordt geschat dat Hamas jaarlijkse twintig tot dertig miljoen dollar per jaar ontvangt van Iran.¹⁸⁸

De Iraanse ambassade in Damascus coördineert de ondersteuning en richting die aan Hamas moet worden gegeven.¹⁸⁹ Hoogstwaarschijnlijk spelen ook hier de VEVAK en de Revolutionaire Garde weer een grote rol bij. Een groot deel van de steun die Iran aan Hamas geeft verloopt ook via Hezbollah. De plaatsvervangende leider van Hezbollah Sheikh Naim Qassem heeft in 2009 de steun toegegeven. Hij zei dat de Palestijnen in Gaza alle vormen van steun ontvangen van Hezbollah, waaronder dus ook militaire steun.¹⁹⁰ Daarnaast fungeert Hezbollah als een mentor voor Hamas. In 1992 waren verschillende van de huidige leiders

¹⁸⁴ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 35.

¹⁸⁵ El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 812.

¹⁸⁶ Bergman, *The Secret War with Iran*, 67.

¹⁸⁷ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 31.

¹⁸⁸ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 37.

¹⁸⁹ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 32.

¹⁹⁰ Anna Fifield, "Hizbollah Confirms Broad Aid for Hamas," *Financial Times* (12 mei 2009).

van Hamas door Israël uitgezet naar Libanon. Hier hebben deze leiders een band opgebouwd met de leiders van Hezbollah, die tot de huidige tijd blijft voortbestaan en Hamas het politieke en mediasucces van Hezbollah heeft doen nastreven.¹⁹¹ Technieken die nu nog door Hamas worden gebruikt, zoals zelfmoordaanslagen, zijn waarschijnlijk ook in die periode door Hezbollah aan Hamas overgedragen.¹⁹² Geschat wordt dat tachtig procent van de aanvallen die Hamas vanaf de Westoever pleegt een vorm van steun van Hezbollah bevat.¹⁹³ Naast de steun van Iran is de steun van Hezbollah dus ook van groot belang voor Hamas. Zonder de hulp van Iran aan Hezbollah was ook deze hulp niet mogelijk geweest.

Hamas probeert meestal de steun van Iran niet te veel te laten blijken. Soennitische staten zijn hier niet blij mee en het is dus niet erg goed voor haar imago. Toch heeft het hoofd van het politieke bureau van Hamas, Khaled Meshaal, in 2009 gezegd: 'Andere Arabische en islamitische staten steunen ons ook... maar de Iraanse steun is de belangrijkste, en daarom stellen we dit zeer op prijs en danken Iran hiervoor.'¹⁹⁴ De band is voor Iran wel van belang voor het aanzien in het Midden-Oosten. Niet alleen wordt het aanzien van Iran versterkt, maar misschien nog belangrijker is dat Iran minder geïsoleerd raakt in de regio door deze samenwerking met soennieten.¹⁹⁵

Door de inmenging van Iran in Palestina is er een grotere strijd ontstaan tussen de Palestijnse facties. De president van Palestina, Mahmoud Abbas, is dan ook niet blij met deze beïnvloeding van Iran, omdat het lastiger is geworden een eenheid te vormen in de strijd tegen Israëlische bezetting en Palestijnse soevereiniteit.¹⁹⁶ Sinds de burgeroorlog in Syrië is de band tussen Hamas en Iran veranderd. Openlijke banden tussen Iran en Hamas werden nooit gewaardeerd door de soennitische aanhangers van Hamas, maar sinds Iran Assad steunt tegen de soennitische opstand zijn de betrekkingen bekoeld. Hamasleiders zijn uit Syrië vertrokken en ze hebben openlijk kritiek geuit op het hardhandig optreden van het regime van Assad, en daarmee ook op Iran. De invloed van Iran op Hamas is hiermee verminderd. Deze invloed was altijd al minder dan die op Hezbollah, maar Hamas gold als belangrijkste Palestijnse partner van Iran. Dit betekent dat de invloed van Iran op het conflict tussen de Palestijnen en Israël is verminderd en daarmee het doel van de vernietiging van Israël ook verder weg lijkt.¹⁹⁷ Vooralsnog blijft de band wel bestaan, maar Hamas ontvangt ook steeds meer

¹⁹¹ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 37.

¹⁹² El Hussein, "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria," 811.

¹⁹³ Ibid., 812.

¹⁹⁴ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 37.

¹⁹⁵ Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," 173.

¹⁹⁶ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 35.

¹⁹⁷ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 6.

financiële en politieke steun van de Golfstaten, waardoor Hamas vermoedelijk steeds minder afhankelijk van Iran gaat worden.¹⁹⁸ Door de Syrische burgeroorlog en de steeds grotere steun die Hamas van de Golfstaten ontvangt, is het bondgenootschap in zwaarder weer gekomen. De tijd zal moeten leren hoe de relatie zich ontwikkelt en of deze standhoudt.

§3.4 Iran en de sjiitische groeperingen in Irak

Iran en Irak strijden al decennialang om de dominante machtspositie in de regio. De oorlog tussen Iran en Irak in de jaren tachtig heeft een grote wig gedreven tussen beide staten. Na de oorlog begon Iran met het steunen van Iraakse sjiitische groeperingen die streden voor dezelfde doelen als Iran en die het regime van Saddam Hoessein ondermijnden.¹⁹⁹ In dit hoofdstuk zal de motivatie van Iran voor de steun aan deze sjiitische groeperingen worden besproken en zal geprobeerd worden vast te stellen wat deze steun inhoudt.

§3.4.1 De motivatie van Iran

Net als Assad in Syrië, kwam Saddam Hoessein uit een minderheidsgroep en probeerde met geweld en onderdrukking de macht te behouden over de meerderheid van de staat. Maar waar de meerderheid in Syrië soennitisch is, daar is de meerderheid van de Irakezen sjiitisch en probeerde Saddam met zijn soennitische clan de greep op het land te behouden. Veel sjiieten waren hier ontevreden over en wilden ook vertegenwoordigd worden in de politiek. Het sjiitische Iran zag haar kansen en begon banden aan te halen met deze sjiitische oppositiegroepen. Met de inval van de VS in Irak in 2003 kwam ook een einde aan het regime van Saddam Hoessein, dat decennialang had geregeerd over Irak. De sjiitische meerderheid kreeg nu de mogelijkheid voor een eerlijke vertegenwoordiging in de politiek. Tot 2007 heerste er chaos in Irak en was het erg onstabiel, maar vanaf 2008 is Irak gaan stabiliseren en is er een Iraaks nationalisme opgekomen.²⁰⁰

De invasie van 2003 gaf Iran de gelegenheid om haar invloed in Irak opnieuw vorm te geven en, in dit proces, haar invloed in de regio te vergroten. Irans proxies gingen ook hier een belangrijke rol bij spelen. Het belangrijkste en overkoepelende doel van Iran was de oprichting van een: 'verzwakt, gedecentraliseerde en door sjiieten gedomineerd Irak dat niet in

¹⁹⁸ Manni, 'Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East,' 38, 39.

¹⁹⁹ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 189.

²⁰⁰ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 18.

staat is een bedreiging te vormen voor Iran.²⁰¹ Iran greep haar kans en trachtte de politieke structuur in Irak zo te beïnvloeden en vorm te geven dat het in haar voordeel zou werken. De chaos die heerste in Irak zorgde ervoor dat Iran redelijk succesvol haar gang kon gaan.²⁰² Daarnaast was het van groot belang voor Iran dat de VS zich uit Irak zou terugtrekken, het liefst vernederd en oneervol. De VS zou dan niet snel nogmaals een interventie in de regio beginnen en Iran had haar doel bereikt door de VS uit de regio te bannen en zelf de mogelijkheid te krijgen de macht in de regio over te nemen.²⁰³

§3.4.2 De steun van Iran aan de groeperingen

Met de sjiitische al-Daawa partij onderhoudt Iran sterke banden. Al-Daawa is opgericht door Muhammed Bakr al-Sadr, een politieke bondgenoot van Khomeini, aan het eind van de jaren vijftig.²⁰⁴ Er bestaat dus een ideologische band tussen Iran, de Sadr-clan en de al-Daawa partij. Vanaf de jaren zeventig is al-Daawa terroristische acties uit gaan voeren om te strijden tegen Saddam Hoessein. Daarnaast heeft de partij steun verleend aan Khomeini tijdens de Iraanse Revolutie en aan Iran tijdens de oorlog tussen Iran en Irak. Het bondgenootschap, dat tijdens de jaren tachtig is ontstaan, is nog steeds intact en Iran geeft de partij nog steeds financiële steun. De partij is sinds het einde van het regime van Saddam Hoessein een belangrijke politieke partij in Irak en de minister-presidenten komen sinds 2005 uit deze partij.²⁰⁵

Iran steunt ook nog steeds sjiitische groeperingen en milities die in de oppositie zitten. De belangrijkste hiervan is Ahrar, een groep van Muqtada al-Sadr, een neef van de oprichter van de al-Daawa partij. Ahrar had in 2003 dertig zetels in het parlement gewonnen, een grote toegewijde groep volgers en een eigen militie van ongeveer 60.000 strijders, het Mahdi-leger. Vanaf 2005 steunt Iran Ahrar en bewapend het via de Quds. De groep heeft vele soennieten vermoord, maar populairder zijn ze er niet door geworden en daardoor hebben ze intussen grote verliezen geleden bij verkiezingen.²⁰⁶

Naast partijen als al-Daawa en Ahrar, worden ook groepen als het Qazali-netwerk, As'aib Ahl Al Haq en Kata'ib Hezbollah gesteund.²⁰⁷ Laatstgenoemde is door de VS zelfs officieel aangeduid als een terroristische organisatie. Sommige experts stellen vast dat deze

²⁰¹ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 11, 12.

²⁰² Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 18.

²⁰³ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 12.

²⁰⁴ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 11.

²⁰⁵ Mahan Abedin, "Dossier: Hezb Al-Daawa Al-Islamiyya," *Middle East Intelligence Bulletin* 5, no. 6 (juni 2003), http://www.meforum.org/meib/articles/0306_iraqd.htm. (geraadpleegd op 25 november 2014).

²⁰⁶ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*., 19, 20.

²⁰⁷ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 38.

organisaties zich ontwikkelen van milities naar politieke partijen. Aan de andere kant strijden deze organisaties met Iraanse aanmoediging en hulp mee in Syrië aan de kant van Assad.²⁰⁸

§3.4.3 Problemen voor Iran

Vanaf ongeveer 2008 zijn veel Irakezen, soennitisch en sjiiitisch, Iran gaan zien als een belangrijke factor die bijdroeg aan het conflict tussen de verschillende Iraakse bevolkingsgroepen. Toch is de band tussen de Iraanse en Iraakse regering nog steeds intact. Er zijn verschillende hoge bezoeken geweest, waaronder van Ahmadinejad en minister-president Maliki, waarbij er veel bilaterale overeenkomsten werden ondertekend.²⁰⁹ Sommige van deze overeenkomsten gingen zelfs in tegen de sancties die tegen Iran zijn ingesteld.²¹⁰ Iran helpt ook bij de wederopbouw van Irak en geeft veel humanitaire hulp bij het herstel van bijvoorbeeld infrastructuur.²¹¹

De huidige Iraakse leiders blijven rekening houden met de Iraanse belangen, maar ondersteunen de Iraanse standpunten niet meer vanzelfsprekend. Gezegd kan dus worden dat de Iraakse sjiiitische leiders zich de laatste jaren steeds onafhankelijker zijn gaan opstellen naarmate de Iraakse politiek is gaan stabiliseren. Zo probeerde Iran bijvoorbeeld in 2008 een akkoord tussen de VS en Irak tegen te houden waarbij Irak de VS toestemming gaf voor een blijvende militaire aanwezigheid na 31 december 2008. Iran was daar tegen omdat het bang was dat de VS zo haar greep op Irak zou behouden en Iran militair zou willen omsingelen. De pogingen van Iran mislukten en het akkoord werd gesloten. De zorgen van Iran werden uiteindelijk verzwakt door een extra bepaling in het akkoord, waarbij de VS verklaarde dat het Iraakse grondgebied nooit gebruikt zou worden voor een aanval op een andere staat. Gezegd kan worden dat Irak hiermee verklaarde dat het militaire actie tegen Iran omwille van het nucleaire programma niet steunt.²¹²

De Amerikanen hebben in Irak vele prominente sjiiitische strijders en vele leden van de Quds opgepakt. Tijdens verhoren hebben zij verklaard dat Iran een grote rol speelt bij de financiering, wapenleveringen en het bepalen van de koers van de sjiiitische organisaties. De Quds zouden hiervoor leidend zijn. Niet alleen is de Iraanse ambassadeur in Irak een officier van de Quds, ook veel andere leden van de Quds verblijven in Irak en zorgen ervoor dat deze organisaties voorzien worden van financiële steun, munitie, technologie, advies,

²⁰⁸ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 40.

²⁰⁹ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 20.

²¹⁰ Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 40.

²¹¹ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 12.

²¹² Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 18.

mogelijkheden om te trainen op Iraans grondgebied, en in sommige gevallen werd zelfs een koers bepaald.²¹³ Een groot deel van de Iraakse sjiitische groeperingen is het vertrouwen in Iran en de Quds deels kwijtgeraakt doordat de opgepakte strijders openbaar hebben verklaard dat ze worden gesteund door Iran en er veel wapens zijn gevonden waarvan de Amerikanen aan konden tonen dat ze in Iran waren gemaakt. Iran besloot hierop de Libanese Hezbollah in te zetten, die nog wel het vertrouwen van de Irakezen geniet.²¹⁴ Hezbollah voorziet de Iraakse opstandelingen nu met de trainingen, tactieken, en technologieën om ontvoeringen en andere tactische operaties uit te voeren.²¹⁵ Wederom speelt Hezbollah een rol bij de banden van Iran en haar proxies, zoals al eerder aangetoond bij Hamas.

§3.5 Iran, al-Qaeda en Afghanistan

Een andere belangrijke organisatie die steun krijgt van Iran is al-Qaeda. Er is weinig bekend over de precieze band tussen Iran en al-Qaeda. Daarnaast probeert Iran haar invloed uit te oefenen in Afghanistan. Ook over de precieze banden van Iran met organisaties in Afghanistan zoals de Taliban en sjiitische organisaties is weinig bekend. De vraag is dus hoe groot de steun is van Iran aan al-Qaeda en Afghanistan. Nog meer dan de andere paragrafen is deze paragraaf gebaseerd op vermoedens en aannames.

§3.5.1 Iran en al-Qaeda

De band tussen Iran en al-Qaeda is zeker al begonnen in de vroege jaren negentig. Hoge leden van Hezbollah en de Quds hebben toen trainingen van al-Qaeda geleid die plaatsvonden in Soedan, Libanon, maar ook in Iran.²¹⁶ Halverwege de jaren negentig werden Bin Laden en al-Qaeda uit Soedan geweerd. Dit betekende een verslechtering van de band tussen al-Qaeda en Iran, want Bin Laden ging de banden aanhalen met de Taliban in Afghanistan, een vijand van Iran.²¹⁷

Er is geen bewijs dat Iran kennis aan de terroristen van elf september heeft gegeven, maar wat wel vaststaat, is dat tussen oktober 2000 en februari 2001, acht tot tien van de negentien kapers van elf september in of uit Iran zijn gereisd. Naast de kapers zijn ook hoge

²¹³ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 3, 4.

²¹⁴ Ibid., 13.

²¹⁵ Congressionally Directed Action - Military Power of Iran, *Unclassified Report on Military Power of Iran*, (april 2010), <http://offnews.info/downloads/militaryPowerIran>, 8, 9.

²¹⁶ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 187, 188.

²¹⁷ Ibid., 188.

al-Qaeda leden in Iran geweest in deze periode. Ramzi Binalshibh is hier een voorbeeld van. Hij was een belangrijke planner van de aanslagen en is tijdens de planning hiervan meerdere malen in Iran geweest. Ook net voor en tijdens de aanslagen zat Binalshibh in Iran, waardoor hij zich in deze cruciale periode in Iran bevond.²¹⁸ Dit doet het vermoeden rijzen dat deze terroristen van al-Qaeda banden in Iran hadden. Ook al zijn er geen harde bewijzen dat Iran de al-Qaeda leden trainde en hielp, er zijn toch sterke vermoedens voor Iraanse medeplichtigheid aan de aanslagen.

Ook na de aanslagen weken al-Qaeda-leden uit naar Iran. Deze kwamen veelal uit Afghanistan en vluchtten de grens over naar Iran, omdat ze dachten daar veiliger te zijn. In eerste instantie ontkende de Iraanse overheid dat er al-Qaeda-strijders in Iran waren. Maar na een aantal weken moesten ze toch bekennen. De grens tussen Iran en Afghanistan en Iran en Pakistan is lang en moeilijk te bewaken, er zijn ook vele drugsmokkelroutes. Iran had Taliban en al-Qaeda-strijders opgespoord binnen haar landsgrenzen en deze zouden ze terugsturen naar het land waar ze vandaan kwamen. Iran hield zich aan haar belofte en er werden in een jaar tijd 500 voortvluchtigen het land uitgezet. Deze strijders kwamen uit allerlei moslimlanden, maar waren in de jaren ervoor naar Afghanistan gereisd om zich aan te sluiten bij de jihad tegen het Westen.²¹⁹

Ook in 2003 kwam er soortgelijk een schandaal naar buiten waarbij al-Qaeda-strijders zich schuil konden houden in Iran. In mei werden er drie autobomaanslagen gepleegd in Riyaad in Saoedi-Arabië onder leiding van al-Qaeda. Volgens de VS zou Iran hoge al-Qaeda-strijders een veilige haven hebben geboden. Iran ontkende in eerste instantie, maar even later bracht het naar buiten dat het hoge al-Qaeda leden in hechtenis had genomen. Dus, wederom bleek dat al-Qaeda-leden zich schuil konden houden in Iran, maar onder internationale druk, pakte Iran de strijders alsnog op.²²⁰ Zeer waarschijnlijk bevinden hoge al-Qaeda-leden zich nog steeds in Iran, zoals Saad bin Laden, Abu Hafs en vermoedelijk ook Saif al-Adel.²²¹ De laatste is de man die werd aangewezen als interim hoofd van al-Qaeda na de executie van Osama bin Laden en voordat Ayman al-Zawahiri werd aangewezen als nieuwe leider van al-Qaeda. Waar Zawahiri wordt gezien als de spirituele leider, wordt Adel gezien als de militaire leider van al-Qaeda.²²²

²¹⁸ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 34.

²¹⁹ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 91.

²²⁰ Ibid., 92.

²²¹ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 34.

²²² Daniel Fisher, "Profile: Al-Qaeda's Seif Al-Adel," *The Telegraph* (29 februari 2012).

Niet alleen biedt Iran de leden van al-Qaeda een veilige haven, ook wordt Iran door al-Qaeda als doorvoerhaven gebruikt om haar netwerken te financieren en ondersteunen.²²³ In 2012 maakte de Amerikaanse overheid een overeenkomst tussen Iran en al-Qaeda openbaar. Hierin stond dat al-Qaeda Iran kon gebruiken als een doorvoerland voor geld en strijders in ruil voor het niet uitvoeren van activiteiten binnen Iran, het niet werven van strijders in Iran, en al-Qaeda zou de Iraanse autoriteiten op de hoogte moeten houden van haar activiteiten.²²⁴

Toch is het maar de vraag of Iran en al-Qaeda echt een bondgenootschap vormen. Al-Qaeda is een soennitische groep, waarvan de meeste leden Wahabieten zijn. Zij zien de sjiieten als ketters. Daarnaast is Iran een felle tegenstander van de Taliban in Afghanistan en al-Qaeda werkt daarmee samen. De berichten dat er een connectie zou zijn tussen Iran en al-Qaeda, mogelijk via Hezbollah, komen vaak ook van anonieme bronnen. Het lijkt dus niet heel aannemelijk dat er daadwerkelijk een sterk bondgenootschap bestaat zoals tussen Iran en de hiervoor besproken organisaties. Toch kan er sprake zijn van tactische samenwerking op een wat lager niveau, vooral in de strijd tegen westerse overheersing in de regio, een doel waar ze beiden voor strijden. Voor de beweringen van een sterk bondgenootschap ontbreekt het aan bewijs en logica.²²⁵

§3.5.2 Iran in Afghanistan

Afghanistan is een buurland van Iran. Iran hoopt haar traditionele invloed over het westen van Afghanistan te kunnen uitbreiden en het wil de sjiitische minderheid in het land beschermen. Iran heeft Afghanistan al jarenlang consistent gesteund. Iran heeft vooral geprobeerd de regionale leiders in Afghanistan te helpen, hierdoor kon het gevaar van de soennitische Taliban worden ingeperkt en de grensstreek worden gestabiliseerd.²²⁶ De Noordelijke Alliantie, de belangrijkste oppositiegroep tegen de Taliban, was ook een belangrijke bondgenoot. Vermoedelijk kreeg deze advies en steun van de Iraanse Revolutionaire Garde. Al 25 jaar lang steunt Iran groepen in Afghanistan met wapens; de precieze steun op dit moment is lastig vast te stellen. Tegenwoordig lijkt het zo te zijn dat Iran nog steeds wapens het land in smokkelt en training geeft aan bepaalde groeperingen.²²⁷ In februari 2014 zijn drie leden van de Quds opgepakt in Afghanistan. Zij waren terroristische aanslagen aan het

²²³ U.S. Department of the Treasury Press Center, "Treasury Targets Key Al-Qa'ida Funding and Support Network using Iran as a Critical Transit Point," <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1261.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2014).

²²⁴ U.S. Department of the Treasury Press Center, "Treasury further Exposes Iran-Based Al-Qa'ida Network," <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1741.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2014).

²²⁵ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 91, 92.

²²⁶ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 10.

²²⁷ Ibid., 37.

plannen. Volgens het Amerikaans ministerie van Financiën: 'underscores Tehran's use of terrorism and intelligence operations as tools of influence against the Government of the Islamic Republic of Afghanistan.'²²⁸ Dat de leden van de Quds aanwezig waren in Afghanistan laat ook zien dat de Quds actief zijn in het land. Vermoedelijk geven ze ook hier training aan groeperingen en helpen ze met het organiseren van aanslagen, zoals ze ook in andere sjiitische organisaties in de regio doen.

Na de aanslagen van elf september zei Khamenei: 'De Islamitische Republiek Iran zal geen hulp bieden aan Amerika en zijn alliantie bij hun aanvallen op Afghanistan.'²²⁹ Toch werd Iran door het Westen gezien als een bondgenoot. Beide streken tegen de Taliban in Afghanistan en Iran is op dit moment een van de belangrijkste donoren voor de wederopbouw van Afghanistan, waarbij het heeft geholpen met onder andere de bouw van wegen, scholen en een elektriciteitsnetwerk. Dit sluit aan bij het Amerikaanse beleid in Afghanistan waarbij het land zal stabiliseren door middel van economische ontwikkeling.²³⁰

De Taliban zijn de aartsvijand van de organisaties die Iran steunt in Afghanistan. De Taliban hebben Abdul Ali Mazari, de leider van *Hezb-e Wahdat*, vermoord. Deze partij is de belangrijkste organisatie van de *Hezara*. Dit is een Perzisch sprekende sjiitische groep in Afghanistan en een belangrijke bondgenoot van Iran.²³¹ Er zijn geruchten dat Iran wapens zou leveren aan leden van de Taliban.²³² Dit strookt niet met de relatie die Iran heeft met de huidige Afgaanse overheid, die ze heeft helpen samenstellen. De vraag is dus in hoeverre deze bewering waar is en zo ja, welke redenen Iran hiervoor heeft. Mocht de Taliban namelijk weer aan de macht komen, dan is de kans groot dat de sjiitische groepen die Iran ook steunt zullen worden onderdrukt en gemarginaliseerd.²³³ De kans is dus erg klein dat Iran de Taliban daadwerkelijk steunt.

Dus, Iran voert een dubbelbeleid in Afghanistan. Aan de ene kant werkt het met het Westen samen om het land op te bouwen en te stabiliseren, maar aan de andere kant steunt het allerlei groeperingen met geld en wapens die het land juist destabiliseren.

²²⁸ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism Worldwide.'

²²⁹ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 10.

²³⁰ Ibid., 10.

²³¹ Fiedler, 'Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions,' 188, 189.

²³² Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 4.

²³³ Addis, *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*, 24-26.

§3.6 Iran en de banden met organisaties buiten de regio

Naast banden met staten en organisaties in het Midden-Oosten onderhoudt Iran ook contacten met organisaties buiten deze regio en heeft het banden met organisaties en cellen over de wereld. De twee belangrijkste zullen worden besproken: Zuid-Amerika en Afrika. Iran heeft ook banden met organisaties in onder andere de Kaukasus, sjiiitische organisaties in de Golfstaten, en banden met pro-Iran en Hezbollah organisaties en cellen in Europa en Azië.²³⁴ Omwille van de geringe connectie en grootte van dit onderzoek is ervoor gekozen dit niet te behandelen, maar de focus te leggen op de belangrijkste bondgenoten van Iran.

§3.6.1 Latijns-Amerika

In Latijns-Amerika is het Punt der Drie Grenzen belangrijk voor Iran. Dit is het gebied rond het drielandenpunt van Brazilië, Argentinië en Paraguay. In dit gebied is vooral een sterke steun voor Hezbollah, maar dit dient uiteindelijk ook het Iraanse doel. In dit gebied wonen ongeveer 700.000 mensen, waarvan er 30.000 van Arabische of Libanese afkomst zijn. Het gebied is divers en het is een vrijhandelsgebied, waardoor beweging over de grenzen makkelijk is. Deze kenmerken zorgden ervoor dat Hezbollah het gebied al sinds 1989 als een belangrijk toevluchtsoord gebruikt. Vervolgens is er een netwerk van georganiseerde misdaad en drugshandel ontstaan, wat Hezbollah een sterke basis geeft voor haar operaties.²³⁵

De inlichtingendiensten van Argentinië, de VS en Israël zijn het er over eens dat de aanslagen in Buenos Aires in 1992 en 1994 zijn gepland en uitgevoerd vanuit dit gebied met orders van Hezbollah én Iran. De daders van de aanslagen reisden vanuit het gebied naar Buenos Aires en na de aanslagen keerden ze terug.²³⁶ De Braziliaanse politie ontdekte in 1996 dat Marwan al-Safadi in het gebied woonde. Hij is een Libanese explosieven-expert en was ook betrokken bij de bomaanslag op het World Trade Center in 1993. Dit laat zien dat het gebied erg ontwikkeld was om terroristen onderdak te bieden. In 2005 bracht Paraguay een rapport uit waarin stond dat Hezbollah en Hamas jaarlijks twintig miljoen dollar ontvingen uit het gebied.²³⁷ Een officier van justitie in New York, Robert Morgenthau, kwam een jaar later met een rapport waarin hij negentien miljard dollar had getraceerd die in de periode 2003-2006 vanuit het gebied via witwasorganisaties en banken in New York naar bankrekeningen van vermeende terroristen in het Midden-Oosten zouden zijn geloodst. Er kon geen direct

²³⁴ Bergman, *The Secret War with Iran*, 190-192.

²³⁵ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 30, 31.

²³⁶ Bergman, *The Secret War with Iran*, 175.

²³⁷ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 30, 31.

bewijs worden gevonden dat dit terrorisme direct zou financieren, maar de vermoedens zijn zeer groot.²³⁸

Niet alleen het gebied tussen deze drie landen, maar ook bijvoorbeeld Colombia heeft te maken met invloed van Hezbollah. In 2005 werd een drugsbende opgepakt, waarvan de leden voornamelijk bestonden uit Libanezen, Syriërs, Algerijnen en Nigerianen. Zeventig procent van de opbrengsten zou de bende hebben afgestaan aan Hezbollah. Daarnaast werden in 2008 130 verdachten opgepakt van een drugsbende waarvan de opbrengsten volledig naar Hezbollah zouden zijn gegaan.²³⁹

Hieruit wordt duidelijk dat de invloed van Iran ver buiten het Midden-Oosten reikt. Vanuit de regio worden aanslagen gepleegd, zij biedt onderdak aan terroristen, maar misschien het belangrijkste is wel dat het een belangrijke bron van inkomsten vormt voor de terroristische acties van Iran en haar proxies.

§3.6.2 Afrika

Het doel in Afrika van Iran is vooral het bekeren en rekruteren van strijders en het smokkelen van wapens. De Revolutionaire Garde is verantwoordelijk voor de rekrutering van sjiïeten in Afrika, vaak nadat Iraanse en Libanese missionarissen Afrikanen hebben bekeerd tot het sjiïisme. Als sinds 1985 zijn deze activiteiten te zien in Afrika, waarbij ook ondermijnende activiteiten werden bevorderd door Iran en Hezbollah in landen met een sjiïtische bevolkingsgroep, zoals Nigeria. De Quds en Hezbollah hebben vele cellen in Afrika opgezet. Sjiïtische migranten uit Libanon vertrokken naar Afrika om daar mogelijke strijders te werven. Deze strijders werden vervolgens naar Iran gestuurd voor een training, waarna ze terugkeerden en een lokale cel konden opzetten en uitbreiden.²⁴⁰

Een andere veelgebruikte techniek voor het werven van leden zijn studiebeurzen. Waar Iran ambassades heeft zet het ook culturele centra op. Deze kenden studiebeurzen en studiereizen toe aan studenten. Vervolgens reisden de studenten naar Iran voor een studie theologie, maar ze kregen ook een militaire training en de opdracht een terroristische infrastructuur op te zetten in hun thuisland. Niet alleen hoopte Iran hiermee het gedachtegoed van Iran en Hezbollah te promoten in Afrika, maar ook moest de westerse invloed op het continent hiermee worden teruggedrongen.²⁴¹

²³⁸ BBC News, "Tri-Border Transfers 'Funding Terrorism'," *BBC News Online*, (14 december 2006).

²³⁹ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 31.

²⁴⁰ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 9, 10.

²⁴¹ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 10.

Begin jaren negentig was Soedan de belangrijkste bondgenoot van Iran in Afrika. Ook Soedan is een *state sponsor of terrorism* en de relatie met Soedan gaf Iran een kanaal om wapens te leveren aan Hamas en pro-Iraanse bewegingen in Noord- en Oost-Afrika. In de jaren negentig verwelkomde Soedan ook islamitische bewegingen om te komen trainen in het land. Eind jaren negentig was Soedan gedwongen dit te minderen, aangezien de sancties die het hierdoor kreeg opgelegd van de internationale gemeenschap te zwaar drukten op het land. Een voorbeeld hiervan is al-Qaeda, dat Soedan moest verlaten. Desondanks bleef Iran Soedan van wapens voorzien en de Quds zouden Soedanese milities nog steeds bewapenen en trainen, waaronder het leger van Noord-Soedan.²⁴² Naar verluidt zou Iran tussen 2005 en 2008 voor 34 miljoen dollar aan wapens hebben geleverd aan Soedan, terwijl dit in strijd is met het wapenembargo dat de VN heeft ingesteld tegen Soedan.²⁴³

De meeste Afrikaanse moslims zijn soennitisch en Iran strijdt dan ook met al-Qaeda om de invloed in Afrika. Al-Qaeda steunt deze soennitische groeperingen en Iran probeert dit tegen te gaan door middel van het verspreiden van het sjiisme. Met behulp van al-Shabaab als proxy probeert Iran het sjiisme en de Islamitische Revolutie ook in Somalië en uiteindelijk heel Afrika te laten verspreiden. Al-Shabaab is een soennitische organisatie, maar strijdt net als Iran voor een streng islamitische staat in Somalië, zonder westerse invloeden.²⁴⁴ De band tussen Iran en al-Shabaab gaat terug tot zeker 2006, toen waarschijnlijk ongeveer 720 strijders van al-Shabaab naar Libanon werden gestuurd om te vechten tegen Israël in ruil voor financiering, wapens en training van Iran en Hezbollah.²⁴⁵ Iran stuurt nog steeds veel wapens naar Somalië en deze zijn ook te verkrijgen op de markt in Mogadishu.²⁴⁶

Ook in Afrika blijft Iran dus bezig om invloed uit te kunnen breiden. Niet alleen worden er strijders gerekruteerd om te vechten in het Midden-Oosten, ook worden deze strijders teruggestuurd naar Afrika om daar lokale cellen op te richten en te strijden voor dezelfde doelen als Iran en een 'world jihad' te voeren en de Islamitische Revolutie te verspreiden.

²⁴² Katzman, 'Iran: U.S. Concerns and Policy Responses,' 51.

²⁴³ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 36.

²⁴⁴ Ibid., 35, 36.

²⁴⁵ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East', 5, 6.

²⁴⁶ Prussian, 'Countering Iranian Sponsored Terrorism,' 35.

Hoofdstuk 4: Het gebruik van terrorisme door Iran

In de vorige hoofdstukken zijn de verschillende terroristische tactieken die Iran gebruikt en de terroristische organisaties die de Islamitische Republiek steunt aan bod gekomen. In dit hoofdstuk zullen de onderliggende oorzaken hiervan worden behandeld. Vragen als waarom Iran gebruik maakt van terrorisme en of dit wel echt terrorisme te noemen is zullen worden behandeld. Daarnaast zal er worden gekeken naar andere middelen, naast terrorisme, die Iran gebruikt in haar buitenlandse beleid om haar doelen te bereiken.

§4.1 Uitspraken van Iraanse leiders

Om een goed beeld te krijgen van het gebruik van terrorisme door Iran zal in deze paragraaf worden gekeken hoe Iran zelf over haar (vermeende) gebruik van terrorisme denkt en wat de Iraanse leiders hier over losgelaten hebben. Voormalig president Khatami gaf net na zijn aantreden in 1998 een interview aan CNN. Hierin zei hij het volgende over de beschuldigingen dat Iran terrorisme zou gebruiken:

'Wij geloven in de heilige Koran, die zegt: het doden van een onschuldig persoon staat gelijk aan het doden van de hele mensheid. Hoe kan zo'n religie, en degenen die beweren deze aan te hangen, meedoen aan de moord op onschuldige burgers en de slachting van onschuldige mensen? Wij verwerpen al deze aantijgingen. ... Terrorisme moet worden veroordeeld in al zijn vormen en uitingen; moordenaars moeten worden veroordeeld. Terrorisme is toch nutteloos en we veroordelen het. Degenen die ons hiervan beschuldigen wordt aangeraden om met nauwkeurige en objectieve bewijzen te komen, die inderdaad niet bestaan. ... Tegelijkertijd, het ondersteunen van mensen die vechten voor de bevrijding van hun land is, naar mijn mening, niet het steunen van terrorisme. Het is, in feite, het ondersteunen van mensen die betrokken zijn bij de bestrijding van staatsterrorisme.'²⁴⁷

Dit is de meest complete en gezaghebbende uitspraak die is gedaan over het formele overheidsbeleid van Iran betreffende terrorisme.²⁴⁸ Hiermee is officieel verklaard dat Iran niet achter terrorisme staat en terroristische acties en organisaties niet steunt. De reputatie van Iran als sponsor van terrorisme, de retoriek van haar leiders, maar ook het totale gebrek aan

²⁴⁷ Christiane Amanpour, "Transcript of Interview with Iranian President Mohammad Khatami," CNN News, <http://edition.cnn.com/WORLD/9801/07/iran/interview.html> (geraadpleegd op 12 december 2014).

²⁴⁸ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 89.

transparantie als het om deze kwesties gaat hebben ervoor gezorgd dat er een sfeer is ontstaan waarin het gemakkelijk is om te geloven dat Iran bij veel aanslagen wel betrokken is geweest. Het gedrag van Iran heeft er ook voor gezorgd dat tegenstanders van het regime een welwillend luisterend oor hebben gekregen om hun beschuldigingen te uiten. Iran heeft de aantijgingen altijd krachtig ontkend, zelfs als het bewijs van Iraanse betrokkenheid duidelijk was, en dit heeft de geloofwaardigheid van Iran nog verder aangetast. Daarnaast heeft Iran nooit enige zichtbare inspanningen verricht om de omstandigheden van aanslagen te onderzoeken of de personen die erbij betrokken waren te vervolgen of straffen.²⁴⁹ Dit alles heeft ervoor gezorgd dat de internationale gemeenschap ervan overtuigd is dat Iran terroristische tactieken gebruikt, waaronder het liquideren van oppositieleden in ballingschap.

Volgens Ronen Bergman, vooraanstaande Israëliische onderzoeksjournalist en *intelligence*- en veiligheidsanalist, is Iran in haar officiële uitspraken nog steeds voorzichtig over haar relaties met organisaties die gebruikmaken van terrorisme. Iraanse leiders zeggen alleen morele steun toe en laten zich niet uit over verdere steun. De overheid probeert zich zo te distantiëren van het gebruik van geweld. Bergman ziet wel een verschil met het beleid ten aanzien van de oppositie in ballingschap. Hierbij was en is het officiële beleid open en wreed. In maart 2004 zei Hassan Rouhani, nu president maar toen secretaris van de Hoge Raad voor de Nationale Veiligheid en vice-voorzitter van het parlement, dat Iran 'niet zal aarzelen om acties die tegen de revolutie zijn gericht door groepen in het buitenland te verpletteren.'²⁵⁰ Jean-Louis Brugière was verantwoordelijk voor een Frans onderzoek naar de liquidaties van Iraanse oppositieleden in Frankrijk. Hij heeft onder andere geconcludeerd dat 'de overheid moorden op alle tegenstanders van het regime over de hele wereld legitiem verklaart.'²⁵¹ Dit staat dus in groot contrast met de uitspraak van Khatami in 1998, waarbij hij zei niet achter terrorisme en moorden te staan. Dit laat zien dat ook in de uitspraken zelf Iran niet een eenduidig beleid voert, wat tot veel onduidelijkheid en wantrouwen leidt.

Vrijwel alle Iraanse leiders ontkennen niet dat er sterke banden zijn met organisaties als Hezbollah en Hamas. Ze lijken er zelfs trots op te zijn. Leaders van deze organisaties worden veelvuldig uitgenodigd voor conferenties en bijeenkomsten in Iran en de leiders hebben publieke ontmoetingen met de Iraanse leiders, zelfs met presidenten. Zoals uit het genoemde citaat van Khatami al blijkt, ziet Iran deze organisaties niet als terroristisch. De Iraanse leiders vinden dat de Iraanse steun aan deze organisaties gelegitimeerd is doordat het

²⁴⁹ Ibid., 86.

²⁵⁰ Bergman, *The Secret War with Iran*, 138.

²⁵¹ Ibid., 143.

verzetsbewegingen zouden zijn die strijden tegen de illegale bezetting van hun land.²⁵² Voormalig president Rafsanjani zei hierover in 2002: 'Wij steunen die mensen die hun rechten verdedigen. In islamitische landen staan we achter de worstelende en strijdende moslims. Op andere plaatsen, zoals Palestina, erkennen we de legitimiteit van Israël niet.'²⁵³ In oktober 2001 zei de toenmalige minister van buitenlandse zaken Kamal Kharrazi dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen terrorisme en een 'nationalistische, vrijheidslievende strijd.'²⁵⁴ Ook de vertegenwoordiger van de Opperste Leider in de Revolutionaire Garde, Ali Movahedi-Kermani, heeft verklaard dat hij de Palestijnse strijd als legitiem ziet. Hij zei in 2002: 'Men kan onmogelijk de Palestijnse martelaarsoperaties als daden van terrorisme beschrijven. ... In feite verdedigen ze hun eigen rechten door dergelijke operaties.'²⁵⁵ Vanuit het perspectief van Iran onderdrukt Israël de Palestijnen en is het Libanon binnengevallen en houdt het bezet. Dit is volgens Iran *state terrorism* en de Palestijnse opstand is hier een reactie op, is legitiem en de Palestijnen hebben geen alternatief dan zich verzetten en strijden tegen de Israëlische bezetters.²⁵⁶

Iran ziet zichzelf als de leider van de politieke islam en felle tegenstand tegen de Israëlische bezetting hoort hierbij. Iran heeft herhaaldelijk verklaard dat het elke schikking die bevredigend zou zijn voor de Palestijnen zal accepteren en dat het niet zal proberen om haar eigen standpunten op te leggen door middel van geweld. Toch zijn de meeste Iraanse leiders erg fel in hun anti-Israëlische retoriek en bekritisieren ze nooit de acties van hun Palestijnse bondgenoten. Zelfs de meest extreme daden, waaronder de vele zelfmoordaanslagen, worden niet veroordeeld, zoals de citaten hierboven al lieten zien. Dit heeft ertoe geleid dat de internationale gemeenschap alle reden heeft om sceptisch te zijn over de toezeggingen van Iran, dat ze geen terroristische acties uitvoeren en steunen.²⁵⁷ De Iraanse leiders zijn erg fel in hun uitspraken richting Israël. Niet alleen vinden ze dat het van de kaart moet worden geveegd, ook verdedigen ze het gebruik van geweld tegen Israël. De toenmalige voorzitter van de *Majlis* Nateq-Nuri heeft hierover gezegd op de Universiteit van Teheran in 1999: 'Verklaar publiekelijk, zoals Iran, dat je een land als Israël niet aanvaardt op de wereldkaart. We kunnen goed gebruik maken van onze wapens, militaire uitrusting en al onze krachten.'²⁵⁸

²⁵² Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 93.

²⁵³ William Samii, "Tehran, Washington, and Terror: No Agreement to Differ," *Middle East Review of International Affairs* 6, no. 3 (september 2002), 53.

²⁵⁴ *Ibid.*, 54.

²⁵⁵ *Ibid.*, 54.

²⁵⁶ *Ibid.*, 54.

²⁵⁷ Sick, "Iran: Confronting Terrorism," 93, 94.

²⁵⁸ Robert S. Litwak, *Rogue States and U.S. Foreign Policy: Containment After the Cold War* (Washington: Woodrow Wilson Center Press, 2000), 189.

Wederom verklaren Iraanse leiders dat ze geweld niet schuwen om hun doelen te bereiken. Dit staat in contrast met de uitspraak van Khatami in 1998, waarbij hij geweld afkeurde. Toch vinden de Iraanse leiders, inclusief Khatami, dat geweld geaccepteerd is in het geval van bijvoorbeeld de Palestijnen, omdat ze vinden dat zij juist zouden strijden tegen de onderdrukking, het geweld en terrorisme van Israël. Er is dus geen eenduidig beeld in de uitspraken van de Iraanse leiders over het gebruik van terroristische tactieken. In de volgende paragrafen zal dit verder worden uitgewerkt.

§4.2 Waarom maakt Iran gebruik van terrorisme?

Er zijn vele motivaties aan te wijzen waarom Iran kiest voor terroristische tactieken om haar doelen te bereiken. De Iraanse economie is er bijvoorbeeld slecht aan toe, het land heeft weinig bondgenoten en geniet weinig aanzien. Ook zijn de Iraanse conventionele militaire mogelijkheden beperkt door een zwakke, verouderde, en overklaste strijdkracht. Terrorismen biedt Iran daarom veel meer mogelijkheden om haar invloed uit te oefenen dan de 'normale' beschikbare middelen. Bruce Hoffman noemt terrorisme dan ook wel een 'wapen van de zwakken'.²⁵⁹ Belangrijk voor Iran is ook dat het gebruik van proxies om de terroristische acties uit te voeren een grote mogelijkheid tot ontkenning biedt. Dit zorgt ervoor dat de kans wordt verkleind dat meer machtige staten vergeldingsacties gaan uitvoeren die Iran niet kan trotseren. Toch beweert Daniel Byman dat staten vaak kiezen voor het steunen van terroristen om ideologische of binnenlandse redenen in plaats van het gebrek aan andere strategische opties.²⁶⁰ Hij heeft een uitermate uitgebreide en interessante studie gedaan naar de motivaties van *state sponsors of terrorism*, waaronder Iran. Zijn bevindingen over de motivaties van Iran zullen hieronder kort worden besproken.

§4.2.1 De motivaties volgens Daniel Byman

Byman ziet drie grote motivaties voor het steunen van terroristische groepen: bevorderen van de internationale politieke en strategische positie, het uitdragen en exporteren van een ideologie en het versterken van de binnenlandse macht. Iran heeft voor elke proxy andere redenen en deze kunnen worden ingedeeld onder deze drie motivaties. Strategisch gezien is het voor Iran van belang om haar buurlanden te verzwakken en destabiliseren. Dit probeert

²⁵⁹ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 21, 22.

²⁶⁰ *Ibid.*, 22, 23.

Iran vooral te bereiken door het steunen van de sjiitische organisaties in staten in de regio, niet alleen in Irak en Afghanistan, maar ook in Pakistan, Bahrein en Saoedi-Arabië. In het geval van Irak zorgde dit er bijvoorbeeld voor dat ook Irak organisaties in Iran gingen steunen die het islamitische regime ondermijnden. Dit had een cyclus van vergelding tot gevolg waarbij beide regeringen wraak wilden voor de steun aan oppositiegroepen van de andere regering. Een andere strategische motivatie is het projecteren van macht. Iran wil graag gebeurtenissen in het buitenland beïnvloeden. Het belangrijkste voorbeeld hiervan is de steun aan Hezbollah en Hamas. Deze steun heeft ervoor gezorgd dat Iran aanzienlijke schade aan Israël heeft kunnen aanbrengen en Iran een belangrijke rol is gaan spelen bij de vredesonderhandelingen tussen de Palestijnen en Israël.²⁶¹

Het veranderen van een regime is een derde strategische motivatie voor de steun aan terroristische organisaties. Dit lijkt veel op destabiliseren, maar bij verandering wordt er gestreefd naar verandering van leiderschap zodat er een regering aan de macht komt die meer sympathiek is richting Iran. Destabilisatie moet een staat verzwakken en kan dus als een aparte reden worden gezien. Vooral de steun aan sjiitische Iraakse organisaties kan worden gezien als het gevolg van deze motivatie. Iran wilde het regime van Saddam Hoessein omverwerpen en probeerde dat hiermee te bereiken. De steun die Iran tegenwoordig aan de Iraakse organisaties geeft kan meer in het licht van de destabilisatie worden gezien, aangezien Irak nu een overwegend sjiitische regering heeft. Ook bij de steun aan Hezbollah speelde de wens tot een ander regime een grote rol, waarbij de moslims een meerderheid in de Libanese regering moesten krijgen volgens Hezbollah en Iran.²⁶²

De vierde en laatste strategische motivatie is het vormgeven van een oppositie. Wederom kan dit worden gezien als een van de motivaties voor de Iraanse steun aan Hezbollah. Iran was het niet eens met de visie van Amal en hielp zo met de oprichting van Hezbollah, die ze liever zagen als vertegenwoordigers van de sjiieten in Libanon. Ook de steun van Iran aan Hamas en de PIJ moet in dit licht worden gezien. Iran was het niet eens met het beleid van de PLO in het vredesproces en vond dat er een ander geluid in de Palestijnse oppositie sterker moest worden en gaf daarom steun aan deze organisaties.

Onder de ideologische motivatie vallen twee beweegredenen. De export van een politiek systeem is hiervan de eerste. De export van de Islamitische Revolutie was een leidend doel van de buitenlandse politiek na de revolutie. Zoals Khomeini al zei: 'We moeten ons best

²⁶¹ Ibid., 36-39.

²⁶² Ibid., 36-41.

doen om de revolutie over de hele wereld te exporteren.²⁶³ Deze gedachte was, samen met het projecteren van macht, de belangrijkste reden om Hezbollah in Libanon te gaan steunen. Ook bij de andere proxies van Iran speelt dit een grote rol, al was dit meestal ondergeschikt aan andere beweegredenen. De motivatie van het vergroten van het internationale aanzien hangt hiermee samen. De associatie van de ideologie met de steun aan bepaalde groeperingen zou ervoor zorgen dat de invloed van Iran zou toenemen. Het is vooral zo dat staten zich vaak gaan verbinden met een populaire zaak zodat ze worden gezien en hun prestige hiermee wordt vergroot. De perceptie van steun aan een zaak is hier vaak belangrijker bij dan de werkelijke steun, aldus Byman. Voor Iran speelt deze motivatie een ondergeschikte rol. Hezbollah geniet weliswaar veel aanzien in de Arabische wereld, maar door de steun heeft Iran niet heel veel meer aanzien gekregen in de regio. Als motivatie was dit dan ook niet heel erg van belang voor Iran.²⁶⁴ Iran heeft door haar steun aan de Palestijnse organisaties een stem weten te krijgen bij het vredesproces en hierdoor is het Iraanse prestige wel degelijk vergroot, zoals eerder in dit onderzoek naar voren is gekomen. Echter, Byman meldt dit niet.

De binnenlandse politiek is volgens Byman de derde overkoepelende motivatie om terroristische groeperingen te steunen. De eerste beweegreden die hieronder valt is dat de steun aan verwante organisaties, etnisch of religieus, die worden onderdrukt ervoor kan zorgen dat de binnenlandse politieke positie sterker wordt doordat de bevolking dit ondersteunt. Bij bijna alle steun van Iran aan haar proxies speelt dit mee. Sjiitische groeperingen die in de regio worden onderdrukt ontvangen steun van Iran. Het Iraanse regime heeft zichzelf neergezet als de beschermers van de moslims, en vooral sjiieten, wereldwijd. Het is dus belangrijk voor de Iraanse leiders dat de sjiieten over de hele wereld niet worden onderdrukt en ze geven hun deze steun zodat ze zich kunnen bevrijden van hun overheersers. Een andere motivatie is dat de steun ervoor kan zorgen dat de proxies de staat op hun beurt weer hulp gaan verlenen. Het enige voorbeeld hierbij aangaande Iran is Hezbollah. Hezbollah strijdt tegenwoordig ook voor de belangen van Iran, ook al zijn het niet haar eigen belangen. Ze treedt dus eigenlijk op als een onderdeel van het Iraanse regime. Zo was Hezbollah veelvuldig betrokken bij de liquidatie van Iraanse oppositieleiders, bijvoorbeeld in Duitsland in 1992 waarbij vier dissidente Iraans-Koerdische leiders werden vermoord.²⁶⁵ Maar ook in Irak is Hezbollah een steeds belangrijkere rol gaan spelen bij de steun aan de sjiitische oppositiegroepen, zoals nader toegelicht in paragraaf 3.4.3.

²⁶³ Byman, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East,' 2.

²⁶⁴ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 41-45.

²⁶⁵ *Ibid.*, 45-50.

De genoemde motivaties zijn sterk met elkaar verbonden en verweven, want Iran heeft altijd meerdere redenen gehad om haar proxies te gaan steunen. Bij de ene groep speelde de ene motivatie een grotere rol dan bij de andere, maar alle motivaties zijn van belang geweest voor Iran. De motivaties kunnen ook complementair aan elkaar zijn. Zo zorgt de steun aan de onderdrukte sjiiitische groeperingen ervoor dat het regime binnenlands veel steun en internationaal veel prestige krijgt, zoals bij Hezbollah. Vervolgens kan de steun ervoor zorgen dat de organisatie zo groot wordt dat deze uiteindelijk een stem in de Libanese politiek krijgt, zoals Hezbollah zetels heeft weten te winnen. Dit heeft er ook voor gezorgd dat de christenen niet meer de meerderheid in de politiek bezitten en er in principe een nieuw regime in Libanon is gekomen, een andere motivatie. De steun aan de sjiiitische groeperingen in Irak heeft een soortgelijk pad gevolgd.

§4.2.2 Een veranderende motivatie

De motivatie van Iran heeft door de jaren heen ook een verandering doorgemaakt. In de jaren tachtig was de verspreiding van de ideologie nog erg belangrijk. Toen de revolutionaire ijver was verminderd ging Iran ook terroristische organisaties steunen voor strategische doeleinden en was de ideologische motivatie niet meer de belangrijkste. Zo werden ook niet-sjiiitische organisaties als Hamas gesteund. Omdat de motivatie van Iran de laatste decennia vaker strategisch dan ideologisch is, is Iran ook bereid om samen te werken met vijanden. Toch beperkt wederzijds wantrouwen vaak de intensiteit van deze relaties.²⁶⁶ De samenwerking met al-Qaeda kan bijvoorbeeld in dit licht worden gezien, net als de geruchten dat Iran zou samenwerken met de Taliban.

Het karakteriseren van Iran als terroristische staat is niet alleen het gevolg van de steun van Iran aan terroristische organisaties, maar Iran is ook direct betrokken geweest bij terroristische aanslagen. Genoemd hierbij zijn onder andere de gijzelaarscrisis en de aanslagen in Beiroet in 1983. De binnenlandse politieke omstandigheden worden als een belangrijk motief gezien voor bijvoorbeeld de gijzelaarscrisis. Net na de revolutie woedde er een machtsstrijd tussen de facties. Een coalitie onder leiding van Khomeini wilde af van minister-president Bazargan en probeerde de regering met deze actie te ondermijnen. Naast de interne machtsstrijd was ook de ondermijning van het Amerikaanse prestige en regionale invloed van belang bij de keuze om de gijzelaarscrisis te laten escaleren. Waar de crisis begon als een instrument om de binnenlandse macht in handen te krijgen, kwam daar al snel het

²⁶⁶ Byman, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East,' 2-4.

strijden tegen de grootmachten en het verminderen van hun invloed in de islamitische wereld bij. Dit is een langetermijndoelstelling gebleken want tot op de dag van vandaag is de verzwakking van de invloed van de westerse machten in de regio een belangrijke motivatie voor Iran bij de terroristische acties zodat Iran deze positie over kan nemen en een belangrijke rol kan gaan spelen in de regio.²⁶⁷

Het Iraanse leiderschap is altijd al verenigd met het idee dat de boodschap van de Iraanse Revolutie moet worden geëxporteerd, maar er is grote onenigheid over de manier waarop dit zou moeten gebeuren. De radicalen sluiten het bewapenen en trainen van buitenlandse oppositiegroepen en actieve ondermijning zeker niet uit. Gematigde leiders geven de voorkeur aan niet-gewelddadige middelen. In de praktijk zijn beide tactieken gebruikt.²⁶⁸ In de jaren tachtig voerden de radicalen de boventoon in de Iraanse politiek. In de jaren negentig kregen de gematigden een grotere stem onder de presidentschappen van Rafsanjani en zeker ook Khatami. Het presidentschap van Ahmadinejad betekende een terugkeer naar het conservatieve presidentschap. Ook de terroristische acties zijn sinds het aantreden van Ahmadinejad weer toegenomen. Één van de redenen die hiervoor aan te wijzen zijn, is dat de conservatieve krachten weer meer macht hebben gekregen. Hun beleid, waarin terrorisme niet wordt geschuwd, wordt dan ook weer veelvuldig gebruikt. De gematigde Rouhani is tegenwoordig aan de macht, toch hebben de conservatieven nog steeds veel macht, waardoor er nog geen einde is gekomen aan het gebruik van terrorisme.²⁶⁹

Een andere reden waardoor terrorisme de laatste jaren veelvuldig wordt gebruikt is dat Iran zich, net als in de jaren tachtig, de laatste jaren ook weer meer aangevallen voelt door het Westen en zich daardoor minder veilig waant. Oorzaken hiervoor zijn onder andere de toenemende sancties, cyberaanvallen en de overtuiging dat het Westen achter de binnenlandse protesten in 2009 en de burgeroorlog in Syrië zit. Vanuit het standpunt van Iran voert het Westen al jarenlang een oorlog tegen het sjiiitische regime en is deze in de laatste jaren zelfs heviger geworden. Het geweld dat Iran gebruikt is volgens het land een reactie hierop. Ook al wordt er veel druk uitgeoefend op Iran, toch voelen de leiders dat ze kunnen terugvechten. De terugtrekking van de VS uit Afghanistan en Irak heeft ervoor gezorgd dat de Iraniërs een gevoel van overwinning hebben gekregen. In Irak is Iran zelfs tegenwoordig de meest invloedrijke externe macht, vooral in het sjiiitische zuiden en het Koerdische noorden. Iran heeft hierdoor het gevoel gekregen dat de terroristische acties en steun succes hebben doordat

²⁶⁷ Hunter, *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade*, 174, 175.

²⁶⁸ *Ibid.*, 181.

²⁶⁹ Levitt, 'Iran's Support for Terrorism in the Middle East.'

de VS zich heeft teruggetrokken.²⁷⁰ Het feit dat het huidige Iraanse beleid succesvol lijkt voor veel Iraanse leiders zorgt ervoor dat een groot aantal krachten binnen Iran nog steeds overtuigd zijn van het gebruik van terroristische tactieken.

Belangrijk is wel te vermelden dat het gebruik van terrorisme ook ervoor heeft gezorgd dat Iran juist geïsoleerd is geraakt. Hierdoor is de diplomatieke invloed van Iran verzwakt en de sancties die het opgelegd heeft gekregen zorgden voor de slechte kwaliteit van de economie en strijdkrachten.²⁷¹ Daardoor zijn we weer bij het begin van deze paragraaf aangekomen, waar werd betoogd dat de slechte economie een van de redenen is dat Iran naar terrorisme grijpt om haar macht te kunnen uiten. Alle motivaties hangen dus met elkaar samen en beïnvloeden en versterken elkaar.

§4.3 Is het wel echt *state terrorism* te noemen?

In dit onderzoek wordt er geanalyseerd in hoeverre Iran gebruik maakt van terrorisme in haar buitenlandse beleid. Het is van belang dat er daarbij wordt gekeken in hoeverre de terroristische tactieken die Iran gebruikt werkelijk onder terrorisme of *state terrorism* vallen. Grotendeel is dit wel het geval, maar er moeten enkele belangrijke kanttekeningen worden geplaatst. Deze zullen in deze paragraaf behandeld worden.

§4.3.1 De strijd tussen conservatieven en reformisten

Een belangrijke vraag is in hoeverre er gesproken kan worden van een beleid waar de hele regering achterstaat. Zoals al in het hele onderzoek naar voren is gekomen, is er een grote strijd tussen conservatieven en reformisten in de Iraanse politiek. Iran-expert Shireen Hunter heeft in 1990 geconstateerd dat vanaf het begin van de revolutie in Iran er een duidelijk centrum van de besluitvorming ontbreekt en dat er een veelheid aan onofficiële of semiofficiële revolutionaire organisaties zijn in Iran. Hierdoor is het volgens Hunter lastig vast te stellen waar de verantwoordelijkheid ligt voor het gedrag van de terroristische activiteiten of om te beoordelen in welke mate de belangrijkste figuren in het Iraanse leiderschap hier steun aan hebben gegeven. Hunter betoogt dat vele van de terroristische aanslagen het gevolg zijn geweest van de onenigheid tussen de Iraanse leiders. Vanaf de jaren 1984-1985 ziet zij een meer gematigde trend ontstaan, die een onenigheid heeft doen oplaaien

²⁷⁰ Ibid.

²⁷¹ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 22.

tussen gematigden en radicalen. Een aantal terroristische aanslagen zou zijn gepleegd als gevolg hiervan. De radicalen wilden een gematigde koers tegenhouden en zijn acties uit gaan voeren zodat deze nieuwe koers gestopt zou worden en de relaties met het Westen niet zouden verbeteren. Als voorbeeld noemt Hunter de affaire Salman Rushdie. De radicalen zouden dit hebben gemanipuleerd zodat een doodvonnis werd ontlokt.²⁷² Hunter citeert Alex von Dornoch. Hij zegt hierover:

'It is often misleading to speak of the Iranian government having taken this or that action. The reality is generally much more complex as different factions compete for power and try to impose their views on policies.... It is often not the Iranian government which acts, but a small inner ring of clerics who answers directly to the Imamate (i.e., Ayatollah Khomeini and his immediate advisers). Sometimes, factions outside the control of even this powerful group act on their own.'²⁷³

Zoals al eerder aan de orde is gekomen, was het presidentschap van de hervormer Khatami eind jaren negentig een tijd met veel twisten tussen de radicale conservatieven en gematigde hervormers. Khatami wilde gaan hervormen en in het buitenlands beleid toenadering zoeken tot westerse staten, omdat hij wist dat Iran door het gebruik van terrorisme een hoge politieke prijs had betaald. Echter, Khatami kreeg hierbij te maken met felle tegenstand van zijn machtige tegenstanders, voornamelijk geestelijken in de niet-democratische instellingen, zoals de Raad van Toezicht, staatsmedia, de politie, de strijdkrachten en de rechterlijke macht. Khatami heeft grote inzet getoond om de controle te krijgen over de inlichtingendiensten zoals de VEVAK en de Revolutionaire Garde om het terroristische programma te stoppen. Dit is hem uiteindelijk niet gelukt. Er kwam dan ook geen einde aan de terroristische acties, want de conservatieve elementen in deze instellingen zagen terrorisme wel als een nuttig instrument om de ideologie van de Revolutie te verdedigen en te verspreiden.²⁷⁴

Onder het presidentschap van Khatami kwam de binnenlandse politieke strijd dus duidelijk naar voren. Dit is tekenend voor het beleid ten aanzien van terrorisme. Delen van de overheid staan wel achter het gebruik van deze tactiek en andere delen niet. Door de twee verschillende parallelle instellingen in de Iraanse politiek heeft de president van het land niet de volledige controle over het gehele overheidsapparaat. Hierdoor is het lastig een eenduidig beleid te voeren, zeker omdat beide takken een andere visie hebben. Het kan zo zijn dat de president van het land, bijvoorbeeld Khatami, niet was ingelicht over de terroristische

²⁷² Hunter, *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade*, 176, 177.

²⁷³ Alex Von Dornoch, "Iran's Violent Diplomacy," *Survival* 30, no. 3 (december 1988), 252-266.

²⁷⁴ Litwak, *Rogue States and U.S. Foreign Policy: Containment After the Cold War*, 186, 187.

operaties die de VEVAK en Garde uitgevoerd hebben en hoogstwaarschijnlijk heeft hij hier ook de opdracht niet toe gegeven. President Ahmadinejad kwam uit deze instellingen en deelde hun conservatieve gedachtegoed. Het is niet ondenkbaar dat hij wel een zekere controle had over deze instellingen en dus wel wist van deze operaties en hier misschien zelfs de opdracht toe gaf. Het is dus onduidelijk in hoeverre het terrorisme een onderdeel vormt van een continuerend buitenlands beleid en in hoeverre de terroristische acties worden uitgevoerd door delen van de overheid, onafhankelijk van het presidentschap.

In 2013 kwam de meer gematigde Hassan Rouhani aan de macht. Kort na zijn aantreden schreef hij een artikel voor *The Washington Post*. Hierin zei hij dat hij de relaties met het Westen wilde verbeteren. Hij beloofde om én 'een beleid van verzoening en vrede na te streven' én een 'constructieve interactie met de wereld'.²⁷⁵ Hij bekritiseerde zelfs het "extremisme" onder Ahmadinejad en heeft gezegd te werken aan de vrijlating van politieke gevangenen, waaronder de leiders van de oppositiegroep Groene Beweging, die na de Groene Revolutie in 2009 werd opgericht.²⁷⁶ Ook Rouhani lijkt dus de koers van Khatami te volgen. Het agressiever worden van de terroristische acties de laatste jaren past niet in dit patroon. De conservatieve krachten die zoveel macht hebben weten te vergaren onder Ahmadinejad hebben die behouden en het is goed denkbaar dat net als onder Khatami deze conservatieven onafhankelijk opereren van de president. Toch zijn er veel berichten dat de executies onder Rouhani zijn geïntensiveerd. In het eerste jaar dat hij aan de macht was, zijn er meer dan 1.000 mensen geëxecuteerd in Iran. Mensenrechtenorganisaties noemen wel lagere cijfers, maar hebben wel alarm geslagen over de golf van executies die onder Rouhani zijn uitgevoerd.²⁷⁷ De vraag is ook hierbij weer in hoeverre Rouhani hier van weet. Is hij wel degelijk een president die wil hervormen en toenadering tot het Westen zoekt of is dit alleen een façade en heeft hij daadwerkelijk invloed over deze executies en intensivering van de terroristische acties? Het is erg lastig, zo niet onmogelijk, een antwoord op deze vragen te geven.

²⁷⁵ Hassan Rouhani, "President Hassan Rouhani of Iran: Time to Engage," *The Washington Post*, http://www.washingtonpost.com/opinions/president-of-iran-hassan-rouhani-time-to-engage/2013/09/19/4d2da564-213e-11e3-966c-9c4293c47ebe_story.html (geraadpleegd op 15 december 2014).

²⁷⁶ Rouhani, "President Hassan Rouhani of Iran: Time to Engage".

²⁷⁷ Peter Kenyon, "Rouhani: Western Powers have Helped Globalize Terrorism," *NPR*, <http://www.npr.org/2014/09/25/351529423/rouhani-western-powers-have-helped-globalize-terrorism> (geraadpleegd op 16 december 2014).

§4.3.2 Andere kanttekeningen bij het Iraanse gebruik van terrorisme

Zoals al in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk aan bod kwam, ziet Iran de steun aan bewegingen als Hezbollah als legitieme steun aan vrijheidsstrijders. Dit zou deels beaamd kunnen worden. Deze groeperingen strijden voor onafhankelijkheid van hun regering of willen (een deel van) de macht in hun gebied in handen krijgen. Één van de tactieken die deze organisaties gebruiken is terrorisme. Veelal worden er ook andere middelen gebruikt om hun doelen te bereiken.²⁷⁸ Hezbollah is hier een goed voorbeeld van. Naast het gebruik van terrorisme, wordt ook de politieke weg gekozen om haar doelen na te streven. Niet iedereen ziet Hezbollah in eerste instantie als een terroristische organisatie. Iran niet, maar ook de EU heeft bijvoorbeeld alleen de terroristische vleugel van Hezbollah aangeduid als terroristisch. Toch steunt Iran voornamelijk de militaire vleugel door middel van de Quds. Deze is door veel staten wel bestempeld als terroristisch.²⁷⁹

Hoewel de meeste proxies van Iran worden aangeduid als terroristisch, kan ook gezegd worden dat de activiteiten die deze proxies uitvoeren vaak paramilitair van aard zijn. Ze zijn veelal gericht tegen militaire doelen, zoals Israëlische soldaten langs de Libanese grens of de coalitietroepen in Irak, en niet tegen de burgerbevolking.²⁸⁰ De vraag is dus wederom in hoeverre de tactieken van de organisaties die Iran steunt werkelijk als terroristisch kunnen worden aangeduid. Daarnaast is het belangrijk om te benoemen dat de proxies van Iran niet door iedereen worden gezien als volledig terroristisch. Als een proxy niet terroristisch is, kan de steun eraan ook niet als een vorm van *state sponsorship of terrorism* worden gezien.

Ook bij de Iraanse ondermijning van andere overheden kunnen kanttekeningen worden geplaatst. Iran was en is zeker niet het enige land dat gebruik maakt van deze techniek. Vele andere staten, ook westerse, hebben deze tactiek niet geschuwd. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen twee soorten ondermijning. De eerste is de verspreiding van ideeën. Dit is een veelgebruikte techniek van staten om hun macht te verspreiden.²⁸¹ De toenmalige Iraanse premier Moussavi zei hierover: 'De VS en andere landen verspreiden hun boodschap en invloed over de hele wereld en ze zeggen en doen wat ze goed achten. Waarom zouden wij dat niet doen?'²⁸² De andere vorm van ondermijning is het manipuleren van etnische, religieuze of andere kenmerken van een land, het verstrekken van wapens en financiële steun

²⁷⁸ Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, 25, 26.

²⁷⁹ Jerusalem Post, "EU Places Hezbollah Military Wing on Terror Blacklist," *Jerusalem Post*, 22 juli 2013.

²⁸⁰ John Brennan, "The Conundrum of Iran: Strengthening Moderates without Acquiescing to Belligerence," *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 618, no. Terrorism: What the Next President Will Face (July, 2008), 172.

²⁸¹ Hunter, *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade*, 178.

²⁸² *Ibid.*, 178, 179.

aan de opstandelingen en het stimuleren van staatsgrepen. Iran is schuldig aan al deze vormen van ondermijning. Het is belangrijk op te merken dat veel andere staten, en misschien zelfs wel de meeste, ook gebruik hebben gemaakt van deze tactieken. Iran zelf is hier ook meermalen het slachtoffer van geweest.²⁸³ Iran is dus zeker geen uitzondering in het gebruik van technieken om andere regeringen te ondermijnen. Deze punten zijn uiteraard niet bedoeld om de ondermijnende acties van Iran te rechtvaardigen. Maar het is wel belangrijk om ze in de juiste context te plaatsen.

Gezegd moet worden dat het bewijs rond het gebruik van de meeste terroristische tactieken in het buitenland door Iran duister en betwist blijft tot op de dag van vandaag. Vaak is het bewijs indirect, zoals bij de grote aanslagen van 1983 in Beiroet.²⁸⁴ Veelvuldig kan er gesproken worden van een zekere betrokkenheid van Iran bij deze acties en profiteert ze er ook van. Toch blijven de aard en de invloed die de Islamitische Republiek had over de gebeurtenissen en beslissingen nog steeds heel erg onduidelijk. Het is lastig, zo niet onmogelijk, om te bepalen in hoeverre de proxies gestuurd werden door Iran of dat ze alleen geïnspireerd waren door de Islamitische Republiek en veelal onafhankelijk opereerden.

§4.4 Andere middelen om doelen te bereiken

Natuurlijk is terrorisme niet de enige tactiek die Iran gebruikt om haar buitenlandse doelstellingen te halen. De focus in dit onderzoek ligt op de terroristische tactieken, daarom zal er niet te veel op de andere middelen worden ingegaan, maar deze moeten toch worden genoemd om een goede conclusie te kunnen trekken.

§4.4.1 Humanitaire hulp en diplomatieke betrekkingen

Iran onderhoudt momenteel volledige diplomatieke betrekkingen met 99 landen wereldwijd. Ook Nederland heeft een ambassadeur in Iran.²⁸⁵ De Islamitische Republiek maakt ook deel uit van verschillende internationale organisaties. Zo is Iran medeoprichter van de Verenigde Naties, de OPEC, de Organisatie van de Islamitische Conferentie en de Organisatie van Niet-gebonden Landen. Iran ziet organisaties als de VN vooral als gedomineerd door grote

²⁸³ Ibid., 179.

²⁸⁴ Dalacoura, *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East*, 164, 165.

²⁸⁵ Iraans ministerie van Buitenlandse Zaken, "Lijst Van Diplomatieke Missies in Iran,"

<http://web.archive.org/web/20090228095004/http://www.mfa.gov.ir/cms/cms/Tehran/fa/mission/mission2.html> (geraadpleegd op 21 december 2014).

machten, zoals de VS, maar beseft steeds meer dat het de VN ook kan gebruiken en dat de internationale organisaties misschien wel de enige manier zijn om de internationale orde te veranderen. Hetzelfde geldt voor de islamitische organisaties zoals de Islamitische Conferentie, welke veelal gedomineerd worden door soennieten.²⁸⁶

Iran legt de nadruk op het feit dat ze veel geld doteren aan landen als Afghanistan en Irak voor de wederopbouw van deze staten. Iran heeft in januari 2002 \$560 miljoen toegezegd voor de wederopbouw van Afghanistan. Dit was de grootste bijdrage van een ontwikkelingsland aan Afghanistan. Ook hadden Iraanse diplomaten een belangrijke bijdrage in het succes van de onderhandelingen die bijdroegen aan de vorming van de eerste post-Taliban-regering. De reactie van de VS hierop is opmerkelijk te noemen. Nog geen maand later duidde president Bush Iran aan als onderdeel van de *axis of evil*. Daarnaast kreeg de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken, Kamal Kharazi, geen persoonlijk bedankbriefje van zijn Amerikaanse tegenhanger, ook al kregen de andere betrokkenen bij de onderhandelingen dit wel.²⁸⁷ Iran wordt gezien als zeer behulpzaam bij de onderhandelingen. Dus het kan zeker opmerkelijk worden genoemd dat Iran geen enkele erkenning kreeg voor haar rol bij deze onderhandelingen of haar grote donatie. Behalve terrorisme maakt Iran dus zeker ook gebruik van humanitaire middelen in staten als Irak en Afghanistan.

§4.4.2 Realisme in plaats van religieus radicalisme

Politicoologe en Iran-expert Barbara Ann Rieffer-Flanagan betoogt dat realisme al jarenlang de leidraad is voor het buitenlandse beleid van Iran en niet, zoals vaak wordt gedacht, religieus radicalisme. In de jaren tachtig werd hier nog wel veel gebruik van gemaakt, omdat de nadruk op het sjiïsme ervoor zou zorgen dat de binnenlandse macht werd geconsolideerd. Naarmate dit gebeurde, kwam de nadruk in het beleid meer te liggen op *realpolitik*, waarbij nationaal belang voorop is gaan staan volgens Rieffer-Flanagan. Hierbij moet vaak gedacht worden aan nationale veiligheid en onafhankelijkheid. Hoewel ze erkent dat het altijd lastig is om de nationale belangen van een staat aan te duiden, concludeert Rieffer-Flanagan dat het voortbestaan van de Islamitische Republiek als fundamenteel wordt gezien voor de nationale belangen van het land. De hervormers Rafsanjani en Khatami geloofden dat het verbeteren van de Iraanse economie ook van essentieel belang was voor de nationale belangen. De anti-westerse retoriek van Iran heeft er volgens Rieffer-Flanagan voor gezorgd dat velen in het

²⁸⁶ Hunter, *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade*, 170-173.

²⁸⁷ Brennan, "The Conundrum of Iran: Strengthening Moderates without Acquiescing to Belligerence," 173, 174.

Westen zijn gaan denken dat Iran een irrationeel en radicaal religieus buitenlands beleid volgt. Toch betoogt ze zelf dat Iran een veelal realistisch beleid voert.²⁸⁸

Één van de voorbeelden die Rieffer-Flanagan hiervan geeft, is de Iraanse samenwerking met haar vijand, de VS. Bij het Iran-Contra-schandaal verkocht de VS via Israël wapens aan Iran. Wapens waren hard nodig in Iran ten tijde van de strijd tegen Irak en Iran besloot dus om met twee vijanden, namelijk de VS en Israël, samen te werken zodat ze wapens kon krijgen en niet ten onder ging tegen Irak.²⁸⁹ Na de grote oorlog tegen Irak ging het economisch zeer slecht in Iran. De nieuwe president Rafsanjani maakte van de economie dan ook een speerpunt. De economische betrekkingen met de VS moesten hiervoor worden verbeterd en om dit tot stand te brengen ook de diplomatieke betrekkingen. Rafsanjani zei hier zelf over in 1994:

'Ik ben altijd tegen het volledig breken van de banden met de VS geweest, ze geven ons de broodnodige onderdelen en we verkopen benzine aan hen. Daarom zijn onze economische banden zijn nooit helemaal gestopt en moet er altijd een dialoog blijven bestaan. Hoewel we streven naar pragmatisme in het buitenlands beleid, zullen wij niet de eerste zijn om een verdere dialoog met de Amerikanen te starten. Zij moeten eerst hun goede wil laten zien door onze bevroren tegoeden in de VS weer vrij te maken.'²⁹⁰

De wens van Rafsanjani om de betrekkingen te verbeteren door economische samenwerking kwam uiteindelijk niet uit. De VS greep de kans niet, want ze zag de goede wil niet, doordat de focus lag op de agressieve retoriek van hoge Iraanse leiders. Deze retoriek was echter voornamelijk bedoeld om de eigen bevolking tevreden te stellen. De betrekkingen werden zelfs verslechterd doordat de VS meer sancties aan Iran oplegde.²⁹¹

Zoals bekend, ging Khatami op de koers van Rafsanjani door en probeerde ook Khatami de banden met het Westen aan te halen. Khatami benadrukte dat het buitenlands beleid van Iran gebaseerd is op de beginselen en waarden van nationaal belang. In toespraken heeft hij ook gezegd dat Iran op de eerste plaats komt en daarna de islam.²⁹² Ook dit werd weer niet gezien door de Amerikaanse overheid en net als eerder greep de VS ook nu weer niet de kans om de banden aan te halen, onder andere na de grote hulp van Iran in

²⁸⁸ Barbara Ann Rieffer-Flanagan, *Evolving Iran: An Introduction to Politics and Problems in the Islamic Republic* (Washington: Georgetown University Press, 2013), 266-267.

²⁸⁹ Rieffer-Flanagan, *Evolving Iran: An Introduction to Politics and Problems in the Islamic Republic*, 277.

²⁹⁰ *Ibid.*, 277, 278.

²⁹¹ *Ibid.*, 278.

²⁹² *Ibid.*, 279.

Afghanistan.²⁹³ Iran werd dus vaak niet gehoord en dit zorgde ervoor dat de Iraanse leiders zich niet gewaardeerd voelden. Door middel van diplomatie lukte het Iran dus niet om haar doelen te behalen en Iran had weinig andere keus. Daarnaast voelde Iran zich niet veilig, maar aangevallen wat er ook toe bijdroeg dat Iran door geweld haar belangen en veiligheid probeerde te verdedigen.

De toenadering tot Europa ging beter voor Rafsanjani en Khatami. Een aantal Europese staten stonden hier wel voor open en normalisatie begon. Grote obstakels waren nog wel de moorden op de Iraanse dissidenten in Europa, waar de Europese staten ontevreden mee waren. Toch kan er gesproken worden van een constructieve dialoog en verbeterden economische relaties tussen Iran en Europa ten tijde van de presidentschappen van Rafsanjani en Khatami. Ahmadinejad moest weinig weten van Europa en legde de focus meer op de niet-Westerse wereld, zoals China en Venezuela, en er werden dus weer stappen terug gedaan in de Europees-Iraanse relatie.²⁹⁴ Ook werd er toenadering gezocht tot landen in de regio. Pogingen om de revolutie te verspreiden waren niet succesvol, maar dit was meestal ook geen prioriteit, omdat er andere nationale belangen speelden.

De afzwakking van de retoriek na de dood van Khomeini heeft ook bijgedragen aan de verbeterde relaties met staten in de regio. De landen voelden zich onder andere minder bedreigd, doordat de nieuwe Opperste Leider Khamenei een andere retoriek hanteerde. Hij heeft over de uitspraken van Khomeini gezegd:

'De export van de revolutie betekende niet dat we onze krachten zouden gebruiken om oorlogen te beginnen, waardoor mensen dan in opstand zouden komen en revoluties uit zouden voeren. Dat was helemaal niet de bedoeling van de imam. Dit is geen onderdeel van ons beleid en in feite gaat het hier tegenin... Dit is wat het exporteren van de revolutie betekent: alle volkeren in de wereld in staat stellen om te zien dat ze in staat zijn op eigen benen te staan, verzet bieden met hun kracht door te vertrouwen op hun eigen wil en vastberadenheid en hun vertrouwen uit God te halen.'²⁹⁵

Daarnaast werden er vele handels-, diplomatieke en veiligheidsovereenkomsten gesloten met onder andere de Golfstaten. Belangrijk hierbij is te vermelden dat deze betrekkingen niet verslechterden nadat Ahmadinejad aan de macht kwam. Toch zijn ook de buurlanden van Iran nog steeds op hun hoede en niet altijd helemaal zeker van de Iraanse intenties.²⁹⁶ Er kan dus geconcludeerd worden dat naast terroristische tactieken Iran wel degelijk gebruikmaakt van

²⁹³ Ibid., 279.

²⁹⁴ Ibid., 280, 281.

²⁹⁵ Ibid., 282.

²⁹⁶ Ibid., 282.

conventionele middelen in het buitenlandse beleid. Deze worden echter vaak niet gezien of verkeerd geïnterpreteerd door de internationale gemeenschap en de nadruk wordt op de agressie gelegd.

Conclusie

In dit onderzoek lag de focus op het gebruik van terrorisme door de Islamitische Republiek Iran en haar steun aan deze organisaties. De vraag die centraal stond in dit onderzoek is: *In hoeverre gebruikt Iran terrorisme als instrument in haar buitenlandse beleid sinds 1979?* Dit onderzoek heeft laten zien dat de Islamitische Republiek Iran daadwerkelijk gebruik maakt van terrorisme in haar buitenlandse beleid.

Het buitenlandse beleid van Iran is erop gericht om de Islamitische Revolutie naar het buitenland te exporteren. Daarnaast vinden de leiders van Iran dat er een strijd tegen Israël gevoerd moet worden en dat de invloed van de westerse machten in de regio worden verzwakt, zodat Iran deze positie over kan nemen en een belangrijke rol kan gaan spelen in de regio. Na de Revolutie werden het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (VEVAK) en de Revolutionaire Garde met haar Quds korps opgericht en aangewezen als de belangrijkste organisaties die werden gebruikt om de waarden van de Revolutie uit te dragen en ervoor te zorgen dat deze werden beschermd. Het Iraanse leiderschap is altijd al in overeenstemming geweest dat dit moest gebeuren, maar er was grote onenigheid over de manier waarop dit zou moeten gebeuren. Deze tweedeling loopt gelijk met de tweedeling in de Iraanse politiek. Aan de ene kant bestaan er de conservatieve instituties, veelal gedomineerd door de geestelijken. Zij sluiten het bewapenen en trainen van buitenlandse oppositiegroepen en actieve ondermijning zeker niet uit. De instituties die hieraan parallel lopen zijn de democratische instituties. Zij streven een meer democratisch Iran na. Deze gematigde leiders geven de voorkeur aan niet-gewelddadige middelen om de Iraanse doelen te bereiken. De presidenten van de jaren negentig Rafsanjani en Khatami, maar ook de huidige president Rouhani kunnen als vertegenwoordigers van deze stroming worden gezien. Tijdens hun presidentschappen deden deze leiders hun best om de radicale agressieve politiek van Iran te stoppen, die in de jaren tachtig en onder de conservatieve Ahmadinejad de boventoon voerde. Toch lukte het de gematigde hervormende presidenten nauwelijks om het beleid te veranderen, omdat de conservatieve krachten veel macht wisten te behouden en de inspanningen van de presidenten wisten te saboteren door een beleid dat gedreven leek te worden door revolutionaire wraak en werd uitgevoerd door schimmige krachten, zoals de VEVAK en de Garde.

De gijzelaarscrisis, net na de Iraanse Revolutie in 1979, kan worden gezien als het begin van een traditie in het buitenlandse beleid van de Islamitische Republiek Iran waarbij terrorisme niet wordt geschuwd. Deze crisis was vooral van belang voor Khomeini om de

oppositie aan de kant te zetten en zijn macht te consolideren. Het elimineren van de oppositie is ook hierna doorgegaan. Gedurende de jaren tachtig en de vroege jaren negentig werden oppositieleiden in ballingschap, waaronder in Europa, vermoord. Het uitschakelen van de tegenstanders van de Islamitische Republiek in binnen- en buitenland werd beschouwd als één van de belangrijkste terroristische tactieken van het Iraanse regime. Andere tactieken die Iran gebruikt of gebruikte zijn onder andere maritiem terrorisme, het bieden van een toevluchtsoord aan terroristen, het ondermijnen van buitenlandse regeringen en het opzetten van een kernwapenprogramma. De belangrijkste terroristische methode die Iran gebruikt is de zelfmoordaanslag. Iran gebruikt deze tactiek al sinds de Revolutie en ook tegenwoordig wordt de methode niet geschuwd. Het idee van martelaarschap staat hierbij centraal. Khomeini heeft dit principe uitgewerkt en 'populair' gemaakt in het Midden-Oosten. Jonge jongens en mannen werden gestimuleerd om zichzelf op te offeren voor het Islamitische doel en zouden zo in het paradijs terecht komen. Vele sjiieten, en later ook soennieten, gaven gehoor aan de oproep van Khomeini en gingen zichzelf opblazen. Grote aanslagen waarbij Iran vermoedelijk was betrokken, zijn onder andere de aanslagen in Beiroet in 1983 en Buenos Aires in 1992 en 1994.

Bij de techniek van bomaanslagen was naast Iran ook Hezbollah veelal betrokken. Hierbij lijkt Iran de opdrachten en middelen te hebben gegeven en Hezbollah bracht deze acties vervolgens ten uitvoer. Hezbollah is voor Iran dan ook een belangrijke proxy en wordt gezien als het beste voorbeeld van *state sponsorship of terrorism* door Iran. De steun van Iran aan Hezbollah zou vooral bestaan uit logistieke en militaire trainingen door de Iraanse Revolutionaire Garde. Daarnaast doneert Iran vele wapens aan Hezbollah en werken ze samen op het gebied van *intelligence*. Hoewel het zeker is dat er sterke ideologische en logistieke banden bestaan tussen Hezbollah en Iran, zijn de operationele verbanden moeilijker te bewijzen. Het is niet eenvoudig om in te schatten hoeveel invloed Iran heeft op het besluitvormingsproces binnen Hezbollah. Waarschijnlijk gaat het op het gebied van de verspreiding van de ideologie en de strijd tegen Israël om een zeer grote bemoeienis, terwijl de politieke tak van Hezbollah binnen Libanon met minder invloed van Iran te maken heeft en ze hier meer hun eigen koers kunnen varen.

De laatste jaren heeft het bondgenootschap met het regime van Assad veel te stellen gehad door de opstand tegen Assad in Syrië. De directe steun van Iran aan het Syrische regime is dan ook geïntensiveerd sinds het begin van de Syrische burgeroorlog. Niet alleen levert Iran veel wapens, geld en training, ook leden van de Garde en Quds strijden mee in de burgeroorlog. De alliantie heeft Iran al veel gebracht, waardoor het land een regionale macht

en een gevaar voor de internationale gemeenschap kon worden. Iran blijft het regime van Assad dan ook steunen omdat het weet dat dit van vitaal belang is voor het behalen van de doelstellingen in het Midden-Oosten. Hieronder vallen onder andere het voorkomen van een regionale en internationale oplossing voor Israël, de geografische vrijheid van bewegen door Syrië en de samenwerking bij het ontwikkelen van massavernietigingswapens.

De reden voor de samenwerking met de Palestijnse organisatie Hamas is de gedeelde doelstelling van de vernietiging van Israël, ook al heeft Hamas een soennitische signatuur. Er zijn sterke vermoedens dat er met steun van Iran geld, wapens en ander waar Gaza wordt binnengesmokkeld. Dit is de belangrijkste steun die Hamas van Iran ontvangt. Daarnaast krijgen de strijders van Hamas training en expertise van Iran via de Revolutionaire Garde.

Na de oorlog met Irak begon Iran met het steunen van Iraakse sjiitische groeperingen die streeden voor dezelfde doelen als Iran en die het regime van Saddam Hoessein ondermijnden. Belangrijk voor Iran zijn onder andere de partijen al-Daawa en Ahrar. Iran, en met name de Quds, speelt een leidende rol met betrekking tot deze partijen. De Quds zorgen ervoor dat de organisaties worden voorzien van financiële steun, munitie, technologie, advies, mogelijkheden om te trainen op Iraans grondgebied, en in sommige gevallen helpen ze zelfs een koers bepalen. Sinds de val van Saddam Hoessein speelt al-Daawa een belangrijke rol in de Iraakse politiek, die nu wordt gedomineerd door sjiieten. Iran heeft dus grotendeels haar doelstelling behaald, maar vindt het nog steeds erg belangrijk dat Irak niet te machtig wordt. Daarom blijft Iran ook nu nog haar invloed uitoefenen op de sjiitische partijen.

De berichten dat er een connectie zou zijn tussen Iran en al-Qaeda, mogelijk via Hezbollah, komen vaak van anonieme bronnen. Het lijkt dus niet heel aannemelijk dat er daadwerkelijk een sterk bondgenootschap bestaat zoals tussen Iran en de hiervoor besproken organisaties. Toch kan er sprake zijn van tactische samenwerking op een wat lager niveau, vooral in de strijd tegen westerse overheersing in de regio, een doel waar zowel Iran als al-Qaeda voor strijden. Voor de beweringen van een sterk bondgenootschap ontbreekt het aan bewijs en logica. In Afghanistan voert Iran een dubbelbeleid. Aan de ene kant werkt het met het Westen samen om het land op te bouwen en te stabiliseren, maar aan de andere kant steunt het allerlei groeperingen met geld en wapens die het land juist destabiliseren.

Naast banden met staten en organisaties in het Midden-Oosten onderhoudt Iran ook contacten met organisaties buiten deze regio en heeft het banden met organisaties en cellen wereldwijd. Latijns-Amerika is een regio van waaruit aanslagen worden gepleegd en waar onderdak wordt geboden aan terroristen. Het belangrijkste is misschien wel dat de regio een belangrijke bron van inkomsten vormt voor de terroristische acties van Iran en haar proxies.

Ook in Afrika blijft Iran bezig om haar invloed uit te breiden. Strijders worden er niet alleen gerekruteerd om te vechten in het Midden-Oosten, maar ook worden ze teruggestuurd naar Afrika om daar lokale cellen op te richten. Hier strijden ze dan voor dezelfde doelen als Iran door een *world jihad* te voeren en de Islamitische Revolutie te verspreiden.

Niet alleen de belangrijkste terroristische tactieken en proxies van Iran zijn in dit onderzoek aan bod gekomen. Ook kwam naar voren dat er geen eenduidig beeld bestaat in de uitspraken van de Iraanse leiders over het gebruik van terroristische tactieken. Aan de ene kant spreken Iraanse leiders zich uit tegen het gebruik van terrorisme en geweld. Aan de andere kant vinden ze dat geweld geaccepteerd is in het geval van bijvoorbeeld de Palestijnen, omdat ze menen dat de Palestijnen juist zouden strijden tegen de onderdrukking, het geweld en terrorisme van Israël.

Bovendien is er getracht de motivaties van Iran voor het gebruik van terrorisme te duiden. Er zijn vele motivaties aan te wijzen en deze motivaties gelden niet allemaal in dezelfde mate voor de proxies of tactieken. De conventionele militaire mogelijkheden van Iran zijn te beperkt om haar doelen te bereiken door onder andere een slechte economie en militair apparaat. Terrorisme biedt Iran daarom veel meer mogelijkheden om haar invloed uit te oefenen dan de 'normale' beschikbare middelen. Andere belangrijke motivaties van Iran om terrorisme te gebruiken zijn: de mogelijkheid om buurlanden te verzwakken en destabiliseren, het projecteren van macht, het veranderen van een regime, het vormgeven van een oppositie, de export van een politiek systeem, het vergroten van het internationale aanzien, het versterken van de binnenlandse positie en tot slot kunnen de proxies op hun beurt Iran weer hulp gaan verlenen. Al deze motivaties spelen mee bij het besluit van de Iraanse leiders om terroristische tactieken te gebruiken en organisaties te gaan steunen die gebruik maken van terroristische tactieken.

Het is van belang dat er wordt gekeken in hoeverre de terroristische tactieken die Iran gebruikt werkelijk onder terrorisme of *state terrorism* vallen. Het is lastig vast te stellen of het gehele Iraanse leiderschap van deze acties af wist, hier achter stond en er dus verantwoordelijk voor gehouden kan worden. Hoogstwaarschijnlijk is dit niet het geval en maken de terroristische acties geen deel uit van een continuerend buitenlands beleid vanuit de Iraanse regering. Er is ook veel debat over de vraag in hoeverre de tactieken van de proxies van Iran werkelijk als terroristisch kunnen worden aangeduid en in hoeverre de proxies kunnen worden aangeduid als volledig terroristisch. Als een proxy niet terroristisch is, kan de steun eraan ook niet als een vorm van *state sponsorship of terrorism* worden gezien. Ook moet worden gezegd dat het bewijs rond het gebruik van de meeste terroristische tactieken in

het buitenland door Iran duister en betwist blijft tot op de dag van vandaag. Mocht er al bewijs zijn van Iraanse betrokkenheid dan is dit vaak indirect. Toch zijn er vaak sterke vermoedens van een zekere betrokkenheid van Iran bij deze acties en profiteert ze er ook van. Het is lastig, zo niet onmogelijk, om te bepalen in hoeverre de proxies allen geïnspireerd werden door de Islamitische Revolutie of dat Iran ook daadwerkelijk een zekere invloed had op de acties.

Natuurlijk is terrorisme niet de enige tactiek die Iran gebruikt om haar buitenlandse doelstellingen te halen. Iraanse leiders leggen vaak de nadruk op de vele humanitaire hulp die Iran heeft gegeven en op de diplomatieke betrekkingen. Iran werd vaak niet gehoord in de internationale politiek en dit heeft ervoor gezorgd dat de Iraanse leiders zich niet gewaardeerd voelden. Omdat het Iran niet lukte om haar doelen te behalen door middel van diplomatie is ze op zoek gegaan naar andere middelen. Daarnaast voelde Iran zich niet veilig maar aangevallen, wat er ook aan bijdroeg dat Iran door geweld haar belangen en veiligheid probeerde te verdedigen. Naast terroristische tactieken maakt Iran dus wel degelijk gebruik van conventionele middelen in haar buitenlandse beleid. Deze worden echter vaak niet gezien of verkeerd geïnterpreteerd door de internationale gemeenschap en de nadruk wordt op de agressie gelegd.

Geconcludeerd kan worden dat Iran wel degelijk veelvuldig gebruik maakt van terrorisme in haar buitenlandse beleid. Niet alleen wordt er gebruik gemaakt van *state terrorism*, maar is de steun als *state sponsor of terrorism* ook alleen maar geïntensiveerd in de laatste decennia, vooral aan de belangrijkste proxy Hezbollah. Toch zal er nooit volledige duidelijkheid en openheid komen over de precieze inhoud en grootte van de steun. Het is rechtvaardig om Iran de grootste sponsor van terrorisme te noemen, al moet hierbij de grote verdeeldheid in de Iraanse politiek in acht worden genomen. Echter, ook de conservatieve krachten maken deel uit van de regering en hun acties kunnen ook als die van de overheid worden bestempeld. Het verweer van de Iraanse overheid dat de acties als legitiem verzet moeten worden gezien, gaat veelal niet op. Iran is vermoedelijk ook betrokken bij een groot aantal acties welke niets te maken hebben met legitiem verzet en waarbij ook onschuldige slachtoffers zijn gevallen. Door angst en opportunisme is de steun van Iran aan proxies de laatste jaren alleen maar toegenomen, ook door de bescherming van een mogelijk kernwapen en de terroristische proxies. Desalniettemin lijkt het niet waarschijnlijk dat de acties groter zullen worden, waarbij aan een herhaling van de aanslagen van elf september of een aanval met kernwapens gedacht kan worden aan. Door het gebrek aan andere strategische opties en de wens om te blijven strijden voor haar idealen en een belangrijke positie te verkrijgen in de

wereld zal Iran de komende tijd gebruik blijven maken van proxies. Het blijkt dat dit tot nu toe effectief is en zowel financieel als politiek weinig kost. Iran heeft dus geen redenen om hiermee te stoppen en zal op deze, voor haar succesvolle, weg door blijven gaan.

Literatuurlijst

- Abedin, Mahan. "Dossier: Hezb Al-Daawa Al-Islamiyya." *Middle East Intelligence Bulletin* 5 (6): 25 november 2014.
- Addis, Casey, Christopher Blanchard, Kenneth Katzman, Carol Migdalovitz, Jim Nichol, Jeremy Sharp, and Jim Zanotti. 2010. *Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy*: Congressional Research Service.
- Albright, David & Andrea Stricker. "Iran's Nuclear Program." The Iran Primer: Power, Politics, and U.S. Policy. U.S. Institute of Peace, <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-nuclear-program>, (geraadpleegd 17 oktober 2014).
- Amanpour, Christiane. "Transcript of Interview with Iranian President Mohammad Khatami." CNN News, last modified 7 januari 1998, <http://edition.cnn.com/WORLD/9801/07/iran/interview.html>, (geraadpleegd 12 december 2014).
- Bartell, Dawn L. en David H. Gray. "Conflict in Syria and the Opportunity to Reduce Iran's Regional Influence and Iran's Threat to the International Community." *Global Security Studies* 3 (4): 136-147.
- BBC News. "EU Blacklists Hamas Political Wing." *BBC News Online*, 11 september 2003.
- BBC News. "EU Imposes New Sanctions on Iran." *BBC News Online*, 15 oktober 2012.
- BBC News. "Profile: Iran's Revolutionary Guards." *BBC News Online*, 18 oktober 2009.
- BBC News. "Q&A: Iran Sanctions." *BBC News Online*, 20 januari 2014.
- BBC News. "Tri-Border Transfers 'Funding Terrorism'." *BBC News Online*, 14 december 2006.
- Bergman, Ronen. 2008. *The Secret War with Iran*. New York: Simon & Schuster.
- Brennan, John. 2008. "The Conundrum of Iran: Strengthening Moderates without Acquiescing to Belligerence." *Annals of the American Academy of Political Social Science* 618 (Terrorism: What the Next President Will Face): 168-179.
- Bruno, Greg. "State Sponsors: Iran.", 13 oktober 2011, <http://www.cfr.org/iran/state-sponsors-iran/p9362>, (geraadpleegd op 5 september, 2014).
- Bush, George W. "President Delivers State of the Union Address." Office of the Press Secretary, 29 januari 2002, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

- Byman, Daniel. 2005. *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Byman, Daniel. 2008. "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction." *Studies in Conflict & Terrorism* 31 (3): 169-181.
- Byman, Daniel. Senate Committee on Foreign Relations. 2012. *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*. 25 juli 2012.
- Carter, Jimmy. "The State of the Union Address Delivered before a Joint Session of the Congress.", 23 januari 1980, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=33079>.
- Chararah, Nasser. "Hezbollah's Youth Strategy." Al Monitor, Lebanon Pulse, 18 juni 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/hezbollah-new-generation-educated-army.html#>, (geraadpleegd op 19 november 2014).
- Congressionally Directed Action - Military Power of Iran. april 2010. *Unclassified Report on Military Power of Iran*.
- Coughlin, Con. "Iran Agrees to Fund Syrian Military Base." *The Telegraph*, 12 augustus 2011.
- Crenshaw, Martha, ed. 2010. *Terrorism in Context*: Penn State University Press.
- Dalacoura, Katerina. 2011. *Islamist Terrorism and Democracy in the Middle East*. New York: Cambridge University Press.
- El Husseini, Rola. 2010. "Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria." *Third World Quarterly* 31 (5): 803-815.
- Encyclopædia Britannica Online. "Terrorism.", <http://www.wip.britannica.com/eb/article-217762/terrorism>.
- Europese Unie. "Kaderbesluit Van De Raad Inzake Terrorismebestrijding.", 13 juni 2002, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN>, (geraadpleegd op 14 oktober 2014).
- Federal Bureau of Investigation. "Terrorism Report 2002-2005," http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005/terror02_05.pdf. (geraadpleegd op 14 juni 2014).
- Federal Research Division of the Library of Congress, Country Studies/Area Handbook Series. "The Tanker War, 1984-1987," <http://countrystudies.us/iraq/105.htm>. (geraadpleegd op 29 oktober 2014).
- Fiedler, Radoslaw. 2010. "Iran - State Sponsor of Terrorism and its Nuclear Ambitions." *Przegląd Strategiczny*: 181-195.
- Fifield, Anna. "Hizbollah Confirms Broad Aid for Hamas." *Financial Times*, 12 mei 2009.

- Fisher, Daniel. "Profile: Al-Qaeda's Seif Al-Adel." *The Telegraph*, 29 februari 2012.
- Gleis, Joshua L. and Benedetta Berti. 2012. *Hezbollah and Hamas. A Comparative Study*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Global Security. "Ministry of Intelligence and Security (MOIS) or Vezarat-e Ettela'at Va Amniat-e Keshvar (VEVAK)," <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/vevak.htm>. (geraadpleegd op 20 oktober 2014).
- Global Security. "Proxy Groups.", 16 maart 2014, <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/proxy-groups.htm>, (geraadpleegd op 21 oktober 2014).
- Goodarzi, Jubin. "Iran and Syria." *The Iran Primer: Power, Politics, and U.S. Policy*. U.S. Institute of Peace, <http://iranprimer.usip.org/resource/iran-and-syria>, (geraadpleegd op 17 november 2014).
- Hoffman, Stephen. "How Iran Sponsors Terrorism Worldwide through the IRG. Detailed Briefing for MPS on Iranian Revolutionary Guards.", februari 2013, (geraadpleegd op 8 september 2014).
- Hunter, Shireen T. 1990. *Iran and the World. Continuity in a Revolutionary Decade*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Iraans ministerie van Buitenlandse Zaken. "Lijst Van Diplomatieke Missies in Iran.", <http://web.archive.org/web/20090228095004/http://www.mfa.gov.ir/cms/cms/Tehran/fa/mission/mission2.html>, (geraadpleegd op 21 december 2014).
- Jerusalem Post. "EU Places Hezbollah Military Wing on Terror Blacklist." *Jerusalem Post*, 22 juli 2013.
- Joint Hearing Before the Subcommittee on The Middle East and Central Asia and the Subcommittee on International Terrorism And Nonproliferation of the Committee on International Relations. *Iran: A Quarter-Century of State-Sponsored Terror*. 16 februari 2005.
- Katzman, Kenneth. 2014. *Iran: U.S. Concerns and Policy Responses*: Congressional Research Service.
- Keddie, Nikki R. 2003. *Modern Iran. Roots and Results of Revolution*. New Haven & London: Yale University Press.
- Kenyon, Peter. "Rouhani: Western Powers have Helped Globalize Terrorism." *NPR*, 25 september 2014, <http://www.npr.org/2014/09/25/351529423/rouhani-western-powers-have-helped-globalize-terrorism>, (geraadpleegd op 16 december 2014).
- US Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs. *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*. 25 juli 2012.
- US Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs. *Iran's Support for Terrorism Worldwide*: Testimony submitted to the

- House Committee on Foreign Affairs. Subcommittee on Terrorism, Nonproliferation, and Trade. Subcommittee on the Middle East and North Africa. 4 maart 2014.
- Litwak, Robert S. 2000. *Rogue States and U.S. Foreign Policy: Containment After the Cold War*. Washington: Woodrow Wilson Center Press.
- Manni, Nathaniel F. 2012. "Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East." *Global Security Studies* 3 (3): 34-45.
- Mottale, Morris. "The Birth of a New Class." Al Jazeera, 22 april 2010, <http://www.aljazeera.com/focus/2010/04/2010421104845169224.html>, (geraadpleegd op 21 oktober 2014).
- Nasrawi, Salah. "America's Allies in Middle East Wary of U.S. Overtures to Iran." *Associated Press*, CNS News, 6 mei 2009, <http://cnsnews.com/news/article/america-s-allies-middle-east-wary-us-overtures-iran>, (geraadpleegd op 17 november 2014).
- Ospina, Mariano V. en David H. Gray. "Syria, Iran, and Hizballah: A Strategic Alliance." *Global Security Studies* 5 (1): 27-36.
- Prussian, Nathan J. 2010. *Countering Iranian Sponsored Terrorism*. Norfolk: Joint Forces Staff College.
- Reuters. "Iran, Six Powers to Hold Nuclear Talks on January 18: EU," 7 januari 2015, <http://www.reuters.com/article/2015/01/07/us-iran-nuclear-eu-idUSKBN0KG0Y620150107>, (geraadpleegd op 7 januari 2015).
- Reuters. "Q+A: Iran's Revolutionary Guards Weave Powerful Web.", 23 juni 2009, <http://www.reuters.com/article/2009/07/23/idUSLM225970>, (geraadpleegd op 21 oktober 2014).
- Rieffer-Flanagan, Barbara Ann. 2013. *Evolving Iran : An Introduction to Politics and Problems in the Islamic Republic*. Washington: Georgetown University Press.
- Rouhani, Hassan. "President Hassan Rouhani of Iran: Time to Engage." *The Washington Post*, 19 september 2013, http://www.washingtonpost.com/opinions/president-of-iran-hassan-rouhani-time-to-engage/2013/09/19/4d2da564-213e-11e3-966c-9c4293c47ebe_story.html, (geraadpleegd op 15 december 2014).
- Saab, Bilal. "Defense Pact: Syria and Iran Revive an Old Ghost with Defense Pact." Brookings Institute, 4 juli 2006, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2006/07/04/middleeast-saab>, (geraadpleegd op 18 november 2014).
- Sahimi, Muhammad. "The Hostage Crisis, 30 Years on." PBS News, 3 november 2009, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2009/11/30-years-after-the-hostage-crisis.html>, (geraadpleegd op 23 oktober 2014).
- Samii, William. "Tehran, Washington, and Terror: No Agreement to Differ." *Middle East Review of International Affairs* 6 (3): 53-66.

- Sanger, David E. en William J. Broad. "U.N. Says Iran has Fuel for 2 Nuclear Weapons," *NY Times*, 31 mei 2010, http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01nuke.html?_r=2&, (geraadpleegd op 1 november 2014).
- Schneider, Howard. "Iran, Syria, Mock U.S. Policy; Ahmadinejad Speaks of Israel's 'Annihilation'." *The Washington Post*, 26 februari 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/02/25/AR2010022505089.html>, (geraadpleegd op 17 november 2014).
- Sciutto, Jim. "New Iran Nuclear Talks Deadlines: March 1, July 1, 2015." CNN News, 24 november 2014, <http://edition.cnn.com/2014/11/24/world/meast/iran-nuclear-talks/>, (geraadpleegd op 7 januari 2015).
- Senate Foreign Relations Committee Subcommittee on Near East and South Asian Affairs on "Iran's Support for Terrorism in the Middle East". *Testimony of Danielle Pletka, Vice President, Foreign Defense Policy Studies, American Enterprise Institute*. 25 juli 2012.
- Sharp, Jeremy M. mei 2008. *Syria: Background and U.S. Relations*: Congressional Research Service.
- Sick, Gary. 2003. "Iran: Confronting Terrorism." *The Washington Quarterly* 26 (4): 83-98.
- Slackman, Michael. "Hard-Line Force Extends Grip Over a Splintered Iran." *The New York Times*, 20 juli 2009, <http://www.nytimes.com/2009/07/21/world/middleeast/21guards.html>, (geraadpleegd op 21 oktober 2014).
- Slackman, Michael. "Hopeful Signs for U.S. in Lebanon Vote." *The New York Times*, 8 juni 2009, http://www.nytimes.com/2009/06/09/world/middleeast/09lebanon.html?_r=0, (geraadpleegd op 19 november 2014).
- Sluka, Jeffrey. 2000. *Death Squad: The Anthropology of State Terror*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Sluka, Jeffrey, Chomsky, Noam, Price, David. 2002. "What Anthropologists should Know about the Concept of Terrorism." *Anthropology Today* 18 (2): 22.
- The Avalon Project. " Hamas Covenant 1988." Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp. (geraadpleegd op 19 november 2014).
- The Economist. "Diplomatic Spin." *The Economist* 413 (8911): 36.
- The Economist. "The Economy: Melons for Everyone." *The Economist* 413 (1843): 10-13.
- The Telegraph. "Canada breaks Off Diplomatic Relations with Iran." *The Telegraph*, 7 september 2012.

- U.S. Department of the Treasury Press Center. "Treasury further Exposes Iran-Based Al-Qa'ida Network.", 18 oktober 2012, <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1741.aspx>, (geraadpleegd op 28 november 2014).
- U.S. Department of the Treasury Press Center. "Treasury Targets Key Al-Qa'ida Funding and Support Network using Iran as a Critical Transit Point.", 28 juli 2011, <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1261.aspx>, (geraadpleegd op 28 november 2014).
- US Department of State. april 2014. *Country Reports on Terrorism 2013*: United States Department of State Publication en Bureau of Counterterrorism.
- US Department of State. "State Sponsors of Terrorism," <http://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>, (geraadpleegd op 7 januari 2014).
- Verenigde Naties. "Veiligheidsraad Resolutie 1566.", 8 oktober 2004, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/542/82/PDF/N0454282.pdf?OpenElement>, (geraadpleegd op 14 oktober 2014).
- Von Dornoch, Alex. 1988. "Iran's Violent Diplomacy." *Survival* 30 (3): 252-266.
- Waltz, Kenneth M. 2012. "Why Iran should Get the Bomb. Nuclear Balancing would Mean Stability." *Foreign Affairs*.
- Westall, Sylvia. "Iran Boosts Nuclear Enrichment Efficiency - IAEA.", 9 augustus 2010, <http://in.reuters.com/article/2010/08/09/idINIndia-50727620100809>, (geraadpleegd op 1 november 2014).